

Hverdagsdrikking

*En kvalitativ studie av hverdagsdrikkene i
Oslo*

Tom-Fredrik de Ridder

Masteroppgave i Sosiologi
Instituttet for sosiologi og samfunnsgeografi
Det samfunnsvitenskapelige fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

3. November 2014.

Hverdagsdriking, en kvalitativ studie av hverdagsdrikkerne i Oslo.

© Tom-Fredrik de Ridder

2014

Hverdagsdrikking, en kvalitativ studie av hverdagsdrikkerne i Oslo

Tom-Fredrik de Ridder

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: OKprintshop, Oslo

Sammendrag

Denne kvalitative oppgaven tar for seg hverdagsdrikkene i storbyen Oslo. Mye av alkoholforskningen som foreligger på feltet er gjort kvantitativt med sporadiske artikler som er kvalitative. Spesielt hverdagsdriking er lite belyst innenfor norsk alkoholforskning. Dette var hovedgrunnen til at jeg ønsket å gjøre en kvalitativ studie på feltet. Hverdagsdrikkene er definert etter de som drikker på *byen* på mandager og tirsdager. Mandager og tirsdager er ifølge statistikken de dagene det drikkes minst i løpet av uken og dermed er det disse dagene jeg har fokusert på (Horverak & Bye 2007:232).

Studien ble gjort fra og med august til desember i 2013 hvor jeg gikk ut på byen nesten hver mandag og tirsdag. I starten ble det kun gjort observasjon for å danne et bilde av utelivet på disse dagene. Senere ble det gjort alt i alt 21 intervjuer, noen av intervjuene ble også slettet da det viste seg at informantene enten var for fulle til at jeg følte det var forsvarlig å bruke intervjuene. Andre drakk i forbindelse med julebord, men var normalt sett meget sjeldent ute på byen. Til slutt var det 30 informanter som ble intervjuet og som danner grunnlaget for analysen. Studien har hatt som fokus å intervju unge informanter, det vil si mennesker i 30 års alderen pluss minus, den yngste i studien var 20 år og den eldste var 38 år. Studien var også opptatt av å intervju folk med «vanlig jobb», altså folk som måtte på jobb tidlig dagen etter. Dermed er utelivs og barmiljøet nesten utelukket som informanter. En av grunnene til dette er at mandager og tirsdager er klassiske bransjedager å drikke på, men de er ikke av den grunn hverdagsdrikkere, de drikker på hverdagene fordi de jobber i helgene og dermed ikke har mulighet til å drikke i helgene.

Oppgaven tar for seg teorier fra Pierre Bourdieu hvor smak, distinksjon, klasse og kapital er begreper som brukes som analyseverktøy. Blant annet ble det fort tydelig at mange av informantene var opptatte av å drikke riktig, drikke godt og mange var generelt opptatt av smak. Ritualbegrepene til Erving Goffman og Randall Collins er brukt i analysen for å finne ritualer og se på hvilke ritualer informantene var opptatt av. Dette hjelper blant til å finne ut hvilke samhandlingsritualer informantene bruker og hvor viktige ritualer og grensetting kan være for informantene. Anthony Giddens

teorier rundt modernitet er også viktige for oppgaven. Hverdagsdrikkene bryter med tradisjonelle drikkemønsteret når de drikker på hverdagene.

Det tradisjonelle i Norge er å drikke i helgene og ved høytider. Hva er grunnene til at de bryter med det tradisjonelle, hvorfor velger de det moderne. Dette er viktige punkter ved denne oppgaven, og livsstil er også et viktig begrep innenfor dette punktet. Lever de en livsstil som forklarer endringen fra det tradisjonelle til det moderne eller spiller andre faktorer inn. Jeg har valgt å kategorisere hverdagsdrikkene i to kategorier, rutinerde hverdagsdrikkere og sporadiske hverdagsdrikkere. Rutinerde hverdagsdrikkere drikker på minst fire av mandagene eller tirsdagene i måneden. Altså halvparten av alle mulige hverdager. De rutinerde hverdagsdrikkene har i de fleste tilfeller ritualer rundt hverdagsdrikkingen. Dette blir i oppgaven forklart som hverdagsdrikkeringsritualet. De sporadiske hverdagsdrikkene drikker mellom 1-3 mandager og tirsdager i måneden. Felles for de sporadiske hverdagsdrikkene er at de har mindre ritualer rundt deres hverdagsdrikking og i mange tilfeller er de helgedrikkere. Det har vist seg at det er forholdsvis store forskjeller på rutinerde og sporadiske hverdagsdrikkere. Hvor de rutinerde i mange tilfeller ønsker en mer kontinental form for drikking velkommen i Norge. De misliker den rådende drikkereformen i Norge som består av bingedrinking og helgefylla. Bingedrinking forklares som drikking hvor målet med alkoholen er å bli full eller havne på fylla. De rutinerde hverdagsdrikkene er opptatt av hva de drikker og hvilke steder de går ut på. I mange tilfeller er dette motsetningen til de sporadiske hverdagsdrikkene som ikke er like bevisste på disse elementene.

Til slutt har oppgaven fokus på om det er en endring i drikkemønsteret til Nordmenn. Drikker vi mer kontinentalt, drikker vi mer, eller er det kun forandring i selve drikkemønsteret. Oppgaven fokuserer også på om det er en forskjell på å drikke på hverdagene i storbyen Oslo i forhold til andre småbyer eller steder. Samtidig tar oppgaven for seg om det er en underliggende skam å drikke på hverdagene. Oppgaven generaliserer ikke, da generalisering ikke lar seg gjøre med et lite datasett, oppgaven er dermed opptatt av å se tendenser, noe som skjer både ut ifra historiene til informantene og på bakgrunn av feltobservasjon.

Forord

Arbeidet med denne masteroppgaven har både vært gøy og tidkrevende. Spesielt innsamlingen av datamaterialet og intervju av informanter var givende, lærerikt og gøy. Det har samtidig vært en lang og til tider slitsom periode og jeg er veldig glad for å bli ferdig med mastergraden!

Jeg ønsker å takke alle informantene som stilte velvillig opp til intervju og som jeg av og til ble sittende å snakke lenge med over en øl etter at intervjuet var over. En takk rettes også mot bartenderne som var behjelpelige med å peke ut stamkunder som kunne være interessante for oppgaven. Årene på Blindern har vært fine, og jeg vil takke spesielt Eirik og Siri som har blitt veldig gode venner. Eirik har vært der siden jeg begynte på Blindern og de uttallige kaffepausene, lunsjene, fredagspils osv, osv kunne jeg nok ikke vært foruten, språkvask og andre diskusjoner rundt oppgaven har også vært til stor hjelp. Siri, du var der gjennom hele masterperioden og da Eirik var ferdig på Blindern, takk til deg og for mange hyggelige kaffepauser og samtaler. Andre venner som har gjort Blindern til et fint sted gjennom mange fine lunsjer og kaffepauser er Andreas (bergensern), Andreas Bonde og Kristoffer. Jeg vil selvfølgelig også takke Marion, du har vært en fantastisk støttespiller og holdt ut med meg gjennom denne masterprosessen. Jeg ønsker også å gi en spesiell takk til veilederne mine Øystein Skjælaaen og Inger Furseth for fine innspill og mye konstruktiv kritikk. Dere har begge tatt dere mye tid til oppgaven og det setter jeg pris på. Til slutt vil jeg takke Ole som var en veldig viktig moralsk støttespiller i tiden da jeg var ute i felten. Uten din backing er det ikke sikkert jeg ville fått så mange intervjuer som jeg til slutt fikk!

Innholdsfortegnelse

Hverdagsdrikking, en kvalitativ studie av hverdagsdrikkerne i Oslo.....	III
Sammendrag	V
Forord	IX
Innholdsfortegnelse.....	XI
1 Innledning	13
1.1 Oppgavens struktur.....	15
1.2 Problemstilling.....	16
2 Metode.....	19
2.1 Kvalitativ forskning	19
2.2 Datainnsamlingen	21
2.3 Datainnsamlingsprosessen	23
2.4 Det kvalitative intervjuet	24
2.5 Validitet og relabilitet.....	26
2.6 Fra båndopptaker til papir	29
2.7 Etiske retningslinjer.....	30
3 Teori	33
3.1 Distinksjonen, smak, kapital og klasse.	33
3.2 Kapitalbegrepene.....	33
3.3 Relasjoner og makt.....	35
3.4 Erving Goffman, ritualer og interaksjon.	36
3.5 Randall Collins' ritual-ingredienser.....	39
3.6 Anthony Giddens. Modernitet, det refleksive selvet, valget og livsstil.	41
3.7 Diskusjon av teoriene.....	43
3.8 Litteratur og teori på feltet.	45
4 Analyse	52
4.1 Hvem er hverdagsdrikkerne?	52
4.2 Hverdagsdrikkernes grunner for å gå ut på byen	53

4.3	Kritikk mot helgedrikking	56
4.4	Rutinerte hverdagsdrikkere	60
4.5	Rutinerte hverdagsdrikkere og deres smak	63
4.6	Sporadiske hverdagsdrikkere	69
4.7	Rutinerte hverdagsdrikkere kontra sporadiske hverdagsdrikkere	72
4.8	Sosial og kollektiv identitet	74
4.9	Hverdagsdrikking som en konsekvens av modernitet	76
5	Ritualer blant hverdagsdrikkere	78
5.1	Hverdagsdrikkingssritualet	78
5.2	Hverdagsdrikking og rituell ofring	80
5.3	Randall Collins og hverdagsdrikkernes ritualer	84
5.4	Hverdagsdrikking i sammenheng med ritualer og drikkekultur ...	88
5.5	Hovedgrunner for hverdagsdrikking	89
5.6	Smak og distingvering	92
5.7	Barene og bartenderne som en del av ritualet	93
5.8	Hvordan hverdagsdrikkere fremstiller seg selv	95
6	Hverdagsdrikkere i storbyen	97
6.1	Hverdagsdrikking som storbyfenomen	97
6.2	Nøytralisering	100
6.3	Oslo vest kontra Oslo øst og Oslo sentrum	101
6.4	Helse og Alkoholproblemer	102
6.5	Endring i drikkemønsteret	106
7	Avslutning	109
8	Litteraturliste	114

1 Innledning

Jeg var ute en mandagskveld i september, det var rolig i gatene og høsten var på anmarsj. Allerede flere kvelder hadde jeg gått gatelangs for å observere utemiljøet i Oslo på hverdagene. Denne kvelden hadde jeg valgt ut området rundt Grünerløkka, over eventyrbrua, gjennom Torggata og til Youngstorget. Både på Grünerløkka og på utestedene i Torggata observerte jeg få mennesker på utestedene. Noen av utestedene var mer fulle enn andre, og for det meste var det unge folk på byen. Da jeg kom fram til Youngstorget bestemte jeg meg for å prøve å gjennomføre et intervju. Jeg gikk inn på et populært utested, hvor det i motsetning til det jeg hadde observert tidligere på kvelden var et nærmest fullpakket lokale. Dette var noe overraskende, det var ingen helligdag dagen etter, og hvorfor det var så mange folk her akkurat denne kvelden forble uvisst. Utestedet spilte høy musikk, folk virket glade, men til tross for dette var stemningen ganske dempet, de fleste satt parvis eller gruppevis og det var tydelig at det var samtalen som var viktig, med alkoholen som en naturlig ledsager. På dette utestedet fikk jeg gjennomført et av mine første intervjuer.

Jeg satt alene i baren og skrev observasjonsnotater da jeg fikk oppmerksomheten fra to jenter ved siden av meg, de heter i denne oppgaven Marion og Marlen. De lurte på hva jeg drev med, og jeg fortalte om masterstudien jeg var i gang med. De tilbød seg veldig raskt å ta del i studien, helt på eget initiativ. De satt i baren med hver sin cocktail og hadde det som utenfra så ut som en venninnekveld. De likte å drikke på hverdagene, og foretrakk som regel dette fremfor helgen. Da jeg møtte dem hadde de nettopp fått sin tredje cocktail for kvelden, de virket veldig fornøyde med kvelden foreløpig og var meget åpne for å snakke om hverdagsdrikking.

Marion var skeptisk til helgedrikking, og mislikte sterkt den rådende formen for drikking i Norge som består av helgefylla, hvor alkoholen kun er et middel for å oppnå beruselse. Marion uttrykte at hun rett og slett var flau over norsk drikkekultur. Hun definerte den som en grasrotdrikkekultur, hvor man drakk til man stupte. Hun avsluttet med å kalle det fjortisdrikking. Marion fortalte hvordan hun opplevde hverdagsdrikking i forhold til helgedrikking i Oslo,

«Man verdsetter mye mer det man opplever på hverdagene, og dessuten er det et veldig mas om at det må skje noe sensasjonelt i helgene, i helgene er det nesten forventet at man møter noen ekstraordinære mennesker. På en mandag kan du bli mye mer hyggelig overrasket. På hverdagene er det hyggelig å dra ut, det er fint å bare være sosial. Problemet med å drikke på hverdagene er at man må opp tidlig dagen etter, i tillegg er det mindre folk på byen og dermed mindre kjekke menn. Det at det mindre folk på byen er både positivt og negativt».

Disse jentene var to av i alt 30 informanter som har medvirket til at denne oppgaven har blitt mulig. Hverdagsdrikking er ikke et nytt fenomen i Oslo, men er derimot lite studert på et kvalitativt nivå. Tidligere er det blitt gjort flere studier i Norge som er rettet mot alkoholforskning. Blant annet har Øyvind Horverak og Elin K. Bye (2007) skrevet rapporten «Det norske drikkemønsteret». I det norske drikkemønsteret kommer det fram at drikking på hverdagen er det uvanlige og at det skjer liten grad. Den rådende formen for drikking i Norge består av drikking i helgene og ved høytider (Horverak & Bye 2007:26/232-233). Selv om Horverak og Bye peker på at det er blitt mer og mer vanlig å drikke utenom helg og høytid er det gjort lite forskning på det, og spesielt er det lite informasjon om dette på et kvalitativt nivå. Scheffels og Lund (2008) nevner noe av det samme i studien «Oslo by night: young middle class adults' use of public drinking places» hvor de nevner at de gamle drikketradisjonene bestående av helgedrikking vil bli svekket som en konsekvens unge innflyttere og immigranter til byen. De mener at drikketradisjonen både i Oslo men også i andre byer vil bli svekket. De påpeker også at puber og utesteder øker i stort omfang, og det resulterer i en hyppigere bruk av disse stedene. Deres intervjuer ble gjort gjennom hele uken, hvor 34% av drikkesituasjonene fant sted mellom mandag til onsdag, mens over 60% av drikkesituasjonene fant sted mellom torsdag og lørdag (Scheffels & Lund i Olsson & Törrönen 2008:73-77).

Denne studien ser på hverdagen som mandag og tirsdag. Det er både for å avgrense studien, i tillegg virker det som om mandag og tirsdag er de dagene det foregår minst drikkesituasjoner (Horverak og Bye 2007:232). Siden det er gjort lite studier kvalitativt på hverdagsdrikking i Oslo er dette et vitenskapelig bidrag, kanskje spesielt til alkoholforskning. Men kan også sees i sammenheng med unge urbane menneskers livsstil i Oslo. Unge urbane menneskers livsstil har Anne Cecilie Zondag tidligere skrevet om i «norske drikkevaner» og Bente Træen i «Life style patterns among

urban café guests in Norway». Disse bidragene fokuserer på mye av det samme som jeg fokuserer på i denne oppgaven, som blant annet spiller på livsstil og alkoholforbruk. Bidraget mitt fokuserer derimot utelukkende på informanter som drikker på hverdagene og dermed bidrar denne oppgaven til noe nytt.

Teorien som brukes i oppgaven tar utgangspunkt i Pierre Bourdieu og distinksjonen, interaksjonsritualer og ritualer av Erving Goffman og Randall Collins og til slutt modernitet av Anthony Giddens. Disse teoretikerne bidrar til at oppgaven får en sosiologisk vinkling i tillegg at oppgaven i seg selv har samfunnsmessig nytte i lys av alkoholforskning og unge menneskers alkoholvaner. Litteratur og teori på feltet, spesielt fra Norge er også viktig for oppgaven.

1.1 Oppgavens struktur

Problemstillingen er meget kort og er utdypet over flere sider for å forstå hva denne masteroppgaven tar sikte på. Dernext følger metodekapitlet som tar for seg hvordan jeg har gått frem under innhenting av intervju, hvordan intervjuene har foregått og hvilken metode som er valgt. Samtidig tar metodekapitlet for seg noen dilemmaer i forbindelse med intervju, analyse og etikk.

Kapittel 3 tar for seg teori og inneholder hvilken sosiologisk teori som er brukt i oppgaven, samtidig som kapitlet tar for seg litteratur på feltet. Til slutt i teorikapitlet følger en kort diskusjon av teoriene.

Kapittel 4 til 6 tar for seg analysen. Disse kapitlene er vektlagt stort i masteroppgaven og tar for seg tre hoveddeler. Første kapittel peker på hvem som er hverdagsdrikkere. Neste kapittel i analysen tar for seg ritualer blant hverdagsdrikkere, hvor hverdagsdrikingsritualet er det overordnede ritualet. Til slutt i analysekapitlet blir storbydrikking kontra bygderikking analysert, samtidig som helseaspektet og kulturelle endringer i drikkemønsteret diskuteres med grunnlag i hva informantene har sagt under intervjuene. Masteroppgaven avsluttes med konkluderende bemerkninger og diskuterer hvilken nytte den kan ha til senere forskning.

1.2 Problemstilling.

«Hvem er hverdagsdrikkene og hva er grunnene til at de drikker på hverdagene?»

Hovedproblemstillingen er en kort formulert problemstilling og den trenger dermed en mer detaljert utdypning for å forstå hva denne masteroppgaven omhandler. For det første ønsker jeg å undersøke hvem hverdagsdrikkene er og hvorfor de drikker på hverdager. Under dette punktet blir historiene til informantene viktige. Den rådende formen for drikking i Norge er helgedrikking eller drikking på en bestemte festlige dager slik som høytider. Hva er da grunnen til at hverdagsdrikkene drikker på hverdager? Analysen vil bruke teoretiske verktøy hentet fra blant annet Pierre Bourdieus «Distinksjonen» (1995) og Anthony Giddens (1996) teorier rundt modernitet. Det informantene uttaler om deres grunner for hverdagsdrikking er gjeldende grunner og deres svar på hvorfor de velger å drikke på disse dagene. Dette vil bli flettet sammen med sosiologisk teori i analysen. Problemstillingen tar også for seg hva hverdagsdrikking egentlig er utover det at det betyr at man drikker på mandager eller tirsdager.

Hvordan presenterer informantene seg som hverdagsdrikkere? Dette sees i sammenheng med ritualteori. Ritualteori, deriblant samhandlingsritualer, presentasjonsritualer og andre ritualer presentert gjennom teoriene til Erving Goffman (2005) og Randall Collins (2004) vil være med på gi en forklaring på hvorfor informantene er hverdagsdrikkere og hvilke ritualer som er viktige i forhold til å være hverdagsdrikker som en del av hverdagsdrikingsritualet. Et element innenfor dette området er at begrepet «ritualer» eller «ritual» i liten grad er brukt i intervjusituasjonene med informantene. Ritualbegrepet vil bli brukt som et analyseverktøy.

Hvem er hverdagsdrikkene? Dette utgjør en betydelig del av denne masteroppgaven. For eksempel vil deler av denne masteroppgaven forsøke å plassere informantene innenfor forskjellige former for kapital de innehar og selv uttaler at de innehar. Dette kan i denne oppgaven gjøres blant annet ut i fra hva informantene uttalte om smak, økonomi og utdanning. Ikke minst er Bourdieus tanker rundt distinksjonen svært viktige for denne oppgaven. Samtidig som teori rundt social

boundaries eller sosiale grenser vil være fruktbar. Er det slik at smak er viktig for hverdagsdrikkene? Er det slik at hverdagsdrikkene er opptatt av hva de drikker og hvor de drikker? Samtidig vil intervjuene ta for seg andre sentrale temaer rundt smak. Som for eksempel hva de er opptatt av når det kommer til mat og drikke og om de distingverer seg fra andre. Svarene på disse spørsmålene vil kunne være med å plassere dem innenfor en kategori av hvem de er i lys av Bourdieu. De har muligens mer kulturell kapital, eller kanskje mer sosial eller økonomisk kapital. Er det for eksempel slik at hverdagsdrikkene distingverer seg fra helgedrikkene, eller er hverdagsdrikkene de samme menneskene som helgedrikkene? Dette i lys av Bourdieus tanker og teorier rundt distinksjon. Er det slik at yrke, økonomi og livsstil spiller en viktig rolle innenfor å kunne forklare hvem hverdagsdrikkene er? Er for eksempel den moderne og urbane livsstilen i Oslo en del av forklaringen til at man drikker på hverdager eller er det forklaringen? Det er sannsynligvis flere grunner til akkurat dette, men storby kontra mindre byer og steder er også en viktig del av å forstå hverdagsdriking.

En siste viktig faktor innenfor denne oppgaven er om drikkemønsteret i Norge er i ferd med å endre seg? Oppgaven kan ikke bevise noen endring i med at det er kvalitativt og med et for lite utvalg i tillegg er det ikke gjort gjentakende over lengre tid. Derimot kan man muligens se tendenser i endring og historiene til hverdagsdrikkene er fortsatt sanne. Er det slik at informantene mener at det er akseptert å drikke på hverdager? Dette kan i så fall være en tendens på at hverdagsdriking er mer vanlig og at det dermed skjer oftere. Er det slik at informantene mener det er akseptert i storbyen? Tidligere forskning på området i Oslo viser at dette er meget uvanlige dager å dra ut på (Horverak og Bye 2007:230). Om de som er ute på disse dagene er både mange og flere enn man skulle tro og ikke forbinder dette med skam eller noe som ikke er greit i forhold til normene i samfunnet. Vil dette være et tegn på endring? Vil intervjuene med informantene tyde på at det faktisk er en endring på gang? Denne masteroppgaven er opptatt av dette spørsmålet og gjennom intervjuene vil man muligens kunne se tendenser på endring. Litteraturen og statistikken tyder fortsatt på at Norge har en såkalt tørr drikkekultur, en kultur hvor det generelt sett drikkes lite. I motsetning til nabolandet Danmark som kategoriseres innenfor en våt drikkekultur. Er det slik at hverdagsdriking i tillegg til den tradisjonelle helgedrikkingen kan være med å gjøre om kulturen til en våt

drikkekultur, eller vil det være en forandring i måten man drikker på? Informantenes historier rundt dette spørsmålet vil kunne være med på å se om det er en forandring i måten å drikke på, for eksempel om de selv mener det er en forandring på vei. I med at denne oppgaven ikke gjør undersøkelsen flere ganger i løpet av en lengre periode er det ikke noen sammenligningsgrunnlag og dermed vil det være vanskelig å konkret finne ut om det foregår en kulturell endring. Allikevel vil informantenes historier kunne påvise et ønske om endring. Dette er sentrale delspørsmål under kategorien endring i drikkemønsteret og kommer til å bli belyst i denne oppgaven. Dette vil bli gjort gjennom hva hverdagsdrikkene sier i intervjuene, og deres tanker rundt hverdagsdrikking og helgedrikking kommer til å bli diskutert.

2 Metode

Da dette prosjektet startet hadde jeg valget mellom å bruke kvalitativ eller kvantitativ metode eventuelt benytte meg av triangulering. En god del av forskningen gjort på området tidligere var gjort ved hjelp av kvantitativ forskning. For eksempel når det kommer til norske drikkevaner og drikkekultur. Det foreligger også en del kvalitativt, men lite spesifikt på akkurat det feltet jeg ønsket å studere, hverdagsdrikking. Hverdagsdrikking er blitt beskrevet i de kvantitative undersøkelsene, og sier for det meste at dette er dagene hvor det drikkes lite og minst i løpet av uken (Horverak & Bye 2007:147/230).

2.1 Kvalitativ forskning

Kvalitativ forskning egner seg for forskning som genererer hypoteser og er ofte induktiv. Innenfor den kvalitative metoden er intervju valgt som den ledende formen men også deltagende observasjon ble brukt i denne oppgaven. Kvalitativ forskning er *ikke* den rake motsetning til kvantitativ forskning. Ryen beskriver i «Det kvalitative intervju», kvalitativ forskning på denne måten; «forskere som nytter kvalitativ metode, studerer ting i deres naturlige setting, der de prøver å forstå «make sense of» eller tolke fenomener ut fra den mening folk gir den» (Ryen 2006:18). Karin Widerberg beskriver kvalitativ forskning som innholdssøkende mens hun ser på kvantitativ forskning som innholdsstyrt. Hun mener at kvalitativ forskning har som formål å klargjøre et fenomens karakter eller egenskaper. Kvantitativ forskning derimot blir å fastslå *mengden* av det samme (Widerberg 2001:15).

Jeg vurderte en stund kun etnografi som metode for oppgaven. Etnografi er i grunn observasjon av en gruppe (Silverman 2010:49). Jeg vurderte å observere stamgjester på forskjellige utesteder i byen, men kom raskt fram til at den mest interessante måten å gjøre det ville være gjennom intervju og observasjon. Etnografi er dermed fortsatt gjeldende for oppgaven, men intervju er også en meget viktig del av oppgaven. Ved hjelp at intervju vil man også kunne få svar på hvorfor informantene drikker på hverdager, og hva hverdagsdrikking egentlig er. Om jeg kunne hadde gjort observasjon ville jeg muligens fått andre resultater og svar, da man kun observerer det åpenlyse, men ikke går inn i dybden. I med at tilgangen på

feltet er forholdsvis stor i omfang og forholdsvis enkel og tilgjengelig, ble til slutt intervju og semistrukturert intervju en form som viste seg som den mest naturlige. Samtidig er intervju den mest dominerende formen innenfor kvalitativ forskning og kvalitativ forskning er nesten ensbetydende med intervju ifølge Widerberg (Widerberg 2001:58).

Intervjuene ble gjort henholdsvis på mandager og tirsdager fra og med slutten av August 2013 til og med Desember 2013. Jeg ønsket først og fremst å finne ut av hvem som var stamkunder på hverdagene på forskjellige barer i Oslo by, da jeg tenkte at disse ville være interessante å intervju som faste hverdagsdrikkere. Dermed gikk mye av tiden i starten av prosjektet til observasjon og prate med bartenderne. Jeg prøvde å dra tilbake på de samme stedene hver mandag og tirsdag og brukte hele kvelder på dette arbeidet. Dette viste seg å bli en utfordring, da det både var vanskelig å kjenne igjen folk i tillegg var det meget tidkrevende. Det som derimot fungerte bra var å spørre bartenderne hvem som ofte var innom baren og hvem som eventuelt kunne klassifiseres som stamkunder.

Dette ble etter hvert fremgangsmetoden under perioden med innhenting av intervju. Jeg gikk gatelangs hver mandag og tirsdagskveld og oppsøkte bar etter bar. Noen ganger gjorde jeg kun observasjon, andre ganger observerte jeg og gjorde intervju. Informantene jeg intervjuet hadde jeg enten fått tips fra bartenderne om at ofte var der, ellers så gikk jeg bort og spurte om de var interessert i intervju. Dette kan sees i sammenheng med det Anne Ryen sier, «i mange prosjekter må forskeren selv skaffe seg tilgang. Det skjer gjerne ved at man velger aktuelle respondenter eller får tips gjennom eget nettverk» (Ryen 2006:81). Jeg har gjennom erfaring som bartender meget god tilgang til utelivsmiljøet, og gjennom mitt brede kontaktnettverk innenfor utelivsbransjen fikk jeg enkelt innpass hos bartenderne på de forskjellige utestedene. Bartenderne hjalp til mye og min bekjentskap til utelivsmiljøet var til meget stor hjelp under innsamling av dataene. Noen av bartenderne kan sees på som portåpnere da de i mange tilfeller kjenner sine stamkunder godt. De pekte i mange tilfeller ut stamkunder, deretter forsøkte jeg å intervju disse personene. Mange av bartenderne ønsket konfidensialitet rundt nettopp dette, noe de også fikk da bartenderne ellers ikke er nevnt i oppgaven.

2.2 Datainnsamlingen

De fleste intervjuene ble gjort i Oslo sentrum og området rundt. Området strekker seg i sin helhet fra Grønland, gjennom sentrum, Youngstorget, Grünerløkka, St.Hanshaugen, Bislett, Majorstuen til Frogner og Solli Plass. Ingen av intervjuene ble gjort på restauranter, da det er vanskelig å få innpass på restaurant. Verken gjester eller restaurantpersonale ville ønsket at jeg avbrøt midt i en middag. Jeg har derimot vært på puber med matservering, såkalte gastropuber. Stemningen på slike spisesteder er mer uformell og intervju lar seg gjøre, da det også er kun drikkende gjester på slike steder. Valget om å først begynne innhenting av data helt i slutten av august og starten av september er gjort på bakgrunn av at det på sommeren vil være mange ute på byen grunnet sommerferie. Dermed får man ikke nødvendigvis tak i hverdagsdrikkere, men derimot feriedrikkere. I ferien vil det ikke være stor forskjell på helg eller hverdag da man har fri, og hverdagene kan i denne perioden føles ganske nært en klassisk helg. Slik sett ville jeg ikke nødvendigvis fått tak i de informantene som er hverdagsdrikkere til vanlig, utenom feriemånedene. I november og desember måned forsøkte jeg å unngå steder som har et rykte på seg for å tiltrekke seg julebord. Julebordsdrikkere er heller ikke nødvendigvis hverdagsdrikkere, selv om de var ute på akkurat den hverdagen jeg møtte dem.

Et mål var å finne informanter som ikke er i restaurant eller bar-bransjen. Grunnen til dette er at personene tilknyttet utelivsbransjen ofte ikke har mulighet til å drikke i helgene fordi de som regel jobber. En naturlig konsekvens av dette er at de drikker på andre dager, blant annet hverdagene, det vil også si mandager og tirsdager. Som en konsekvens av helgejobbing, vil mange av de i utelivsbransjen være hverdagsdrikkere. Men de er hverdagsdrikkere fordi de ikke har mulighet til å være helgedrikkere. Jeg ønsket å finne informanter som måtte på jobb dagen etter, «vanlige» folk i «vanlig» arbeid eller studenter som må på forelesning dagen etter for eksempel. Dette klarte jeg meget bra, mye på grunn av at bartenderne var portåpnere i tillegg til at jeg selv har meget god kjennskap til utelivsmiljøet. Jeg intervjuet kun to informanter som var tilknyttet utelivsbransjen, en var eier av et

utested i sentrum og jobbet dermed mye kontortid i tillegg til å være bartender. En annen informant var tilknyttet utelivsbransjen gjennom DJ-jobbing i helgene.

Det ble i intervjuperioden gjennomført 21 intervju. Fire av intervjuene ble slettet og ikke brukt da det raskt viste seg at de på ingen måte var hverdagsdrikkere og dermed ikke var informantene jeg var ute etter. Til tross for at jeg møtte dem på en hverdag tilhører disse informantene kategorien jeg tidligere har klassifisert som julebordsdrikkere, mens en informant var tydelig beruset på narkotika, og selv uttalte at han svært sjeldent drakk alkohol. De var til tider også veldig fulle, men intervjuene med disse informantene ble allikevel fullført da vi kjapt kom godt i gang med intervjuene, og jeg ikke ønsket å avbryte intervjuet kun fordi jeg mente de var for fulle. Felles for disse informantene var også at gikk svært sjeldent ut, selv ikke i helgene. I analysen er dermed 17 intervjuer brukt med totalt 30 informanter. Ti av informantene var jenter og tyve var gutter. 28 av 30 informanter tilhørte ikke utelivsbransjen, og jobbet eller studerte innenfor andre felt. De fleste intervjuene er gjort parvis. Par var det enkleste å komme innpå, og de fleste par jeg gikk bort til i intervjusituasjonen ønsket å delta i studien. Intervju med større grupper var vanskelig, da de mistet interessen ganske fort, snakket i munnen på hverandre og det var meget utfordrende å få alle til å svare på spørsmålene. Dermed er det kun gjort et gruppeintervju i denne studien. De resterende intervjuene er gjort med enslige, disse intervjuene er det ganske få av, da det var få enslige på byen i området jeg studerte. Det var også en situasjon hvor jeg hentet to informanter ut av en større gruppe og gjorde intervju med dem hver for seg.

Mange av informantene skulle på jobb forholdsvis tidlig dagen etter. De fleste informantene begynte arbeidsdagen i 8-9 tiden, mens noen skulle på jobb først i 12-13 tiden dagen etter. Yrkene til de spurte varierte veldig, mange var innenfor kommunikasjons og- mediebransjen. Noen var ingeniører innenfor forskjellige fagfelt, mens andre var knyttet til universitet og forskning. Flere av informantene vil få en egen introduksjon i analysekapitlet hvor yrke, utdanning og alder oppgis. De fleste informantene er i midten eller i slutten av 20-årene og begynnelsen av 30-årene, den yngste var 20 år og den eldste 38 år. Studentene jeg intervjuet skulle alle tidlig opp på undervisningsstedet i forbindelse med forelesning. En av grunnene til at jeg ønsket en forholdsvis ung aldersgruppe var at det er sannsynlig at det disse som står for en eventuell endring i måten vi drikker på. Dette må sees i sammenheng med

modernitetsbegrepet til Giddens som vil bli presentert i teorikapitlet, og som vil bli analysert i analysekapitlet. Samtidig var det overraskende få 40 åringer eller eldre på byen på mandager og tirsdager i området jeg frekventerte. De ble for det meste observert på såkalte «ølbuler» eller utesteder med pils til en veldig billig penge. De som var over 40 ble som regel lokalisert på Grønland og i området rundt Jernbanetorget og Karl Johan.

2.3 Datainnsamlingsprosessen

Selve datainnsamlingen ble gjort på noenlunde lik måte hver gang jeg gjennomførte intervju. Som regel gikk jeg på en utvalgt bar i 8-9 tiden om kvelden. Jeg satte meg alltid i baren for å være i nærheten av bartenderen. Samtidig var baren som regel det beste stedet i lokalet å skaffe seg oversikt over gjestene som befant seg der. Den første halvtimen brukte jeg som regel på å orientere meg om hvem som befant seg på utestedet, jeg skrev stemningsnotater, og gikk deretter bort til noen jeg ønsket å intervju. Dette skjedde enten etter samtale med bartenderen ellers tok jeg en sjanse på at de ønsket intervju. Jeg introduserte meg som masterstudent ved universitetet i Oslo og lurte på om de ønsket å delta i et intervju. Kun ved ett tilfelle var ikke dette ønskelig, da gikk jeg tilbake til baren og fant senere et nytt par jeg ønsket å studere. På en kveld ble det maksimalt gjort ett intervju per bar. Om jeg fikk gjort intervju dro jeg som regel videre, med mindre informantene ønsket å snakke mer med meg. I de aller fleste tilfeller ble det kun gjort ett intervju per kveld, resten av kvelden ble brukt til observasjon. Noen av intervjuene i analysen er gjort sent på kvelden, det er en konsekvens av de er intervju nummer to for kvelden.

Denne måten å gjennomføre intervju på fører også med seg at mange potensielle informanter blir utelatt. De intervjuene som er gjort, uten bartenders anbefaling er gjort på en følelse av det paret jeg gikk bort til ønsket å bli intervjuet. Jeg har selv kunnet velge og vrake i informanter. Dette kan også være en kritikk av intervjuene, det er ikke sikkert jeg får nok variasjon i informanter og dermed i intervjumaterialet. Det at jeg har vært lite utenfor sentrumskjernen kan også være en kritikk av oppgaven, da man ikke nødvendigvis fanger opp hverdagsdrikkerne i stor skala. Jeg fanger kun opp hverdagsdrikkere som frekventerer barer i sentrum, og som i mange

tilfeller viste seg å være innflyttere til Oslo. Om jeg hadde intervjuet informanter utenfor sentrumskjernen ville jeg muligens møtt andre typer hverdagsdrikkere, og muligens flere som er fra Oslo. Samtidig er 30 informanter mye for en kvalitativ masteroppgave, og burde til en viss grad dekke et godt utvalg.

Intervjuene varte et sted mellom 15 og 40 minutter, alt avhengig av hvor interesserte informantene var i prate med meg. Selv på 40 minutter er det begrenset hvor mye informasjon man får fra informantene. Dermed kunne et oppfølgingsintervju gjort det mulig å bli mer kjent med informantene. Slik sett ville jeg kunne hentet ut mer informasjon, blant annet om familiebakgrunn, man kunne gått enda dypere inn på smak, utdanning og økonomi. Dette ville også vært positivt da jeg i bunn og grunn var interessert i stamgjester. Om jeg hadde hatt oppfølgingsintervju med stamgjester, ville datasettet muligens bestått kun av informanter som kan klassifiseres som stamkunder på hverdagene. Dette er noe jeg ikke valgte å gjøre da jeg heller ønsket å ha et variert datamateriale med mange informanter. Tanken bak dette var at det forhåpentligvis ville være bra med mangfold og mange forskjellige tanker rundt og om hverdagsdriking. På denne måten får man også et variert utvalg, dette har jeg gjennom hele oppgaven vært opptatt av, selv om jeg i utgangspunktet ønsket stamgjester. Det varierte utvalget gjør at oppgaven enklere kan skille hvem som er hverdagsdrikkere og hvordan hverdagsdrikkere drikker og hva de er opptatt av. Dette vil bli vist i analysekapitlet. Oppfølgingsintervju ville også vært tidkrevende, dette er også tatt med i betraktningen.

2.4 Det kvalitative intervjuet

Intervjuguiden var noe jeg jobbet med over lengre tid før jeg gikk ut i felten. Jeg var opptatt av at intervjuguiden ikke skulle være for strukturert eller fast. Anne Ryen hevder at om det blir for mye struktur kan det hende at man ikke fanger opp eller misforstår visse fenomener hos informanten. Det kan også bidra til å låse interaksjonen for mye, at man blir mindre oppmerksom på grunn av at intervjuet blir for mekanisk (Ryen 2006:97). Dermed satte jeg opp 10 punkter jeg ønsket å være innom. Det var alt fra småprat før intervjuet i det hele tatt startet, til punkter som hvorfor drikker man på hverdagen, hva som er positivt med å drikke på disse dagene, økonomi, arbeid og smak. Poenget var at spørsmålene var ganske åpne og jeg lot

dem snakke mye og legge til ting selv. Av og til merket jeg at det ble en liten avsporing og da forsøkte jeg å få dem inn på sporet igjen. Om jeg hadde hatt for mye struktur ville muligens intervjuet faktisk virket mot sin hensikt, da jeg trossalt ønsker å få frem deres perspektiver på ting (Ryen 2006:97). En viss struktur kan allikevel være viktig, Ryen påpeker at forhåndsstruktur er et godt argument for å unngå å samle inn en mengde overflødig informasjon. Som i ettertid reduserer effektiviteten og analysens kraft. Hun påpeker også at noen mener at en viss struktur, er en betingelse for å kunne sammenligne på tvers av studier (Ryen 2006:97). Denne oppgaven opererer med en intervjuguide hvor jeg er innom temaer jeg mener er viktige for å kunne belyse hverdagsdrikking og hvem som er hverdagsdrikkere. Samtidig lot jeg informantene styre mye av samtalen, og mange begynte dermed å fortelle om ting jeg ikke hadde spurt om. Det var både interessant og førte til mange interessante betraktninger om hverdagsdrikking samt kontinental drikking. Intervjuformen er meget nærliggende såkalt semistrukturert form for intervju.

Ryen påpeker at den semistrukturerte formen for intervju kjennetegnes ved at man på forhånd har satt opp hovedspørsmål om saker eller tema. Dette gjøres uten å fastlegge spørsmålsformuleringer i detalj og rekkefølgen i spørsmålene. Disse uformelle intervjuene fordrer at en del av intervjuet har deler av vanlig konversasjon. Men har samtidig et større innslag av spørsmål og stikkord som intervjueren har til hensikt å stille informanten. Nettopp fordi det semistrukturerte intervjuet er konversasjon med bestemte hensikter, eller det Ryen på engelsk kaller «purposeful conversation», finnes det retningslinjer som skal hjelpe forskeren gjennom intervjuprosessen (Ryen 2006: 99-100).

Ifølge Karin Widerberg er noe av formålet med kvalitativt intervju selve møtet mellom forsker og informant. Under møtet vil man ha unike samtaler, informantene veksler og dermed også relasjonen og samtalen. Forskeren blir det viktigste verktøyet i forsøket på å få frem opplysninger, fortellinger og forståelse av et gitt tema som informanten snakker om. Widerberg påpeker at dette ikke betyr at man ikke skal ha et godt planlagt innhold eller form på intervjuet, eller at man ikke skal stille de samme spørsmålene til de forskjellige intervjuobjektene (Widerberg 2001:16). Denne definisjonen som Widerberg setter for kvalitativt intervju minner veldig mye om semistrukturert intervju.

Selve intervjuet ble tatt opp med båndopptakeren på smarttelefonen. Dette var noe jeg vurderte lenge opp mot hverandre, klassisk båndopptaker eller telefon. Valget falt på telefon, telefonen avvæpner situasjonen noe og gjør intervjusituasjonen mer naturlig. Under de fleste intervjuene drakk også jeg øl, dette gjorde jeg for å skape en naturlig setting, sånn sett var jeg «en av dem». Dette i sammenheng med det Ryen beskriver, «forskeren må evne å sette seg selv inn i rollen til respondenten og søke å forstå situasjonen ut fra hans eller hennes perspektiv. Ryen påpeker at «Man skal ikke påtvinge respondenten den akademiske verden, det er ikke forskerens begreper og perspektiver som er viktig» (Ryen 2006:116). Det å drikke øl sammen med informantene var et ledd i å være en av dem og ikke bare være en forsker eller masterstudent fra universitetet i Oslo. Her er det viktig å påpeke at jeg ikke kamuflerte at jeg var forsker eller masterstudent, det å drikke øl ble gjort som et ledd i å gjøre situasjonen mest mulig naturlig.

Informantene ble opplyst om at samtalen ville bli tatt opp på bånd og at de når som helst kunne avslutte intervjuet eller be meg om å skru av opptakeren. Da intervjuene var over og båndopptaker skrudd av fortsatte vi i de aller fleste tilfeller samtalen. Veldig mange lurte på hva jeg skulle gjøre med prosjektet. I noen av tilfellene satt jeg med informantene i opptil 30 minutter etter at intervjuet var over. Da disse samtaler var over tok jeg notater. Disse notatene ga til tider verdifull informasjon. Blant annet innrømte noen av informantene at de nok drakk oftere på hverdager enn de ga uttrykk for under selve intervjuet. Jo tryggere de ble på meg som intervjuer og person jo mer informasjon kom fram.

2.5 Validitet og reliabilitet

Validitet er et annet ord for sannhet og er et viktig tema innenfor forskning (Ryen 2006:177). Kan man egentlig stole på det forskeren har sagt, har forskeren gjort en god nok jobb med å stille riktige og reflekterte spørsmål? Det er et spørsmål som går igjen i forskning. Allikevel er dette ingen enkel oppgave å løse, og Silverman påpeker blant annet at det ikke finnes noen «gyllen nøkkel» til validitet innenfor kvalitativ forskning (Silverman 2010:275).

Silverman legger frem måter å løse på dette, blant annet triangulering av metoder. Det vil si at man kombinerer for eksempel kvalitative metoder med kvantitative. At

man for eksempel bekrefter kvalitative funn med statistikk. Måten jeg har brukt triangulering på i denne oppgaven er å bruke kvantitativ statistikk blant annet fra Horverak og Bye, samt andre foreliggende statistikker som tar for seg hvor ofte for eksempel det foregår drikkesituasjoner i løpet av en uke og hvor ofte det drikkes i en drikkesituasjon. Oppgaven er ellers kvalitativ, men statistikkene som blir presentert blant annet i analysekapitlet er verdifulle for denne oppgaven, og dermed brukes det til noen grad triangulering i denne oppgaven.

Denne oppgaven kan ikke sikre at alle kravene til validitet som Silverman setter opp blir innfridd. Det betyr derimot ikke at oppgaven ikke har noen validitet, men man skal være kritisk innenfor samfunnsvitenskapelig forskning. Som nevnt tidligere finnes det heller ingen gylden nøkkel som sikrer validitet. Datasettet i denne oppgaven er unik og akkurat det jeg har studert er det gjort svært lite av i Norge, og validitet er sikret gjennom intervjuene. Intervjuene av informantene og dernest analysen er et viktig bidrag til forskning. Slike bidrag vil alltid være viktig for samfunnsvitenskapelig forskning, og kan prøves ut og forskes mer på i ettertid. Da vil dette prosjektet kunne brukes som en kilde og det er noe som er meget positivt for denne oppgaven.

Andre punkter som fordrer validitet er tematisering, planlegging, intervjuing, transkribering, analyse, validering og rapportering. Tematisering spiller på hvor solide de teoretiske forutantakelser er og hvor logisk forskningsspørsmålet er. Valg av metode og undersøkelsesoppleggets kvalitet spiller på planleggingen. I min oppgave er teorien som brukes bestemt før analysen ble gjort. Dette for å ha et teoretisk verktøy som gjør analysen mulig. Omvendt ville jeg ikke kunnet vite hva jeg egentlig var på leting etter, og det ville lignet mer på grounded theory og en form for antropologi. Både teori og metode er nøye planlagt i forhold til analysen og gjør at oppgaven slik sett har validitet (Kvale og Brinkmann 2010:250-254). Underveis i intervjuprosessen gikk det opp for meg at også andre teorier kunne brukes enn de som på forhånd var planlagt, mens andre teorier virket mindre fornuftige å bruke. Prosessen med å gå tilbake på teori, og utvikle teori på nytt etter noen intervjuer bidro til at feltet åpnet seg opp, istedenfor å være helt lukket og fastsatt.

Intervjupersonens troverdighet, altså meg, mitt arbeid er også med på å bestemme validiteten. Er utspørringen gjort grundig nok, har det vært kontinuerlig kontroll av informasjonen som gis, i form av «på stedet kontroll» som Kvale og Brinkmann sier?

(Kvale og Brinkmann 2010:253-254). Dette er et punkt som absolutt kan diskuteres. Jeg er en fersk forsker og man kan stille spørsmål ved min kvalitet. Jeg la merke til at intervjuene gikk bedre for hver gang, jo mer erfaring, jo bedre gikk det. Med mer erfaring fulgte også selvtillit, noe som gjorde at jeg og informantene rask knyttet tillit.

«På stedet kontroll» som Kvale og Brinkmann skriver om lar seg til tider vanskelig gjennomføre. Jeg måtte i så fall ha blitt hele kvelden på utestedet og observert de jeg intervjuet eller fulgt dem gjennom hele kvelden. Det som derimot var veldig interessant i intervjusituasjonene var at handlingene til informantene til tider var annerledes enn det de uttalte.

Et metodisk poeng ved at handling avviker fra det uttalte har å gjøre med underrapportering. Innenfor forskning er det ikke uvanlig med underrapportering eller til og med overrapportering. Man sier for eksempel at man går sjeldnere ut på mandager og tirsdager enn det man faktisk gjør. Eller at man uttaler at man drar tidligere hjem, drikker mindre øl enn det man faktisk gjør. Dette medfører at jeg ikke nødvendigvis får riktig data, men sees altså i sammenheng med underrapportering. Det uttalte stemmer ikke alltid, det betyr ikke nødvendigvis at informantene lyver. Dette spiller på sosiale normer for atferd. Dette vil bli utdypet mer i analysekapitlet.

Det som derimot kan være med på å sikre validitet i forhold til meg som fersk forsker er at jeg i alle intervjusituasjonene raskt klarte å få tillit fra informantene. Tilliten medførte at de snakket mye, både under intervju og etter intervju. Det at de ønsket å snakke med meg etter intervjuet er et tydelig tegn på at en gjensidig tillit var reist. Mange forskere klarer aldri å etablere en tillit med informantene selv om dette naturlig nok avhenger av mange faktorer. Men det at jeg klarte det er en meget positiv ting for oppgaven, og sikrer gode intervjuer, som igjen kan medføre en god analyse.

2.6 Fra båndopptaker til papir

Transkribering reiser ifølge Kvale og Brinkmann spørsmål rundt om det er en gyldig overføring fra muntlig til skriftlig form (Kvale og Brinkmann 2010:253). Dette er i bunn og grunn ikke vanskelig, om man oversetter lydsporet direkte til skriftlig er mye gjort. Spørsmålet er om ironiske utsagn, kroppsspråk som for eksempel himling med øynene, gestikulering, lange eller korte pauser i setninger og for eksempel sukking skal med i transkripsjonen for å forstå hva de egentlig sier. Sann sett er video kanskje en enda bedre form, for å få med alt. Jeg benyttet meg av båndopptakeren på telefonen og notater. Notater ble gjort ved ironiske utsagn og kroppsspråk som tydet på at de mente noe annet. Av og til spurte jeg hva de egentlig mente med det de sa. Validiteten her kan nok diskuteres, men rådene som kommer frem i kvalitative lærebøker er fulgt opp og transkripsjonene er omfattende. Det viktigste er at alt som ble sagt er transkribert og at ikke noe ble utelukket fordi det virket mindre viktig.

Transkripsjon faller sann sett også innenfor reliabilitet. Som påpekt tar ikke nødvendigvis transkripsjon for seg ironi, derfor er det essensielt å få med deg pauser, overlapping og kode materialet riktig (Silverman 2010:288).

Den største utfordringen ved transkripsjon var at det til tider var mye støy på lydopptaket. Spesielt på en bar hvor jeg gjennomførte to intervju var det utrolig mye støy. Noen ganger var det umulig å høre hva informantene sa på lydklippet. Jeg tok gode notater underveis som var med på å kunne utfylle transkripsjonen, selv om det under noen av intervjuene mangler bruddstykker av samtalen grunnet støy.

Reliabilitet referer til forskningsresultatets konsistens og troverdighet. Reliabilitet må sees i sammenheng med senere forskning, kan forskningen reproduseres i senere tid av andre forskere? Dette gjelder både i intervju, analyse og transkriberingsfase (Kvale & Brinkmann 2009:250). Om jeg for eksempel kun har stilt ledende spørsmål for å få svar på akkurat det jeg ønsker vil jeg muligens få helt andre svar enn det en forsker etter meg gjør. Dette har vært interessant også i min oppgave hvor jeg oppdaget Bente Træens (1995) rapport om urbane folk og drikking i Oslo som ble publisert for over 20 år siden. Uten at jeg skal analysere hennes resultater, er det interessant å se at vi har mange likheter. Vi har forsket på forskjellige måter, men snakker begge om for eksempel kontinental drikking og unge mennesker i det urbane Oslo. Reliabilitet som Silverman snakker om måles ofte ved hjelp av triangulering (Ryen 2006:180).

Dette er noe jeg ikke kommer til å benytte meg av, men er ikke av den grunn en svakhet ved oppgaven. Ryens begrep om ekstern validitet er muligens mer fruktbart å bruke. Der går på mye av det samme som relabilitet, og sikter til overførbarhet. Det at andre forskere på et senere tidspunkt kan bruke materialet og at årsakssammenhenger holder i andre settinger, det vil altså si muligheten til å generalisere (Ryen 2006:179). Generalisering i denne oppgaven vil som sagt bli vanskelig og dermed er relabiliteten eller den eksterne validiteten gjenstand for diskusjon.

2.7 Etiske retningslinjer

Etiske retningslinjer er viktig innenfor forskning og også innenfor kvalitativ forskning. Det gjelder både i intervjustadiet, men også senere i forskningsarbeidet under transskripsjon og analyse. Etiske retningslinjer som er viktige å overholde er blant annet samtykke, konfidensialitet og tillit. Samtykke sikter til at informantene vet hva som blir forsket på, og de har rett til å få informasjon om selve forskningen eller prosjektet. Allikevel er det ikke slik at dette nødvendigvis lar seg gjennomføre enkelt. Det er ofte situasjonsbestemt, av og til må man kanskje gjøre intervju der og da og muligens passer det dårlig og informere om samtykke akkurat der og da (Ryen 2006:206-208).

For mitt prosjekt var dette forholdsvis enkelt. Jeg var aldri i farlige situasjoner eller i situasjoner hvor jeg følte meg truet. Informantene befant seg heller aldri i farlige situasjoner. Informantene satt på barer rundt omkring i Oslo innenfor en trygg ramme. Da jeg gikk bort til dem for å spørre om de ville være med på et intervju ble alle først og fremst gjort oppmerksomme på hva prosjektet gikk ut på. Samtidig fikk de vite at jeg var masterstudent ved universitet i Oslo. Informantene ble gjort oppmerksom på at de kunne trekke seg når som helst fra intervjuet, både under intervjuet og etter intervjuet. Kun ved ett tilfelle var en informant skeptisk til at jeg intervjuet med båndopptaker, og hun ville muligens trekke seg fra prosjektet. Da intervjuet var over ble vi enige om å utveksle telefonnummer og email, slik at hun

kunne trekke seg om ønskelig. Jeg hørte aldri noe fra henne og dermed ble intervjuet brukt i analysen.

Konfidensialitet handler om at man skal beskytte informantens privatliv og identitet. Det vil si at leseren ikke skal kunne kjenne igjen verken identitet eller lokalisering. Siden informantene er blitt tatt opp på bånd ville det vært mulig for noen å kjenne igjen stemmen deres og de hadde stjålet telefonen min. Det vil alltid være en risiko bundet til dette, selv om jeg sendte intervjuene fra telefon til mail og slettet dem fra telefonen. Vil intervjuene fortsatt være tilgjengelige på datamaskinen. Men i sammenheng med konfidensialitetskravet var datamaskinen passordbeskyttet og dermed ville det være vanskelig for noen å få tak i disse intervjuene. Transkribering foregikk som regel dagen etter intervjuet og lydfilen ble deretter slettet. Dermed er konfidensialitetskravet sikret. I analysekapitlet er alle informantene anonymisert ved hjelp av at de har fiktive navn. Utestedene jeg traff dem på vil ikke bli nevnt ved navn, kun ved området de er lokalisert på. Annen info som informantene røpet til meg under intervjusituasjon som vil kunne være et gjenkjennbart trekk ved dem er utelatt fra sitater og under beskrivelse av dem.

Tillit er noe som kanskje er spesielt viktig om man studerer et og samme felt over lengre tid. For eksempel en gjeng, en ungdomsgjeng eller en institusjon. I mitt prosjekt gjaldt ikke dette og tilliten måtte opprettes der og da under intervjuet. Informantene virket til å ha tillit til meg og de fleste var såpass interessert i prosjektet, at det fungerte som et tillitsverktøy. Noen av informantene ville ikke engang bli anonymisert siden de så på hverdagsdrikking som en viktig ting og ville gjerne ha en stemme for det. Etter intervjuene ble jeg opptil flere ganger påspandert øl av informantene. Dette tyder på at de fikk tillit til meg gjennom intervjuet. Etter at intervjuet var ferdig og båndopptakeren slått av skjedde det altså opptil flere ganger at vi drakk øl sammen og de åpnet seg enda mer til meg. Noen ganger fortalte de meg viktige ting som de ikke sa under selve intervjuet. I disse situasjonene merket jeg spesielt at tillit var tilstede. En av grunnene til at jeg oppnådde dette har sammenheng med det Ryen nevner at man bør søke å undertrykke følelser som spiller på å like eller mislike informanter, for å unngå å blande følelser inn i relasjonen (Ryen 2006:217).

2.7.1 Informantene drikker alkohol under intervjuet.

I alle intervjusituasjonene drakk informantene alkohol. Det var et mål ved denne studien, å intervju de som drakk på hverdagene. Altså hverdagsdrikking. Dermed er de som drikker alkoholfritt på hverdagene utelatt fra studien. Det var noen få situasjoner hvor jeg la merke til personer som drakk alkoholfritt på disse dagene. Som regel drakk de kaffe eller te, eller mineralvann. Jeg observerte ikke tilfeller hvor informantene drakk alkoholfri øl eller alkoholfrie drinker. Det at informantene drikker alkohol fører til at de muligens er noe beruset i intervjusituasjonen. Ved beruselse kan informasjon komme fram som de normalt sett ikke ville sagt om de hadde vært edru. Dette kan både være positivt, fordi oppgaven får god informasjon, samtidig kan det være negativt for informanten, fordi de ikke kanskje ikke ønsker å bli eksponert på denne måten når de har drukket. Det gjør at jeg også setter meg selv i et etisk dilemma. Er det riktig å bruke intervju hvor folk har vært veldig fulle, eller burde disse intervjuene ikke brukes? Intervjuene med julebordsdrikkene, som viste seg å være veldig fulle er ikke brukt i studien da jeg mener de var for fulle til at det er forsvarlig å bruke intervjuene. De snakket ofte ekstremt usammenhengende, svarte i mange tilfeller ikke på spørsmålet, begynte å snakke om helt andre temaer og i et tilfelle forsvant informanten ut av lokalet, og ble ikke sett igjen. Dette er et punkt som kan diskuteres over flere sider, men jeg følte selv at det til slutt var riktig avgjørelse å ikke bruke intervjuene. De resterende intervjuene er gjort med informanter som var lite beruset, i det minste var de ikke åpenbart beruset. Dermed er det riktig å bruke disse intervjuene. Informantene er bevisste på hva de er med på, og dermed ser jeg få problemer med å intervju folk som kun har drukket noen enheter og bruke disse intervjuene i analysen.

3 Teori

Pierre Bourdieus (1995) teorier i «Distinksjonen» tar for seg sentrale temaer rundt smak, klasse og status og vil bli presentert i dette teorikapitlet. Hverdagsdrikkernes grunner til å gå ut for å drikke kan belyses av Bourdieus teorier og derfor vil disse følge hverandre tett gjennom teorikapitlet. Erving Goffmans teorier rundt selvpresentasjon, ritualer og interaksjonsritualer, vil også bli presentert i dette teorikapitlet. Goffmans teorier ligger tett mot den franske sosiologien Emile Durkheims arbeid, derfor vil også teorier fra Durkheim bli presentert i sammenheng med hverdagsdrikkene. I tillegg vil Randall Collins kort bli presentert da han ser ritualer i «alle» situasjoner i det hverdagslige. Til slutt vil Anthony Giddens bli presentert fordi hans teorier rundt modernitet er viktige med tanke på oppbrytningen av det tradisjonelle, for eksempel det tradisjonelle drikkemønsteret. Teorikapitlet vil også ta for seg teori presentert fra det norske og skandinaviske drikkefeltet.

3.1 Distinksjonen, smak, kapital og klasse.

Først og fremst ønsker jeg å presentere Bourdieus kapitalbegreper. Bourdieu skiller mellom kulturell kapital, økonomisk kapital og sosial kapital. Kapitalbegrepene er viktige å forklare for å kunne forstå teori rundt smak som Bourdieu tar for seg i «Distinksjonen, en sosiologisk kritikk av dømmekraften» (1995) og som også kan være med å forklare hverdagsdrikkernes grunner for å drikke på hverdager og hvordan de presenterer seg selv i en drikkesituasjon.

3.2 Kapitalbegrepene

3.2.1 Kulturell kapital

Kulturell kapital finnes ifølge Bourdieu i tre former, kroppsliggjort, objektivert og i institusjonalisert form. For eksempel viser den objektiverste formen til kulturelle goder, den institusjonaliserte viser til utdanningskvalifikasjoner, mens den kroppsliggjorte må sees i sammenheng med habitus, i form av varige disposisjoner i bevissthet og kropp (Bourdieu 2006).

Bourdieu viser i distinksjonen at personer som innehar kulturell kapital i mange tilfeller er lærere innenfor høyskole/universitet, kulturformidlere og kunstnere (Bourdieu 1995). Habitusbegrepet eller kroppsliggjøringen i dette tilfelle sikter til at man tilegner seg den kulturelle kapitalen ubevisst, tilegnelsen skjer gjennom biologi, gjennom arv. Den kulturelle kapitalen tilegner man seg gjennom arvede egenskaper og tilegnende egenskaper. Objektene man tilegner seg kan være alt fra malerier til kunst og instrumenter. Noe som for så vidt hvem som helst kan skaffe seg så lenge man har kapital, for eksempel økonomisk kapital, derimot har ikke de med økonomisk kapital nødvendigvis de samme mulighetene til å «konsumere» maleriet, kunsten eller musikkstykket som de med kulturell kapital, nettopp fordi de har den kroppsliggjort gjennom arv (Bourdieu 2006:8-16)

3.2.2 Økonomisk kapital

Økonomisk kapital er gitt i selve begrepet, det sikter til en tilstand hvor man for eksempel har akkumulert penger på grunn av arbeid, eiendom, forhold til produksjonsmidler, og formue. Også dette kan foregå gjennom arv. Noen vil være født rike, og ha muligheten til å tre rett inn i en verden med mye økonomisk kapital. Bourdieu mener at dette er den viktigste formen for kapital, da denne typen kapital gir mest makt (Bourdieu 2006:8-28).

3.2.3 Sosial kapital

Sosial kapital oppnår man på grunn av tilgang til sosiale nettverk og sosiale grupper. Dette kan foregå på flere forskjellige plan, for eksempel innenfor politikken og finansverdenen. Har man mye sosial kapital har man tilgang til et stort sosialt nettverk, som også kan gi deg mer makt. Har man for eksempel gode forbindelser innenfor en verden med økonomisk kapital, vil man muligens kunne tilegne seg fordeler og andre goder gjennom kontaktnettverket. Dette vil igjen kunne føre at man tilegner seg mer makt. Bourdieu nevner at sosial kapital utelukkende kan eksistere i en praktisk form, og han sikter da til et materielt eller et symbolsk bytte som igjen vil bidra til å opprettholde relasjonene (Bourdieu 2006:21-28). Ifølge Bourdieu kan den

sosiale kapitalen som er bygget opp av sosiale forpliktelser institusjonaliseres for eksempel i form av ærestitler. Sosial kapital kan også arves, gjennom et «stort navn». For eksempel at man er født av en kjent person eller født inn i en kjent familie og dermed vokser opp med sterke nettverk og relasjoner, som man automatisk kan bli en del av og opprettholde, for igjen senere å kunne reprodusere (Bourdieu 2006:21-28).

3.3 Relasjoner og makt

Alle formene for kapital må sees i sammenheng med relasjoner. Man har kulturell, økonomisk og sosial kapital i forhold til andre. Bourdieu konstruerte det «sosiale rom», som viser til hvilke posisjoner hver enkelt har i samfunnet. Bourdieu opererer med tre forskjellige klasser: borgerskapet, småborgerskapet og arbeiderne. Borgerskapet er den dominerende klassen, middelklassen er småborgerskapet, og arbeiderklassen er den dominerte klassen. Kapitalbegrepene må også sees i sammenheng med makt. Som nevnt i avsnittet med økonomisk kapital vil man kunne ha mer makt om man har mye økonomisk kapital, dette gjelder også for de andre kapitaltypene, og sånn sett kunne man også snakket om kulturell makt, økonomisk makt og sosial makt istedenfor bruken av kapital (Bugge 2006). Kapitalen eller makten vil kun gjelde om den blir oppfattet i dens form av andre. I vårt samfunn, og i Bourdieus samfunn- Frankrike på 1960-tallet, blir utdanning verdsatt og sett på som kulturell kapital.

Det er kun en bestemt relasjon til kulturen som er gjeldende som den legitime. Kapitalformene skilles gjerne ut ifra hvor lett kapitalformene kan overføres. Økonomisk kapital kan overføres ganske enkelt gjennom arv, men det er ikke nødvendigvis en legitim form for overføring. Mange kan mene at dette er en urettferdig form for tilegnelse av kapital, og dermed vil den i mange tilfeller bli sett på som illegitim, til tross for at den selvfølgelig i aller høyeste grad eksisterer. Kulturell kapital overføres muligens mindre merkbart, og den har større sjanse for å bli sett på som legitim fordi det forgår på en mer tildekt måte (Bugge 2006).

Disse klassifikasjonene er kanskje ikke engang gjeldende i Norge, da vi ikke har noe tydelig borgerskap, og har lite elitistiske tradisjoner. Det eksisterer ingen klar elite til tross for at det finnes klasseforskjeller også i Norge. Det ser man for eksempel på vestkanten kontra østkanten i Oslo; hvordan vestkanten er mer velstående, økonomien er sterkere, og folk har høyere utdanning (Pedersen 2007:15). For å finne ut om informantene hadde økonomisk, kulturell eller sosial kapital, ble det stilt spørsmål angående hva slags jobb og utdanning de hadde, samt økonomi-relaterte spørsmål. Allikevel er det vanskelig å klassifisere kun ut i fra dette, og dermed blir deres presentasjon av seg selv også en viktig faktor. Hva de selv sier, hvordan de eventuelt distingverer seg fra andre, blir dermed et viktig punkt for å kunne se hvilke kapitalformer de innehar og eventuelt hvilken klasse de tilhører.

3.4 Erving Goffman, ritualer og interaksjon.

Randal Collins (2004) beskriver i innledningen til «interaction ritual chains» at ritualer allerede tidlig i sosiologien ble beskrevet av den franske sosiologen Emile Durkheim. Durkheim forklarte i stor grad ritualer på makronivå og i forbindelse med religion, for eksempel i forbindelse med bryllup, gravferd og andre hendelser knyttet til religion. Durkheim mente blant annet at de som tok del i ritualer i kirken, og som samtidig respekterte symbolene knytta til ritualene, kunne oppleve mer emosjonell energi og høyere gruppetilhørighet. Samtidig ville de samme menneskene bære på en aggresjon mot de som ikke deltok og respekterte symbolene og ritualene.

Den kanadiske sosiologen Erving Goffman (2005) var ikke den første som tok steget fra å studere og skrive om ritualer på makronivå til mikronivå. Også antropologer som studerte stammefunn fant, så og skrev om mange rituelle praksiser, blant annet i Bronislaw Malinowskis (1915) studie om trobrianderne på Papua Ny-Guinea.

Goffman viet store deler av sin karriere til å skrive om selvet, interaksjon, symbolsk interaksjonisme, stigma og ritualer. Jeg ønsker her å presentere en del av interaksjonsritualene Goffman skrev om, og samtidig vise til hvordan jeg ønsker å bruke disse begrepene i sammenheng med min oppgave.

I essayet «Deference and demeanor» i boken interaksjonsritualer eller «interaction ritual» fra 1967 forklarer Goffman hva han mener med ritualer og hvordan de fungerer i det hverdagslige, Deference sikter til ærbødighet, elementer som er viktige her er symboler i forbindelse med takknemlighet. En handlede person viser sin relasjon og bekrefter den til en annen med hengivenhet. Dette kan for eksempel være i forbindelse med en person som møter sitt idol, eller en katolikk som viser sin hengivenhet til alteret. Det kan også forekomme i helt vanlig dagligdagse sosiale konversasjoner, og her bruker Goffman begrepene status ritual og interpersonal ritual eller mellommenneskelige ritualer (Goffman:2005).

Goffman beskriver begrepet ritual på denne måten;

«I use the term ritual because this activity, however informal and secular, represents a way in which the individual must guard and design the symbolic implications of his acts while in the immediate presence of an object that has a special value for him» (Goffman 2005:57)

Collins skriver at Goffman finner ritualer i de fleste hverdagslige handlinger. I samtaler finner man ritualer, der elementer som høflighet og takknemlighet er viktige. Ritualet foregår i en tilstand av situasjonsnærvær med andre både i tid og rom (Collins 2004:23). Ærbødighet er ikke noe man uten videre kan gi seg selv, selv om man kanskje skulle ønske dette. Ærbødighet får man kun fra andre, og dermed må man jobbe for å kunne oppnå den fra andre. De hverdagslige ritualene som foregår, for eksempel i samtalen, beskrives som interaksjonsritualer. De små interaksjonsritualene man finner i det hverdagslige er igjen med på styrke vår selvfølelse; det å hilse på folk, det at folk hilser tilbake og kanskje spør hvordan det går, er med på å styrke vår selvfølelse.

Ansikt er noe vi er opptatt av å opprettholde, man ønsker ikke «å miste ansikt». Dette er Goffman opptatt av i første sekvens av boken, i essayet han kaller «on face-work» (Goffman 2005:19). Han beskriver at ansiktet, er en hellig ting, og at den ekspressive rekkefølgen som kreves for å opprettholde det, er rituell (Goffman 2005:19). Rituell utveksling skjer i mange dagligdagse handlinger, om man for eksempel har mistet ansikt ved å gjøre noe galt, for eksempel om man har stjålet en pakke sigaretter. Om det oppdages vil ekspeditøren og eventuelle andre som så det sanksjonere mot deg,

i denne rituelle prosessen må man overgi seg, og akseptere at man har gjort noe galt for å opprettholde ansikt, og man må gjennom rituell ofring. Det vil si at den krenkede eller fornærmede part gir «lovbryteren» eller den som har gjort noe galt en sjanse til å gjøre det godt igjen på egen hånd. Før de eventuelt utfordrer den som har gjort noe galt og før de ratifiserer lovbruddet som en hendelse. I denne sammenhengen er det forventet at «lovbryteren» eller den som har gjort noe galt selv vil ta utfordringen og rette opp i det som er gjort galt. Den som har gjort noe galt vil muligens måtte gå gjennom flere runder med unnskyldninger før han føler at unnskyldningen er mottatt (Goffman 2005:22-23).

Goffman mener også at hvis at samfunn skal kunne kalle seg et samfunn, uansett hvor det er, så må samfunnet kunne mobilisere medlemmene, eller personene som deltakere i sosiale møter. Dette formålet kan nås gjennom ritualer. Ritualet spiller igjen på det å være observant, det å ha selvtilitt og ha et selv knyttet til ansikt. Han knytter også ritualet til oppførsel, som han i et annet essay kaller demeanor i form av: ære, stolthet, verdighet, vise følelser i samhandling med andre mennesker, vise likevekt og vise hensyn (Goffman 2005:44). Ritualer er også medrivende og viser at man er en del av samfunnet fordi ritualene utøver et press mot konformiteten (Collins 2004:25).

Teoriene til Goffman gjelder spesielt i situasjonen hvor jeg går bort til informantene og hilser på dem og forteller hva prosjektet mitt går ut på. De hilser tilbake og man har en liten samtale før intervjuet faktisk begynner, småprat for å bli litt kjent og samtidig få innpass og godkjennelse. Her blir de rituelle kodeksene opprettholdt, hadde jeg ikke hilst på dem først, ville de kanskje ikke vært interessert i å snakke med meg, og jeg kunne tapt ansikt. Teoriene til Goffman rundt ritualer handler i stor grad om samtalen og om ansiktssamhandling. Men i og med at Goffman mener man kan finne ritualer i de fleste interaksjoner og i ansikt til ansikt samhandling ønsker jeg å bruke disse teoriene for å vise at hverdagsdrikkene deltar i, og skaper ritualer. Uten at informantene nødvendigvis har brukt begrepet ritual selv, er det et verktøy som brukes for å kunne analysere intervjuene og informantenes handlinger i, før og etter intervjusituasjonen.

Randall Collins skriver om ritualbegrepene til Goffman, og mener at selvet, mennesket selv er selve interaksjonsritualkjeden. Collins diskuterer også

ritualbegrepet og dens forskjellige bruk. Som nevnt ble ritualer på mikronivå tidlig studert av antropologene. Deres måte å se på ritualer handler om struktur i hverdagen; det er en form som skaper orden og som er grunnleggende for samfunnets kultur og dets verdier (Collins 2004:7).

Collins ser derimot ritualer i «alt», det vil si at han oppdager ritualer i alle hverdagslige handlinger og situasjoner. Det betyr ikke at ritualer ikke er vits å studere eller forske på siden de uansett finnes overalt. Det kan bidra til å finne ut hvor mye solidaritet vi deler, hvor mye vi deler av symbolisme og til andre deler av menneskelig handling som vil foregå i gitte situasjoner (Collins 2004:15). Collins viser til at Durkheim så en forbindelse mellom ritual og kultur og at ritualer er med på å skape kultur, men også kan reprodusere kultur. Det vil også si at så lenge ritualene er suksessfulle vil man ha en kultur som sosialt i live. I interaksjonsteori er det viktig at ritual interaksjon er selve midtpunktet i analysen og at den er med på å utlede «oppturer og nedturer av kulturell tro fra det» (Collins 2004:32). Han nevner videre i lys av Durkheim at ritualer er nøkkelmekanismer eller «nøkkelvåpen» i prosessen av konflikt og dominans. Samtidig har ritualer en dobbel, lagdelt effekt mellom «insidere» og «outsidere» og mellom rituelle ledere og følgere (Collins 2004:41).

3.5 Randall Collins' ritual-ingredienser

Randall Collins (2005) presenterer en ingrediensliste om hva som skaper ritualer og som gjør at man deltar i ritualer. Han mener at interaksjonsritualer inneholder fire ingredienser, hvor det første er gruppeenhet. Det består i at to eller flere personer fysisk befinner seg innenfor en enhet på samme plass. De påvirker hverandre gjennom deres kroppslige nærvær. De påvirker hverandre både bevisst og ubevisst. Den andre ingrediensen Collins finner er det han kaller «barrier to outsiders», oversatt til en «barriere mot utenforstående». Dette betyr at man skjønner hvilke personer som er inkludert og ekskludert. For å gi et eksempel kan man ta dette innenfor en utelivssetting. Om man er to venner som sitter ved et bord er det innforstått at de er gruppen og at de andre i lokalet ikke har en relasjon med disse to, her går grensen til utenforstående. Utenforstående kan naturligvis også være de som

befinner seg utenfor baren. Selv om noen vil være utenforstående betyr ikke dette at de ikke kan bli inkludert. I en utelivssetting vil det ikke være unormalt at personer som ikke kjenner hverandre i utgangspunktet, kommer til å bli kjent med hverandre. På den måten kan personer som var ekskludert bli inkludert. Collins tredje ingrediens som er med på å skape et ritual er «mutual focus of attention». Dette kan oversettes som «gjensidig fokus for oppmerksomhet». Dette spiller på at deltakere blir oppmerksomme på et felles objekt eller en aktivitet. Ved å samtale rundt dette felles objektet eller aktiviteten danner de en felles oppmerksomhet og de blir gjensidig kjent med hverandres fokus på denne aktiviteten. Om man tar dette ned på mikronivå, kan dette sees i en utelivssetting. Om to eller flere kamerater er ute på byen og ser en pen dame i baren vil de muligens rette fokus og oppmerksomhet mot henne. De vil påpeke et eller annet ved henne de synes er pent og dermed få en felles forståelse for fokuset de har nå. De deler en oppmerksomhet og dermed fokus på kvinnen i baren. Erving Goffmans teorier rundt interaksjonsritualer og hans eksempler på interaksjonsritualer faller inn under denne formen for ritual. Collins' fjerde ingrediens er «shared mood», oversatt til «delt humør». Det spiller ganske så enkelt på at de deler en felles stemning eller følelsesmessig opplevelse. Dette ligner for så vidt ganske mye på den tredje ingrediensen. Men den tredje ingrediensen spiller altså på oppmerksomheten som deltakerne diskuterer. Dette kan igjen medføre at de deler en felles stemning eller følelsesmessig opplevelse. Ingrediens tre og fire henger dermed tett sammen, men er også sterkt korrelert med punkt en og to (Collins 2004:47-48).

Ritualer kan også feile, det betyr at det ikke bli skapt et ritual. Det kan skje når man for eksempel ikke har en felles forståelse for symboler, ikoner eller deler humør. Da vil man kunne falle utenfor gruppen og dermed feiler flere av de rituelle ingrediensene og dermed feiler også ritualen. Dette skjer også om man selv har et ønske om å forlate gruppen. Om man for eksempel er ute på bar med venner og man er sliten og trøtt og ønsker å dra hjem, vil man melde seg ut av gruppen og dermed feiler ritualen.

Tilhørende de fire rituelle ingrediensene beskriver Randall Collins fire rituelle utfall. Disse er henholdsvis gruppesolidaritet (group solidarity), emosjonell energi for individet (emotional energy in individual), symboler av sosial relasjon (symbols of social relationship) og moralnormer (standards of morality). For at det skal bli et utfall fordrer det at ingrediensene suksessfullt kombinerer og bygger på hverandre. Utfallet

vil i så fall sikre at individene har en følelse av felleskap og tilhørighet. En følelse av tillit, opprømtet, styrke, entusiasme og ønsker om å ta initiativ i handlinger eller aksjoner (Collins 2004:48-49).

Symbolene Collins nevner kan sees i sammenheng med Durkheim og hellige symboler. Gruppen vil kunne skape symboler som er viktige for dem og som de har en felles forståelse av. Symbolene kan bestå av for eksempel ord, ikoner og gester. Medlemmene av gruppen vil assosiere seg med disse symbolene kollektivt. Symbolene blir innenfor gruppen høyt respektert og er samtidig med på å ekskludere andre fra gruppen. Eksempler på slike symboler kan være en spesiell hilsemåte som bare de i gruppen forstår, eller et kodespråk eller et kodeord som kun gruppen skjønner. Slik opprettholdes gruppesolidariteten og dens symbolske representasjoner (Collins 2004:48-49).

3.6 Anthony Giddens. Modernitet, det refleksive selvet, valget og livsstil.

Den britiske sosiologen Anthony Giddens tar for seg modernitet, både i form av det moderne samfunnet som inntraff med den industrielle revolusjonen og den nye moderniteten som bryter med det tradisjonelle fra og med 1970-tallet og fremover. Det som har alltid «har vært sånn» brytes opp av denne moderniteten. En av grunnene til dette er at mennesket er mer refleksivt og ikke minst har flere valg. Dette har tatt over for tradisjonell tenkning. Giddens forklarer hvordan det moderne skiller seg fra det tradisjonelle på denne måten:

«Et av de forhold, som tydeligst skiller den moderne epoken fra den perioden som var tidligere, er modernitetens ekstreme dynamikk. Den moderne verden er en «løpsk verden»; ikke alene er den sosiale forandrings hastighet langt høyere, dens omfang og dens dybde, hvormed den påvirker tidligere eksisterende sosiale praksiser og atferdsformer, er også langt større» (Giddens 1996: 27).

Giddens forklarer ny-moderniteten i tre trekk, først og fremst adskillelsen av tid og rom. Med moderniteten har det kommet ur og klokker, noe som fører til forandringer i hverdagen. Tidligere, før det moderne var tiden bare viktig i lokalsamfunnet, med moderniteten er tiden blitt universell. Denne globaliseringen og

universaliseringen gjør at det moderne distanserer seg fra det tidligere eller det tradisjonelle (Giddens 1996:27-28).

Det andre trekket Giddens spiller på er det han kaller utleiringer av sosiale institusjoner, begrepet utleiring må forstås som en motsetning til differensiering. Giddens mener at sosiale relasjoner «løftes ut» av de lokale sammenhengene og at de reartikuleres på tvers av uavgrensede tids og rom-områder. Det finnes to typer utleiringssystemer –og mekanismer, symbolske tegn og ekspertsystemer. Symbolske tegn kan utveksles over tid, i forskjellige kontekster og har en bestemt verdi, penger er dermed et meget godt eksempel på et symbolsk tegn. Ekspertsystemer sikter ganske enkelt til de som innehar ekspertise, for eksempel teknikere, leger, terapeuter eller rådgivere (Giddens 1996:29-31).

Det tredje trekket ved modernitetens dynamikk er institusjonell refleksivitet. Den viser til den regelmessige bruken av viten. Det sosiale livets vilkår som et konstituerende element i dette livets organisering og forandring. Kunnskap om institusjonene produseres hele tiden på nytt og kan hele tiden gjøres om på og dermed fornyes. Forskning er da et meget godt eksempel på dette (Giddens 1996:30-31).

Giddens mener at moderne refleksivitet trenger seg helt inn i selvets innerste. I moderniteten i motsetning til det tradisjonelle skal selvet utforskes og konstrueres som en del av en refleksiv prosess som forbinder sosial og personlig forandring. Tradisjonens beskyttende rammer og lokalsamfunnet brytes ned av moderniteten. De erstattes av større og upersonlige organiseringer (Giddens 1996:46-47).

Med moderniteten følger en av de viktigste komponentene i selvets hverdag og de hverdagslige handlinger og situasjoner, nemlig valget. Moderniteten gjør at individet står overfor et stort sett av valgmuligheter i de fleste situasjoner i det hverdagslige. Dette er i motsetning til det tradisjonelle, hvor man er mer fastlagt av rammer som styrer valgene dine. Mange valgmuligheter fører med seg en rekke konsekvenser. En av dem er livsstilens dominans. Ikke bare velger vi en livsstil, vi blir også tvunget til å velge en livsstil fordi vi ikke har noe annet valg enn å velge. En livsstil er et integrert sett av praksiser som følges av selvet eller individet, både fordi det oppfyller nyttemessige eller utilitaristiske behov og *det en gir en materiell form til en bestemt fortelling av selvidentiteten* (Giddens 1996:99-100).

Livsstil er noe vi adopterer og som ikke går i arv som det gjerne gjør innenfor det tradisjonelle. Giddens påpeker at livsstil er en rutinemessig praksis, hvor rutinene er inkorporert i klesstil, spisevaner, handlemåter og foretrukne møtesteder (Giddens 1996:101).

3.7 Diskusjon av teoriene

Teorien jeg har valgt ut brukes som et analyseverktøy. Teorien er nøye valgt ut med tanke på tema for oppgaven og problemstilling. For å finne ut hvem hverdagsdrikkene er, er Bourdieus teorier en god innfallsvinkel. Bourdieus teorier vil hjelpe meg å finne ut hvilken klasse informantene tilhører, eller hvilken klasse hverdagsdrikkene selv mener de tilhører, noe som igjen kan føre med seg at jeg finner ut om hverdagsdrikkene distingverer seg fra andre. Dette kan foregå på mange plan, de kan for eksempel distingvere seg fra folk som drikker i helgene, de kan distingvere seg fra klasser, muligens distingverer de seg fra måten andre spiser og drikker på. De kan også distingvere seg ved å snakke nedlatende om andre og stille seg selv ovenfor andre. Dette kan gi en pekepinn på hva slags folk som er ute på hverdagene selv om det foregår i en småskala studie som er gjort kvalitativt. En del av problemstillingen for oppgaven handler om hvor vidt kulturen, eller drikkekulturen i Norge er i ferd med å endre seg fra en tørr og tradisjonell drikkekultur til en mer moderne og kontinental drikkekultur. I dette tilfellet kan også Bourdieus teorier brukes som verktøy. Med en høy andel av befolkningen som befinner seg i middelklassen eller over, vil man tillegge seg vaner som er «riktige» for den klassen, med forbehold om at man aldri lærer seg reglene og kotymene på grunn av den kroppsliggjorte habitusen. Om middelklassevanene da er å være mer opptatt av hva man drikker, at man drikker og spiser for å nyte, vil det være et brudd med det tradisjonelle i Norge, hvor drikkekulturen blir sett på som «bingedinking». Dette er et begrep som kommer til å bli brukt videre i oppgaven, og sikter til drikking med mål om å bli full. Samtidig er det viktig å nevne at datamaterialet jeg innehar ikke nødvendigvis faktisk viser til hvilken klasse informantene tilhører. Dette kan være en ulempe ved bruk av Bourdieusk teori og dermed vil dette flettes sammen med social boundaries som blir presentert i analysekapitlet.

Bourdieu gjorde selv meget detaljerte analyser av informantene sine, og klarte blant annet gjennom yrke, hva informantene hadde studert og ikke minst familiebakgrunn å plassere dem innenfor en klasse. Jeg vet hva informantene mine har som yrke og hva de har studert, og jeg vet en del om deres økonomi, men jeg vet meget lite om familiebakgrunn. Dermed blir måten å plassere informantene innenfor en klasse gjort på bakgrunn av yrke, hva de uttaler om deres økonomi, hva de har studert og ikke minst hvordan de snakker om smak og kultur. Samtidig vil det bli lagt vekt på hvordan informantene ser på seg selv eller definerer seg selv. Smak er en pekepinn på hvilken klasse man tilhører. Er man opptatt av smak og drikke og spise det såkalt «gode» og samtidig distingverer seg fra andre vil man muligens tilhøre øvre middelklasse og ha mye kulturell kapital. Samtidig kan det være noe som er tillært gjennom at de har mye økonomisk kapital eller sosial kapital. Jeg skal i analysekapitlet dermed være forsiktig med å klassifisere informantene etter klasse, og klassetilørighet. Dette vil bli mer inngående forklart i analysekapitelet.

Erving Goffmans teorier rundt ritualer er på mikronivå, Goffman ser ritualer i all sosial interaksjon. En del av problemstillingen i oppgaven er hvordan hverdagsdrikkene presenterer seg selv i samhandling med andre, hvordan de presenterer seg selv som hverdagsdrikkere og hvilke ritualer de forholder seg til. Goffmans teori blir et viktig analyseverktøy når jeg skal se hvordan hverdagsdrikkene presenterer seg selv i samhandling med andre og som hverdagsdrikkere. Randall Collins (2004) sine teorier rundt ritualer er også fruktbare innenfor dette området. Collins mener selv at han ser ritualer i nesten alt og ikke bare i ansikt til ansikt samhandling og lignende. Collins' fire ingredienser og fire utfall blir et viktig analyseverktøy for å vise til hvilke ritualer informantene deltar i og skaper innenfor hverdagsdrikingsritualet (Collins 2004:47.49).

Anthony Giddens teorier rundt modernitet kan være hjelpsomme med tanke på å forklare hvorfor folk endrer sitt drikkemønster og kanskje går over til en mer kontinental form for drikking, i det minste en annen form for drikking. Giddens teori i samhandling med Bourdieus teori kan være nyttige verktøy for å forklare endring og grunner til hverdagsdrikking. Det tradisjonelle i Norge er som nevnt bingedrinking. Dette foregår som regel i helgene eller ved høytider slik som bursdager, bryllup og andre festdager. Men når denne tradisjonen brytes opp betyr det at moderne krefter tar over.

3.8 Litteratur og teori på feltet.

Tidligere er det gjort en del studier på alkoholfeltet i Norge, spesielt er det flere bidrag fra statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS), og dens forgjengere (SIFA), dokumentasjonsseksjonen og biblioteket i Rusmiddeldirektoratet. I denne delen av kapitlet vil jeg presentere en del av den tidligere forskningen for å gi et innblikk i hva som er gjort tidligere på feltet i Norge og samtidig vise til nordisk og skandinavisk forskning gjort på feltet.

Mye av forskningen på feltet er gjort gjennom kvantitative undersøkelser, hvor statistikk er brukt for å vise til drikkemønsteret, hvor mye vi drikker og for å vise til endringer i drikkemønsteret. Øyvind Horverak og Elin K. Bye (2007) har blant annet gitt ut en rapport om det norske drikkemønsteret som tar for seg drikkemønsteret i Norge fra og med 1974 til 2004. Rapporten nevner blant annet at drikkemønsteret er slik at vi drikker mer nå enn tidligere og det gjelder for de fleste grupper i samfunnet, samtidig pekes det på at vi er blitt mer liberale, noe som blant annet også skyldes en mer liberal alkoholpolitikk (Horverak & Bye 2007:191-192). Horverak og Bye tar for seg flere elementer ved drikking og kultur selv om datamaterialet er basert på statistikk. De tar for seg både drikkekultur, drikkeskikk, hva vi drikker, hvor mye vi drikker og diskuterer også helgedrikking, hverdagsdrikking og kontinental drikking. Mitt prosjekt har vært hverdagsdrikking og hverdagsdrikkerne, akkurat på dette området finnes det lite teori og litteratur på feltet, mye på grunn av at det er helgedrikkingen som er den rådende formen for drikking i Norge. Horverak og Bye beskriver art «bruk av alkohol i århundrer har vært forbundet med høytid, gjestebud og festlige lag og at det ellers har vært uvanlig» (Horverak & Bye 2007:35). Høytid i dette tilfelle sikter til jul, påske, midtsommer og 17.Mai. Først da 5-dagersuken ble introdusert på 1960-tallet ble også helgedrikking vanlig. Drikking utenom disse dagene ble sett på som uvanlig både på den tiden og i dagens samfunn (Horverak & Bye 2007:35). En grunn til at helgedrikkingen er rådende er at mange trenger en fridag til «å komme seg på» etter inntak av alkohol (Horverak & Bye 2007:144). Grunnen til at mange trenger en fridag etter en drikkesituasjon har naturlig nok sammenheng med hvordan man drikker alkoholen. Bingedrinking fører med seg et stort inntak av alkohol, ofte på kort tid. Dette medfører at man blir full, og dagen derpå domineres dermed ofte av fyllesyke.

Hverdagsdriking blir lite presentert i rapporten, men nevner blant annet at 70% av drikkesituasjonene foregikk i helgene (fredag, lørdag og til dels søndag), og de resterende 30% skjer i ukedagene. Det kommer tydelig fram at onsdag og torsdag er dager hvor det blir drukket mer enn mandager og tirsdager og dermed er mandagene og tirsdagene de dagene det blir drukket minst på (Horverak & Bye 2007:146). Innenfor gruppen unge mennesker som er valgt ut til studien, vil man blant annet finne studenter og nyutdannede.

Flere av bidragene innenfor alkoholforskningen og rapportene om driking i Norge bygger på et Bourdieusk perspektiv. Blant annet tar både Horverak og Bye (2007), Anne Zondag (2001) for seg Bourdieu i sine studier. Kapitalbegrepene og smaksbegrepene er viktige, dette er gjort i hovedsak for å vise til sosiale forskjeller i ulike grupper i samfunnet. Horverak og Bye presenterer kort Bourdieus teorier om kapitalbegrepene, habitusbegrepet og smak og viser videre til hvordan dette kan sees i sammenheng med driking, drikkekultur og –vaner. De nevner at «habitus vil formidle skikkene og vanene til konkrete drikkesituasjoner med et tilhørende drikkemønster» (Horverak og Bye 2007:30). Habitus, skikker, drikkesituasjoner og drikkemønster er noe jeg vil komme tilbake til i analysen av materialet, men jeg vil også i denne masteroppgaven legge meg på en Bourdieusk linje da hans begreper om kapital og habitus kan være hjelpelike og nyttige verktøy til å forstå deler av hverdagsdrikingen.

Anthony Giddens teorier rundt modernitet blir brukt av Bente Træens artikkel «*Life style patterns among urban cafe-guests in Norway*» (Træen 1995). I artikkelen kommer det fram at selv om modernitet må forstås på et institusjonelt nivå, må endring sees i sammenheng med individualitet og selvidentitet i kombinasjon med nye moderne institusjoner. En økende samhandling av globale påvirkninger og personlige disposisjoner er med på skape en modernitet. Træen beskriver at urbane nordmenn som tilbringer tid i «kafeer», som viser til nye moderne barer, cafeer og utesteder, ønsker å fremstå som kosmopolitiske. De har et kosmopolitisk syn og er opptatt av det eksotiske, i motsetning til det tradisjonelle (Træen 1995:124). Utvalget hennes er opptatt av smak og stil og på den måten inkluderes et Bourdieusk tankesett, hvor smak og stil kan gjøre at de som er opptatt av dette distingverer seg fra andre, samtidig som det stimulerer inkluderingen av ikke-tradisjonelle elementer i folks livsstil. De urbane nordmennene som går på moderne kafeer i Oslo og

innlemmer dette i deres livsstil, ser muligens på seg selv som høyere sosialt utviklet, og cafebesøkene oppfyller visse sosiale funksjoner for dem (Træen 1995:124).

De norske drikkevanene er ofte beskrevet som bingedrinking, drikke med mål for å bli full, gjerne i helgene eller ved spesielle anledninger. Træen beskriver at det kanskje går mot et mer kontinentalt drikkemønster, siden en stor del av drikkingen foregår i mer moderate og rimelige former. Den nye formen for drikking kan forklares ut i fra et ønske om å være mer kosmopolitisk og ensartet livsstil (Træen 1995:127). Dette er en livsstil som blir definert som utradisjonell, nettopp fordi disse menneskene drikker relativt ofte, i motsetning til det tradisjonelle som tilsvarer helgedrikking og drikking ved spesielle anledninger som bursdag, bryllup og lignende. Allikevel drikker de tradisjonelt fordi de fortsatt drikker mye ved hver anledning. Dette blir ikke sett på som kontinental drikking, som er definert som drikking i små mengder i kombinasjon med mat.

Træen er opptatt av modernitetsbegrepet, men i likhet med Zondag (som blir presentert under) er hun også meget opptatt av livsstiler. Menneskene som går på moderne cafeer i Oslo, eller urbane nordmenn som Træen kaller dem. Der er opptatt av å vise seg frem, de opptatt av å bli sett, de drikker mer enn andre, de har gjerne prøvd cannabis, og røyker daglig. De er hyppig «ute på byen», i form av å dra på konserter, kino, og frekventere utesteder. Den klassiske urbane nordmannen er ifølge Træen en ung singel mann som lever i et urbant strøk og har mye inntekt, men det gjelder også mennesker uten jobb.

Træen beskriver i lys av Bourdieu at det å drikke en ny type alkohol, eller adoptere nye alkoholvaner, kan være med på å demonstrere kulturell kapital, fordi de urbane nordmennene viser at de kan tilegne og nyte nye ting, og det er noe som en stor del av befolkningen ikke klarer, det er en kapasitet mange i befolkningen ikke har utviklet ennå (Træen 1994:125).

Den tidligere SIFA forskeren Anne Cecile Zondag ga i 2001 ut «norske drikkevaner, en forbrukssosiologisk studie av norske alkoholvaner i lys av livsstil, matvaner og sosial bakgrunn». Hun fremhever også Bourdieu ved flere tilfeller, og viser til at gjennom smak og forbruk av alkohol har man mulighet til å distingvere seg fra andre. Smak definerer livsstilen, og livsstilene gir uttrykk for forskjeller innenfor det sosiale rom (Zondag 2001:60). Zondag deler opp sitt utvalgsmateriale etter livsstiler hvor hun

blant annet nevner tradisjonell livsstilsorientering, distingvert livsstilsorientering, utforskende livsstilsorientering, ung folkelig livsstilsorientering, sporty, friluftsliv, idealisme og miljøorientering. Mitt utvalg faller spesielt innenfor «ung folkelig livsstilsorientering», da hun definerer denne dimensjonen som folk med sans for kommersiell underholdning og uteliv. Utforskende livsstil er også et begrep som passer mitt utvalg bra, da det spiller på toleranse og orientering mot fremmede kulturer (Zondag 2001:90-91). Disse dimensjonene og gruppene mitt utvalg tilhører vil jeg komme tilbake til senere i analysekapitlet. Hun påpeker videre at man kan undersøke forbruk av alkohol ut i fra to faktorer. Matvaner og livsstil. Zondag forbinder dette med institusjoner og viser til at moderne institusjoner «skiller seg ut i forhold til tidligere tider ved å svekke tradisjonelle og nasjonale vaner og skikker som utgangspunkt for forbruk (Zondag 2001:27). Zondag tar utgangspunkt i at distinkte livsstiler og matvaner kan gi forskjellige disposisjoner når det kommer til valg av drikke, hva man velger av alkohol, og at disse ikke avledes fra tradisjonelle og eller nasjonale vaner, mønstre eller sosial bakgrunn. Hun påpeker at en av grunnene til at mat og drikke kan sees i sammenheng med livsstil er at det kan kobles opp mot en funksjonell respons på moderniteten. Livsstil kan betraktes som en respons på sekularisering, der valgene tas ut ifra en fornuftsmessig, etisk og estetisk refleksivitet (Zondag 2001:43).

Valgene som tas ut ifra en fornuftsmessig, etisk og estetisk refleksivitet ser Zondag ser på som viktig i forhold til alkohol og en viktig grunn til at grupper har forskjellige drikkevaner. Økonomi er også en meget viktig faktor, i Norge har vi blant annet blant annet fått en helt annen økonomi etter andre verdenskrig, med oljens inntog på 70-tallet og dermed mener Zondag og livsstil er blitt en fruktbar kategori som står på egne ben. Tidligere var livsstil og forbruksmønstre determinert av sosial posisjon, i det moderne Norge, hvor mange har god økonomi og lever i velstand regnes den sosiale posisjonen heller som indikator enn en noe som er determinert (Zondag 2001:43).

En annen viktig grunn som blir påpekt er individualisering, gjennom individualisering forandres det kulturelle tankesettet ifølge Zondag (Zondag 2001:44). Tradisjonene må vike, og nye elementer kommer inn, gjennom frisetting er valgmulighetene økte, men individualismen tvinger oss likevel til å velge, og det er på den måten moderniteten kommer inn, det moderne mennesket, det uavhengige, individualistiske

mennesket er tvunget til å velge (Zondag 2001:44). Vi velger altså vår egen livsstil, og velger dermed også hvordan vi ønsker å drikke, hva vi ønsker å drikke og når vi ønsker å drikke. Dette er selvfølgelig høyst diskutabelt, og noe jeg ønsker å komme tilbake til i analysekapitlet og se det i sammenheng med Bourdieu, som mener at mat, drikke og alkoholvaner er viktige indikatorer på livsstil, men dermed også klasseforskjeller, i form av kapitalbegrepene kulturell, økonomisk og sosial kapital, altså sosiale klasseforskjeller.

Horverak og Bye og Zondag nevner lite rundt ritualer, den danske sosiologen Margareta Järvinen er derimot opptatt av ritualer og drikkeritualer, dette er også et tema jeg ønsker å trekke frem i denne masteroppgaven. Järvinens kvalitative studie av til sammen 54 informanter kan sammenlignes til dels med denne oppgaven som har et lignende antall informanter (30), men til forskjell en større aldersforskjell og ikke minst intervjuer hun folk med alkoholproblemer. Informantene i min oppgave har ikke nødvendigvis et alkoholproblem. De er for det meste helt vanlige mennesker som er ute på byen på hverdagene. Järvinen har hentet ritualbegrepene både fra klassiske sosiologer som Durkheim og Goffman, men finner også andre definisjoner av andre sosiologer som har sitt utspring i Durkheim. Rothenbuhler (Järvinen 2003:220) ser på ritualer som en kombinasjon av handling og tro, og er noe mennesker gjør både kroppslig og mentalt. Ritualer er både uttrykksfulle av sosiale relasjoner, de er kollektive strukturerte handlinger som innebærer kroppsliggjorte kulturelle koder og ritualer kan vise symboler som går utover selve handlingen.

Ifølge Durkheim (Järvinen 2003:220) krever ritualer ansikt til ansikt samhandling eller interaksjon. Allikevel trenger man ikke å være i samhandling hele tiden for at ritualer skal ha en funksjon. Fokus på oppmerksomhet og emosjonalitet er også en viktig del av ritualer og er med på å få folk til å skille mellom det meningsfulle og det ikke meningsfulle. Til slutt er ritualer kollektive handlinger som sikter etter symbolske mål fremfor utilitaristiske mål. For eksempel tar ikke folk del i et ritual for å få «noe gjort», men de gjør det av hensyn til feiring og manifestasjon av fellesskapet.

Det kan virke som om folk er veldig opptatt av ritualer og er meget observante på at de tar del i ritualer, dette skiller seg noe fra Goffman som sier at ritualer er noe vi tar for gitt og ikke legger merke til. Ritualer er for Goffman en del av en usynlig

bærekonstruksjon som holder hverdagen oppe og på plass. For Goffman er sosiale strukturer lagd og laget på nytt gjennom ritualer og interaksjon (Järvinen 2003:220).

Informantene i Järvinens studie deltar i kategorien «wet drinking rituals» eller våte drikkeritualer. Danmark har en våt drikkekultur, i motsetning til den tørre norske drikkekulturen. Våt drikkekultur karakteriseres ved at konsumpsjonsnivået av alkohol er høyt. Danmark er et av landene med høyest alkoholkonsum i Europa sammen med Frankrike og Portugal ifølge Järvinen (2003:217). Siden Norge har et lavt konsumpsjonsnivå kan drikkekulturen i Norge kategoriseres som tørr (Baumberg & Anderson (2006:78). I Järvinens studie har alle informantene en form for alkoholproblem og faller dermed under et vått drikkeritual, de handler etter disse ritualene, uke etter uke, måned etter måned og år etter år. De føler at ritualene har en kraft på dem, som styrer dem og gruppen de drikker i og samtidig opprettholder dem. Det er også på denne måten de mister kontrollen over seg selv og inntaket av alkohol. Dette gjelder ikke nødvendigvis for mitt datamateriale da jeg ikke har intervjuet noen med store alkoholproblemer. Det kom i så fall ikke fram under intervjuene, men selve begrepene rundt ritualer og interaksjon er viktige for å få frem hvorfor de drikker, hvorfor de drikker på hverdager og hvorfor de differensierer seg fra andre eller distinksjon fra andre.

4 Analyse

4.1 Hvem er hverdagsdrikkene?

Problemstillingen stiller dette spørsmålet og etter intervju med 30 informanter og mye observasjon har bildet blitt klarere av hvem disse menneskene er. Ifølge statistikken til Horverak og Bye tyder det på at det er pensjonistene som drikker mest på hverdagene og at studentene, arbeiderne og funksjonærene er forholdsvis jevnstilte. Studien til Horverak og Bye tar for seg alle drikkesituasjoner, også de som foregår hjemme. Et annet viktig moment ved denne oppgaven er at det ikke er intervjuet folk over 40 år og dermed er pensjonister helt utelukket fra denne oppgaven.

Gjennom intervju og observasjonsdata blir hverdagsdriking belyst og tendensen jeg så under intervjuene og gjennom observasjon var at de som var ute på byen på hverdagene var unge mennesker. Det var få mennesker over 40 år på stedene jeg besøkte. Tendensen viser også at det for det meste var folk med utdanning eller studenter som var på byen på disse dagene. Dette kan også ha sammenheng med det geografiske området jeg valgte ut. Om jeg hadde beveget meg enten lenger øst eller lenger vest, eller til drabantbyene rundt Oslo, ville jeg muligens møtt flere innenfor arbeiderklassen og muligens også flere eldre. Dette er ikke nødvendigvis en kritikk av oppgaven, men en konstatering og et bevisst valg om å holde seg innenfor sentrumskjernen.

Et fellestrekk for mange av utestedene jeg frekventerte var at det ble i stor grad ble spilt rolig musikk, at lyssettingen var mørk noe som var med på å sette stemningen til rolig og avslappet. Dette viste seg spesielt å være treffende for barene som har en profil rundt et visst tema i form av å være cocktailbar, eller bar med stort fokus på øl eller andre spesialprodukter. Selv på utestedene hvor det var nærmest fullt var det dempet stemning, til tross for at det var noen barer hvor det var forholdsvis høylytt. Det som kanskje var overraskende var at mange av barene på Grünerløkka og Youngstorget var meget fulle av folk. I begynnelsen av oppgaven så jeg for meg meget rolige dager med få mennesker på byen, dette viste seg ikke å stemme, selv om dette også er områdebestemt.

Barene på vestkanten, Frogner, Majorstuen, Solli plass og Hegdehaugsveien var svært rolige, i noen tilfeller var bartenderne de eneste menneskene i lokalet. Det faktum at det var svært få mennesker ute på byen i dette området medførte at intervju var vanskelig. Parene jeg møtte i disse utelivssituasjonene gjorde det forholdsvis tydelig at de ikke ønsket kontakt med utenforstående, meg selv inkludert. Nationaltheatret og Karl Johan ble i en viss grad frekventert, der var det flere folk på barene, men også flere turister. Jeg ønsket ikke å intervju turister, da det ikke ville fange det jeg er ute etter, nordmenns hverdagsdriking. I perioden november til desember ble også mange julebordslag observert i dette området, de var i mange tilfeller veldig fulle. Det var denne gruppen som ikke veldig overraskende skilte seg ut når det kom til beruselsesnivå. De fleste jeg møtte på byen på mandager og tirsdager var i få tilfeller overstadig beruset etter min oppfatning. Dette henger sannsynligvis sammen med hverdagsdrikkernes holdning til alkohol, som blir beskrevet videre i analysekapitlet. Der hvor det er mest folk er definitivt situasjons og områdebestemt, stemningen er roligere og avslappet til tross for at det er mange folk på utestedene og selv på utestedene som nærmest var helt fulle var det som regel en dempet stemning.

4.2 Hverdagsdrikkernes grunner for å gå ut på byen

Jeg møtte Artur (31) og Per (25) på en bar i sentrum en mandagskveld. Disse to mennene var typiske tilfeller på hverdagsdrikkere i den forstand at både Artur og Per fortalte meg at de drakk i hvert fall 1-2 mandager eller tirsdager i uken. De drakk altså mellom 4 og 8 mandager/tirsdager» i måneden. Normalt sett var de ikke på akkurat denne baren, men på en annen bar. De arbeidet sammen i et lite firma de hadde startet sammen som var innenfor flyttebransjen og avsluttet nesten alltid arbeidsdagen med å ta noen øl sammen. Artur forklarte noe av grunnen til dette var at, «Jeg sover bedre når jeg har drukket en øl, det er ikke bingedrinking, det er liksom 3,4 eller 5 øl» Da jeg spurte Artur om det var andre grunner til at han drakk på hverdagene sa han at det egentlig ikke var noen spesielle grunner. Han likte rett og slett å ta en øl eller flere og det samme gjaldt for hans kamerat Per. Samtidig distanserte de seg begge fra helgedriking på den måten at de ikke pleide å drikke i

helgene, men at de uttalte at de godt kunne gjøre det. Artur utdypet sine tanker rundt hverdagsdrikking i forhold til helgedrikking på denne måten;

«Jeg klarer ikke helt å se de store forskjellene for å være helt ærlig, det er klart at man har jo de åpenbare grunnene, for eksempel at det mindre folk på barene, roligere, mindre støy, men for å være helt ærlig synes ikke jeg forskjellene er så store. Det har i hvert fall ikke noe å gjøre med mine grunner for å drikke, for meg er det ikke noen forskjell om det er mange folk ute eller lite folk ute, man drikker uansett for de samme grunnene. Men man har selvfølgelig hele tiden i bakhodet at man må på jobb i morgen tidlig. Så man ender ikke opp med å drikke hele natten. Men for meg er det bare en åpenbar grunn, det er ikke noen stor forskjell for min del».

Artur og Per var informanter som egentlig ikke hadde noen spesielle grunner for å være ute på hverdagene, de fant det helt naturlig å drikke på hverdager og gjorde ingen forskjell på hverdag og helg. Til tross for at Artur uttaler at det ikke er store forskjeller for han rent personlig om han drikker på en hverdag eller en helg, er han likevel bevisst på at han ikke kan drikke for mye. Arbeidsdagen dagen etter tillater ikke at han kan drikke for mye, noe han vil ha mulighet til i helgene. Poenget hans er uansett at han bare ønsker å drikke noen øl, om det er med mange folk eller lite folk, på en hverdag eller ikke virker ikke til å ha noen innvirkning på han. Per og Artur var ikke veldig opptatt av hva de drakk. De drakk som regel helt vanlig pils og gjorde aldri et poeng ut av at de var annerledes enn andre som var ute på byen. De distingverte seg ikke fra andre, hverken fra helgedrikkere eller hverdagsdrikkere, men Artur konstaterte at drikkemåten i Norge var bingedrinking. Han uttalte allikevel ikke at dette var en kultur han så ned på. Mange av de andre informantene var ganske opptatt av å oppgi grunner for hvorfor de drakk på hverdagene. Om de gjorde dette for å legitimere drikkingen ovenfor meg eller ikke er uvisst.

Anna og Stine, begge 22 år møtte jeg på en populær bar i sentrum av Oslo en mandagskveld. Det var mange folk på denne baren som er kjent for å være en av de bedre uteplassene for fest, og i helgene er det som regel fullt hus. Det ble spilt forholdsvis høy musikk og det var en del støy i lokalet. Dette var en av få barer jeg frekventerte hvor bartenderne hadde lagt opp til feststemning, til tross for at klientellet ikke virket å være helt på nivå med bartenderne når det kom til denne stemningen.

Samtalene rundt bordene var tilsynelatende rolige og det var ikke noe tilløp til høylytt stemning eller utagerende festing. Anna jobbet i barnehage mens Stine jobbet innenfor flyvertinneyrket. Anna pleide å gå ut hver mandag i forbindelse med en fast avtale hun hadde med en venninnegjeng i tillegg til å være ute i helgene. Denne faste avtalen inneholdt ikke nødvendigvis drikking, selv om det som regel ble noe drikking. Hennes venninne Stine ble med denne mandagen fordi hun ble spurt, men drakk ikke veldig ofte på hverdager. De begynte etter hvert å diskutere seg imellom hva som var bra med å gå ut på hverdagene, Anna fortalte;

«Men jeg tenker, når jeg drar ut på mandag, er jeg bare ute med vennene mine. Det er ekstra press på fredag og lørdag, da skal man liksom ut å finne seg en eller annen. Men på søndag og mandag drar man bare ut og har det gøy med vennene sine, og slapper av. Fredag og lørdag er sånn sjekkemaraton som er helt for jævlig».

Anna forbinder drikking på ukedager med mindre stress og muligheten til å være ute med venner. Hun slipper det hun kaller «sjekkemaraton» og kommer fram til at dette er en av grunnene til at hun går ut på hverdager i tillegg til å være med venner.

En av Annas grunner til å gå ut på hverdagene er for å unngå å bli sjekket opp når hun først er ute på byen. Mange av hverdagsdrikkene oppga grunner for å dra ut på hverdagene og jeg har kommet frem til tre hovedgrunner som vil bli presentert senere i analysen. Annas grunn er ikke en av de tre hovedgrunnene, men er samtidig meget interessant. På hverdagene oppfører folk seg tydeligvis annerledes på byen enn det de gjør i helgene. Muligens er dette også noe av essensen ved hverdagsdrikking. Mange av hverdagsdrikkene er ikke ute på byen i helgen, mens mange av helgedrikkene ikke er på byen på hverdagene. Det er enten andre typer mennesker, ellers så er det noe ved hverdagsdrikkingen som inneholder andre spilleregler enn helgedrikkingen. Sjekking på byen vanskeliggjøres muligens også noe, når det er mindre folk på byen. På den måten blir sjekking mer åpenlyst og kan føre til at det foregår i mindre skala. Det var også andre jenter som nevnte samme grunn som Anna, mens andre syntes dette kunne være en bakdel ved å gå ut på hverdagene, de ønsker mer sjekking og flørting på hverdagene, men det var det svært lite av. Samtidig er det viktig å presisere at det ikke er slik at det ikke foregår sjekking på hverdager i det hele tatt. Gjennom observasjon så jeg situasjoner hvor det klart og

tydelig foregikk sjekking. Men «sjekkemaratonet» som Anna kaller det, faller definitivt bort på hverdagene. Annas uttalelser om sjekkingen er også et tegn på at hun distingverer seg fra helgedrikkerne. Hun ønsker ikke å ta del i sjekkemaratonet, som hun forbinder med helgedriking og som er en form for kontakt hun ikke ønsker. Hun ser ikke av den grunn ned på de som er på byen i helgene, hun ønsker bare å ikke å være en del av det, hun er annerledes, og ønsker andre opplevelser på byen, hun skiller seg fra andre på en bestemt måte (Bourdieu 1995:11).

Jon og Martin, begge i starten av 30-årene jobbet som selvstendig næringsdrivende og hadde begge hvert sitt firma. Jeg møtte dem på en bar litt utenfor sentrum og de var veldig opptatt av at de drakk på hverdager av prinsipp. Ikke på trass som de selv sa. Martin formulerte det på denne måten, «Slippe å være avhengig av den tvangstrøyen som er der for de fleste i samfunnet». Martin mente at samfunnet bestemte at det riktige var å drikke i helgene, og at man ikke skal drikke på hverdager. Både Martin og Jon var opptatt av å drikke på en «ikke mainstream» måte som Jon selv kalte det. De drakk på hverdager for å gjøre det som ikke var vanlig og trosse samfunnets regler om å drikke i helgene. Allikevel mente de at de ikke gjorde det på trass, men av prinsipp. Jon og Martin, i likhet med Anna distingverer seg på en bestemt måte. Martin distingverer seg i dette tilfelle fra tvangstrøyen som samfunnet har satt, om at man skal drikke i helgene. Han ønsker ikke å være en del av denne tvangstrøyen. Sagt på en annen måte ønsker han ikke å være en del av helgedrikkingen, og det som er konsekvensene og følgene av helgedriking. Jon og Martin distingverer seg muligens på en noe merkelig måte. De drikker av prinsipp på hverdagen, men utover dette virker det ikke som om de har noen spesiell grunn. Det i seg selv viser at de distingverer seg fra det de andre gjør. Hverdagsdrikkingen i seg selv er ikke distingverende for dem, de ønsker kun å gjøre det motsatte av andre. Det er deres måte å distingvere seg på.

4.3 Kritikk mot helgedriking

Marion og Marlen som var i slutten av 20-årene møtte jeg på en bar i sentrum en mandagskveld. De var utdannet og jobbet innenfor media og kommunikasjonsbransjen, i tillegg til at Marlen var politiker. De satt med hver sin cocktail ved baren, baren var nesten helt full, det var dempet stemning, til tross for at

musikken ble spilt ganske høyt. Utestedet jeg møtte dem på er meget populært i Oslo, både som partysted i helgene, men er også kjent for å ha mange besøkende gjester i løpet av ukedagene.

De foretrakk å dra ut på hverdager fremfor i helgen. Marion forklarte det på denne måten, «i helgen ligger det automatisk et press der om at noe sensasjonelt må skje, at man må møte noen ekstraordinære mennesker. På mandag kan du bli mye mer hyggelig overrasket». Marlen skøyt inn at «folk er mye mer dritings i helgene og det er ikke attraktivt i det hele tatt, samt at folk tar det roligere i uken. Det er lettere å liksom ha greie og hyggelige samtaler på ukedagene enn i helgen. For det skjer jo som regel ikke». Både Marion og Marlen var opptatt av den gode samtalen, og det var noe de fikk til på hverdagene. Det var en av hovedgrunnene til at de valgte å gå ut på hverdager fremover i helgen. Marion utdypet hva hun mente om hverdagsdrikking senere under intervjuet,

«Ja for det som er så fint med å være ute på en kveld som denne, jeg har jo lyst til å snakke med henne(Marlen), jeg har lyst til å ha en hyggelig kveld, lyst til å ha litt space (rom, plass), for å faktisk oppleve og se hva som skjer. Møter man noen man kjenner, så møter man noen man kjenner, gjør man ikke det så gjør man ikke det. Men jeg har i hvert fall lyst på en hyggelig kveld med en god venninne, men en venninne jeg bryr meg om, det er litt annerledes på fredag og lørdag, det er så tjukt med forventninger hele veien på fredag og lørdag, sykt mye bøss, taxikøer og mennesker».

Venninnene var enige om at helgedrikking var stressende, og som regel gikk de ikke mye ut i helgene. De ønsket heller å gå ut på hverdagene, hvor den gode samtalen og god drikke sto i sentrum. Marion hadde tre grunner for å gå ut på hverdagene, «nummer 1 er menneskene, nummer 2 er maten og nummer 3 er drikken. Disse tre i fellesskap. Dialog, musikk og andre variabler i tillegg til disse tre grunnene fungerer optimalt sammen. Jeg ønsker *mye* mer av det, enn den flatfylla som skjer i helgene».

Marion og Marlen var muligens de som var mest opptatt av smak og kvalitet av de jeg snakket med gjennom hele studien, i det minste uttalte de dette selv. Begge var meget opptatt av mat, vin og drinker og de var til og med medlemmer i en lukket matklubb i Oslo, kun forbeholdt spesielt inviterte. De snakket om hvor viktig det var å spise godt og sunt, samtidig som de var opptatt av at vin skulle passe til maten,

eventuelt at drinker/cocktails skulle passe til maten. De snakket mye om hvor glad de var i den kontinentale formen for drikking, eller den søreuropeiske formen for drikking, hvor drikken kun var en del av maten. De ønsket begge mer av dette i Norge og syntes det var synd at helgefylla fortsatt var den rådende formen å drikke på. Jentene passer ut i fra deres utsagn godt under kategorien øvre middelklasse. De var opptatt av den gode smaken og distingverte seg fra helgedrikkerne og den «dårlige» måten å drikke på slik de selv kalte det. Både Marion og Marlen uttalte at de hadde god økonomi, begge var godt utdannet og tilhører den øvre middelklassen. Deres bevissthet rundt smak, og kvalitet på mat og drikke og andre elementer de tok opp, fører med seg at de bærer på en del kulturell kapital i tillegg til økonomisk kapital. De tilhører ikke av den grunn «den herskende gruppe» slik Bourdieu kaller det, men de kan allikevel sammenlignes med det Bourdieu sier om den herskende klasse. Bourdieu sier at undergrupper av den herskende klassen på ulike måter skiller seg fra det alminnelige og de har ulike måter å bekrefte sin distingverthet på. Dette henger sammen med formen for kapital de besitter og bærer på (Bourdieu 1995:69).

Irma og Lene, begge i slutten av 20-årene møtte jeg på en populær bar på østkanten og minnet mye om Marion og Marlen. Begge hadde mastergrad fra BI innenfor organisasjon og begge var meget opptatt av god kvalitet på både mat og drikke. Til tross for at de drakk øl, som ikke nødvendigvis sees på som det riktige å drikke om man er høyt utdannet og besitter kulturell kapital, og som oppfattes som en arbeiderklassedrikk av Bourdieu (Bourdieu 1995:35). De var allikevel opptatt av å distingvere seg fra de som drakk vanlig pils. Senere vil jeg i analysekapitlet vise til at øl i Norge muligens må forstås annerledes enn det gjør i Frankrike på Bourdieus tid. Både Irma og Lene betalte gjerne mer penger for å drikke en øl fra et mikrobryggeri enn å drikke pils. Irma fortalte det slik,

«Men vi stiller jo spørsmålstegn ved alle de som drikker vanlig pilsner her, det er litt å banne i kirka, dette her er jo egentlig god øl (sikter til ølen hennes som står på bordet) og de har et godt utvalg her, det er litt sånn sesonggreie og, nå som høsten er her og vinteren nærmer seg, så begynner de å ta inn litt forskjellig øl. Som regel går det i denne typen øl (i dette tilfellet en porter-øl), ikke nødvendigvis akkurat denne typen, men det går ikke i Ringnes. Det går i mikrobryggeriøl, ellers

så går det i en eller annen type vin, men det er sjeldent vi tar vin ute. Det er ofte dårlig utvalg».

Irmas utsagn om at det å drikke vanlig pilsner er som å banne i kirka på dette spesifikke utestedet er med på å understreke hennes krav og lyst på kvalitet. De var på nettopp denne baren for å kunne drikke spesialøl, og hun distingverer seg tydelig fra andre som ikke gjør det, de som bare drikker vanlig pilsnerøl. Irma og Lene var begge veldig vin-interesserte, og uttrykket skuffelse over utvalget som fantes på byen, derfor drakk de som regel vin hjemme, som en del av måltidet. Når de var ute på byen drakk de som regel øl på gode øl-barer og brukte som regel mye penger på dette. En gang i blant gikk de på cocktailbar sammen. Jentene gjorde det tydelig at de var opptatt av god smak og de var opptatt av god kvalitet. Man kan tolke det dithen at de hele tiden ønsker å forbedre sin smak. Bourdieu mener at de som har et ønske om å forbedre sin smak samtidig er sosiale strebere. Sosiale strebere vil møtes av en distingvert praksis som vil kunne holde dem på sin plass. Distingvering må kanskje spesielt sees i sammenheng med livsstil. Forbruksmønsteret deres må sees i forhold til andres livsstil, andre atferds –og forbruksmønstre. De distingverer seg fra andre både gjennom livsstil, forbruk og atferd (Bourdieu 1995:24).

Venninnene fortalte at de dro ut cirka 3-4 mandager eller tirsdager i måneden, i tillegg likte de også å dra ut i helgen. De dro derimot frem veldig mange positive aspekter ved det å dra ut på mandager og tirsdager. Blant annet nevnte de at de hadde muligheten til å snakke og å føre en god samtale. Dette var en av hovedgrunnene til at de dro ut på hverdagene, i tillegg til at de var meget øl-interesserte. Disse to i kombinasjon gjorde at hverdagene var interessante å gå ut på. Beccaria og Sande (2003) har i studien «drinking games and rite of life projects» sammenlignet italiensk og norsk drikkekultur. De beskriver at urbane høyere og middelklassemenn i Norge foretrekker importert vin og alkohol solgt ved den statlige instansen vinmonopolet. Irma og Lene verdsetter, og er interesserte i øl, i tillegg til å være interesserte i vin. Siden ølet i mange tilfeller er importert øl og mikrobrygget øl vil det kunne falle inn under samme kategori. Det trekkes i det minste på de samme prinsippene, selv om øl og vin naturligvis er forskjellige alkoholholdige drikker (Beccaria & Sande 2003:106). Lene og Irma kan på mange måter tolkes innenfor segmentet urban middelklasse og deres drikkemåte som urban middelklasse må sees i motsetning til bingedrinking, eller det Beccaria og Sande

kaller en partykultur hvor man drikker øl og sprit for å bli full i helgene eller ved høytider.

Både Irma og Lene godt utdannet og hadde godt betalte jobber. De uttrykte at penger ikke var noe problem, og at de mer enn gjerne brukte en god del penger på drikke på byen også i ukedagene. Samtidig nevnte de at det også var en prioriteringssak. De ønsket heller å bruke penger på byen enn på andre materielle goder. Irma uttrykte forbruket på denne måten, «Det er en prioritering, jeg kjøper ikke mye fine klær og sko, jeg spiser heller bra mat, og drikker god øl og vin. Så det er en prioriteringssak». Lene påpekte mye av det samme, «Jeg er mer eller mindre det samme, sist uke spiste jeg ute tre ganger, så det hender ofte jeg spiser ute 3-4 ganger i uka, så må man ha en vin til, jeg prioriterer bruken, heller det sosiale enn å ha en kul genser». Irma, Lene, Marion og Marlen var rutinerte hverdagsdrikkere. Rutinerte hverdagsdrikkere vil få en presentasjon i neste delkapittel.

4.4 Rutinerte hverdagsdrikkere

Rutinerte hverdagsdrikkere er i denne oppgaven definert etter hvor mange ganger informantene drikker på hverdager i måneden, samt egenskaper ved dem som gjør dem til hverdagsdrikkere. For at jeg skal kunne regne noen som rutinert hverdagsdrikker drikker man på halvparten av hverdagene i måneden. Altså minst fire ganger i måneden. 20 av 30 informanter faller inn under denne kategorien, mens de resterende 10 faller inn under kategorien jeg velger å kalle sporadiske hverdagsdrikkere. Første del av analysen vil ta for seg hvem som er de rutinerte hverdagsdrikkerne, mens de sporadiske hverdagsdrikkerne blir presentert senere i kapitlet, avslutningsvis diskuteres rutinerte hverdagsdrikkere kontra sporadiske hverdagsdrikkere.

En fellesfaktor ved de rutinerte hverdagsdrikkerne er at alle bor i Oslo. Alle de rutinerte hverdagsdrikkerne gjorde det tydelig at de bodde forholdsvis sentrumsnært og dermed i gå-avstand hjem. De fleste informantene var innflyttere til byen og gjorde ofte et poeng ut av dette. Det må sees i sammenheng med storbydrikking kontra

bygdedrikking. Dette vil jeg komme tilbake til senere i analysen, når hverdagsdrikking som et storbyfenomen analyseres.

De rutinerte hverdagsdrikkere likte å gå ut på hverdagene, og de fleste informantene med noen få unntak oppga de samme grunnene for å gå ut på nettopp disse dagene. Mange av informantene var opptatt av de var lei av helgefylla og det som hører med til helgefylla. Helgefylla medfører for det første mye folk på byen, dermed oppstår lange køer både utenfor utestedene men også inne, både i baren og i dokøer. Det medfører støy, fyll, slåssing og bråk kan forekomme og sjekking og flørting fra begge kjønn. Informantene jeg møtte på hverdagene var ute etter å nettopp unngå de fleste av disse aspektene, muligens med unntak av sjekking. De fleste ønsket å være ute med en venn eller flere gode venner hvor den gode samtalen var i sentrum. Dette virket som hovedgrunnen for å drikke på hverdagene. Mindre støy, mindre bråk og mindre folk på byen tillot nettopp dette. Samtidig var mange opptatt av at folk oppførte seg sivilisert på byen på hverdagene og at det ga en behagelig vibb på byen. Ingeborg Lund og Janne Scheffels (2008) nevner noe av det samme i «*Oslo by night: young middle class adults' use of public drinking places*». De påpeker blant annet at unges drikkevaner i det urbane Oslo handler lite om transisjonen fra et steg i livet til et annet steg i livet, eller en såkalt «rite de passage». De er mer opptatt av å holde på identiteten eller statusen som ung, eller «enda ung». Forståelsen av alkohol er en måte å kreere og opprettholde en sosial identitet i diverse sosiale kontekster (Lund & Scheffels 2008:74). Studien som Lund og Scheffels gjorde er kvalitativ, og deres informanter har alderen 25-34 og alle bodde i Oslo er dermed nærliggende mine informanter. Det at de rutinerte hverdagsdrikkere drikker på hverdager, må sees i sammenheng med urbanitet, de etterlever eller etterstreber en ung og urban livsstil.

En annen viktig faktor ved de rutinerte hverdagsdrikkere er at mange opplevde seg selv som kontinentale og flere forklarte meg at de drakk på en «kontinental måte». De så på deres egen hverdagsdrikking som kontinental. Begrepet «kontinentalt» i denne konteksten er en samlebetegnelse for det de rutinerte hverdagsdrikkere kalte kontinentalt, søreuropeisk eller «på kontinentet». Ifølge Horverak og Byes definisjon av kontinental drikking er det sammenhengen med måltidet som særpreger det kontinentale drikkemønsteret og at alkoholen er en naturlig ledsager til måltider som lunsj og middag, og *ikke* hyppig inntak av beskjedne mengder alkohol (Horverak &

Bye:35/66). De nevner også at et «kontinentalt drikkemønster innebærer at det er *uvanlig* å drikke utenom måltidene, når vi også regner et eventuelt konsum av brennevin rett etter maten som en del av måltidet» (Horverak og Bye:174). Ut i fra denne definisjonen tyder mye på at informantene egentlig ikke drikker kontinentalt, i med at de drakk utenom maten, og nettopp drakk hyppige inntak av beskjedne mengder. Definisjonen er i grunn ikke så viktig, men de rutinerte hverdagsdrikkere virker å være påvirket av et kontinentalt drikkemønster som de har omgjort til sin egen form for drikkemønster. Bente Træen nevner også at det norske drikkemønsteret nærmer seg enn mer kontinental form for drikking (Træen 1995:127). I rapporten «alkoholpolitikken og opinionen» av Storvoll, Rossow og Rise blir lignende tendenser påvist, da norske drikkevaner i noen grad har nærmet seg det sør-europeiske ved en større andel konsum av vin. Størstedelen av det høyere alkoholkonsumet tilskrives da også økningen i vinkonsum (Storvoll, Rossow, Rise 2010:20)

Felles for mange av de rutinerte hverdagsdrikkere var at mange var bereiste. Mange fortalte at de hadde hentet sin inspirasjon for måten de drakk på fra sørlige deler av Europa. De fleste nevnte land som Spania, Frankrike og Italia. Anders og Even møtte jeg på en populær bar på Grünerløkka, de var i midten av tjuårene og arbeidet med markedsanalyse. De nevnte Nederland som det perfekte foregangsland. Anders uttrykte det på denne måten,

«Alle sitter rundt om i gata, alle drikker pils, alle har «goodtimes» (en hyggelig stund) liksom, det er ikke noe fyll, alle barene har liksom «unlimited acces» (ubegrenset tilgang) til å skjenke folk, serveringssteder, uteserveringer uten innskrenkninger som her i Norge. Men allikevel er det så fint og anstendig. Alle koser seg liksom, men det skjer jo ikke i Norge».

De fleste av informantene som defineres som rutinerte hverdagsdrikkere nevnte lignende, bortsett fra at de hadde sin inspirasjon fra andre sørligere land i Europa. Tre av informantene var inspirert av drikkemåten i Australia etter å ha bodd der tidligere i livet. Selv om Horverak og Bye nevner at den kontinentale drikkemåten foregår ved at man drikker i sammenheng med måltidet peker Baumberg og Anderson (2006) på at dette muligens er en stereotypi som ikke er helt riktig. De mener at denne formen for drikking faktisk ikke fanger realiteten i europeisk drikking.

De peker på at det i Italia, Portugal og Frankrike er en klar trend i å drikke i samhandling med mat og middag, mens det for eksempel rapporteres at det foregår flere tilfeller av drikking i samhandling med mat i Sverige enn i Spania. De rapporterer også at det i Danmark er flere tilfeller av drikking i samhandling med mat enn Spania og Hellas. Det betyr på ingen måte at Horverak og Bye sin definisjon er feil, men det rapporten til Baumberg og Anderson legger frem viser at drikking i mange tilfeller skjer utenom mat, og det er muligens nettopp denne biten som har inspirert mange av informantene (Baumberg og Anderson 2006:88). Beccaria og Sande har påvist i sin studie at også i Italia er drikkekulturen i ferd med å endre seg, hvor det blir mer tydelig og vanlig med «heavy-drinking» eller bingedrinking, eller et stort inntak av alkohol. Konsumpsjon av vin er dalende, mens ølkonsumpsjon øker (Beccaria & Sande 2003:111).

Det at de rutinerte hverdagsdrikkere virker å være bereiste og kosmopolitiske virker å være en viktig del av det å være rutinert hverdagsdrikker. Informantene uttalte i mange tilfeller selv at de var verdensvante, bereiste og hadde hentet mye av sin identitet i forhold til drikking gjennom dette. I alle tilfellene kom dette frem mer eller mindre uten at jeg hadde spurt om det, og viser at de var bevisste på deres måte å drikke på. Dette var ifølge dem selv til dels forklaringen på hvorfor de drakk på hverdagene. Det er samtidig viktig å påpeke at reisingen i seg selv ikke gjør de rutinerte hverdagsdrikkere til rutinerte hverdagsdrikkere. Reisingen har gjort dem oppmerksomme på at det finnes andre måter å drikke på, og andre måter å oppføre seg på når de er på byen. De sporadiske hverdagsdrikkere reiser ikke nødvendigvis noe mer eller mindre enn de rutinerte, men de nevner ikke reising som viktig for deres identitet eller deres drikkemåte.

4.5 Rutinerte hverdagsdrikkere og deres smak

Jeg ønsker videre i dette kapitlet å diskutere smak. Smak er en viktig faktor innenfor det å distingvere seg fra andre. Ikke nødvendigvis bevisst, distinksjon skjer på ingen måte nødvendigvis bevisst, men det er viktig å nevne at det viser til en forskjell (Bourdieu 1995:33). Dette gjelder ikke bare mat og drikke, men også innenfor for eksempel kunst og musikk. De tyve informantene som er definert som rutinerte

hverdagsdrikkere varierte forholdsvis mye i hva de fortalte om smak. Få av informantene var veldig opptatt av dyr vin, dyr champagne eller dyre cocktails. 18 av 20 informanter definert som rutinerte hverdagsdrikkere drakk øl da jeg intervjuet dem. De fleste forklarte at de var opptatt av å drikke noe annet enn pilsner. De var opptatt av gode smaker. Dette uttrykte de gjennom at de var opptatt av kvalitetsmat og spesielt kvalitetsdrikke. Den gode smaken i forstand av Bourdieu som at den gode smaken er smaken som tilhører overklassen er dermed ikke det som menes med god smak i dette tilfellet. God smak for informantene er gitt gjennom deres interesse for mikrobryggøl, vin, cocktails og mat. Informantene brukte gjerne en del ekstra penger på det, fremfor å drikke billig pils. Fire av informantene uttrykte en forholdsvis stor interesse for god vin og gode cocktails. Disse fire, alle jenter uttrykte interesse for den gode smaken, noe de fikk gjennom drinker på gode cocktailbarer. Vin kjøpte de ikke på byen, som regel ble det konsumert hjemme. De uttalte at de gjerne lyttet til råd fra vinmonopolets ansatte og de har ellers fulgt med i artikler om mat og vin.

Selv om informantene nesten aldri snakket om interesse for dyr vin, dyr champagne eller dyre cocktails i den forstand at det var det dyre som var godt. Var det liten tvil om at ølen de kjøpte og drakk ofte var i en høy prisklasse, langt over prisen på vanlig pils. Det samme gjelder for cocktails, både mikrobryggølet og drinkene kostet godt over hundrelappen og av og til opp mot 200 kroner. De fleste stedene jeg oppsøkte solgte pils til cirka 70-80 kroner, dermed bruker mange av informantene betraktelig mer på en enhet mikrobryggøl enn en vanlig pils.

Da jeg jobbet med intervjuguiden og i tiden før jeg gikk ut i felten, forventet jeg å møte mange flere informanter som var opptatte av «god» drikke, i den retning Bourdieu beskriver i distinksjonen (1995). Jeg hadde forventninger om at mange kom til å snakke om at de var opptatt av den gode smaken i form av restaurantbesøk, god mat, godt drikke og andre tilfeller hvor god smak er tilhørende. Tilfellet var at det ikke stemte helt overens med mine antakelser. Likevel uttalte mange av informantene at de var opptatt av god kvalitet, dette gjaldt spesielt de som var opptatt av spesialøl og mikrobryggøl. Mange gjorde et poeng ut av at de var annerledes enn «pilsdrikkende helgedrikkere». Slik sett distingverte de seg fra de som bare drakk vanlig pils. Bourdieu forbinder høykulturell drikke med for eksempel dyr skotsk whisky (Bourdieu 1995:34-36). Når Bourdieu skriver om dette, den høykulturelle formen for smak, som ikke bare inkluderer dyr skotsk whisky, men alt fra musikk til opera, til biler og

fjellturer. Gjelder dette også for Norge i så fall? Mange av guttene jeg snakket med på barene drakk gjerne øl og whisky. Jentene nevnte aldri noe rundt whisky. Er det slik at guttene er mer eller mindre høykulturelle av den grunn, eller er spillereglene annerledes i Norge enn i Frankrike? Svaret kommer muligens allerede i innledningen til distinksjonen. Bourdieu reflekterer om hans analyser har relevans utenfor Frankrike. Bourdieu bruker den franske kritikeren og forfatteren Marcel Proust for å svare på spørsmålet. «Jo mer egalitært et samfunn er, desto viktigere blir mekanismene for sosial differensiering» (Bourdieu 1995:5). Willy Pedersen påpeker også i «Bittersøtt» at Norge er et mer homogent samfunn enn Frankrike, men at det også i Norge er forskjeller på lik linje med det Bourdieu beskriver (Pedersen 2007:78). Senere i kapitlet vil flere punkter rundt distinksjon og differensiering bli tatt opp.

Det finnes en vestkant og en østkant i Oslo, og det er liten tvil om at det er forskjell på folk. Willy Pedersen (2007) viser for eksempel til at det drikkes mer på vestkanten og at dette må sees i sammenheng med økonomi. Vestkanten i Oslo er preget av velstand og velferd, og er adskillig fuktigere enn østkanten (Pedersen 2007:16-17). Det er kanskje her man finner svaret på hvilken smak noen foretrekker og dermed hvilken klasse de tilhører. 12 av 20 informanter innenfor kategorien rutinerende hverdagsdrikkere hadde høyere utdanning og fortalte at penger sjeldent var et problem. De gangene informantene ikke var så interessert i å snakke om deres formue sa de gjerne at drikking og det gode liv var en prioriteringssak.

Are var rutinerende hverdagsdrikker. Jeg møtte han en mandagskveld på en bar på Grünerløkka og han fortalte at det var ganske enkelt, «Økonomi, nei det er ingen showstopper, nei, det er ikke økonomien det går på. Skal jeg spandere en øl på deg?». Are var ung, velutdannet og jobbet innenfor konsulentbransjen. Han gjorde et poeng av god økonomi ved å tilby å spandere dyr mikrobryggøl på meg. Etter at intervjuet var ferdig gjorde han også dette. Økonomisk kapital er en viktig faktor innenfor hverdagsdrikking. De rutinerende hverdagsdrikkerne er i de aller fleste tilfeller opptatt av drikke som koster mer enn vanlig pils eller en husets rødvin/hvitvin. Dette fører naturligvis med seg at det koster mye å dra på byen for disse menneskene. Som regel koster en mikrobrygget øl eller en cocktail på byen godt over 100 kroner. Om de drikker 4-5 enheter på byen vil det koste godt over 500 kroner. Om man inkluderer tips til bartenderen vil det koste opp mot 600 kroner. Gjentar man denne

prosedyren noen ganger i uka vil man få et høyt forbruk på alkohol. Åre og flere andre informanter gjorde et poeng ut av at dette ikke var noe problem for dem, de hadde trossalt nok penger. Økonomisk kapital er dermed en viktig faktor innenfor det å være rutinert hverdagsdrikker. Studien utelukker ikke av den grunn at man kan være rutinert hverdagsdrikker og ha lite økonomisk kapital. Spesielt studentene gjorde et poeng ut av det var en prioriteringssak å være rutinert hverdagsdrikker. Det var noe man valgte, fremfor noe annet. Fremfor for eksempel investering i leilighet eller andre materielle goder.

For å kunne forklare og peke på hvem hverdagsdrikkerne er ut i fra et Bourdieusk syn må det sees både ut i fra utdanning, økonomi og smak. De rutinerte hverdagsdrikkerne hadde i 16 av 20 tilfeller det de selv kalt «god råd». Studentene fortalte at de ikke bare valgte bort materielle goder, men også valgte bort helgedrikking. Det tillot dermed hverdagsdrikking. Arbeiderne jeg intervjuet hadde egne firmaer og uttrykte også god råd. På grunnlag av hva informantene uttalte om egen økonomi er det liten tvil at personene jeg intervjuet i de aller fleste tilfeller har god økonomi og dermed besitter mye økonomisk kapital. Det ser ut til å være en viktig faktor ved hverdagsdrikkeren. Kulturell kapital, hvor utdanning er underliggende og smak er også med på å forklare hvem som er hverdagsdrikkere. Men først og fremst er det liten tvil at de som besitter økonomisk kapital er representative hverdagsdrikkere, ut i fra mitt datamateriale. Selv om jeg kan ikke kan generalisere, er det liten tvil om at dette er en klar tendens. Det at mange av hverdagsdrikkerne har økonomisk kapital gjør at de havner innenfor middelklassen, dette kan både være en øvre, men også en lavere middelklasse.

Ut i fra smak er det vanskelig å plassere informantene. Informantene mener selv de er opptatt av smak og kvalitet, spesielt med tanke på øl. Men er øl en drikk som tilhører en høyere klasse, er øl en drikk som passer til de som innehar kulturell kapital? Svaret er nei om man forholder seg til Bourdieus skjema «rommet for sosiale posisjoner og rommet for livsstiler» (Bourdieu 1995:35). Der havner øl under kategorien for de med lite økonomisk kapital. Øl-drikkere er gjerne ansatte innen handel, er lavere funksjonærer innenfor administrasjon, fagarbeidere eller ansatte på kontor. Vin og musserende havner også innenfor denne kategorien, men beveger seg mer mot de med høyere økonomisk kapital enn de med mindre økonomisk kapital. Champagne derimot havner innenfor kategorien for de med mye økonomisk

kapital, men lite kulturell kapital. Allikevel er dette ikke nødvendigvis en sannhet. De fleste informantene mine drakk ikke vanlig pilsnerøl, de drikker andre typer øl, de drikker dyrere øl, og skiller seg dermed fra pilsdrikkere.

Datasettet til Bourdieu var stort og Bourdieu er ikke uten grunn en av den moderne sosiologiens store klassiskere. Derimot virker ikke skjemaet til å fungere optimalt i det urbane Oslo i 2014 ut ifra det informantene har fortalt i intervjuene. De fleste informantene har mye økonomisk kapital ut ifra det de sier selv, allikevel drikker de øl, skjemaet til Bourdieu tilsier at de burde drikke noe annet, som for eksempel champagne. Det var spesielt jentene jeg intervjuet som var opptatt av vin, også vin faller ifølge skjemaet til Bourdieu inn under gruppen for de med lavere økonomisk kapital. Jo Saglie peker på at mens vin i Frankrike nærmest er et symbol på det banale, er vinen i Norge forbundet med kulturformer av høy status. Dette gjelder kun i form av innkjøpt vin og ikke hjemmelaget vin (Saglie 1994:62).

Om man skal gjøre analysen ut ifra et Bourdieusk syn virker det som om de rutinerte hverdagsdrikkere har mye økonomisk kapital, men de drikker som om de har lite økonomisk kapital. Mange er velutdannet fra universiteter, noe som igjen kan føre informantene innenfor kategorien kulturell kapital. Informantene er dermed vanskelige å plassere innenfor en klasse på bakgrunn av smak, utdanning og økonomi. Informantene var som tidligere nevnt allikevel opptatt av de var forskjellige fra helgedrikkere, de distingverte seg fra helgedrikkere, som kunne hadde som mål å bli fulle og dermed bingedrinking. Informantene var derimot opptatt av å nyte god øl eller god vin og uttrykte at de ikke var ute for å bli fulle. Men for å verdsette godt drikke og den gode samtalen med venner i rolige omgivelser. Det er kanskje dette som er essensen i å forklare hvem som er hverdagsdrikkere. Hverdagsdrikkere er forskjellige fra helgedrikkere og det er spesielt forskjellen eller det distingverende som forklarer hvem som er hverdagsdrikkere. Bourdieu sier i distinksjonen at forskjellen bare kan bli et tegn, og til et tegn på «distinction», på utmerkethet eller vulgaritet, ut ifra et bestemt prinsipp for anskuelse og inndelinger (Bourdieu 1995:38). Informantene er tydelige på at de er forskjellige fra helgedrikkere og distingverer seg slik sett, de setter seg selv over helgedrikkere, muligens ubevisst, men det er allikevel et faktum. I kontekst av Bourdieu kan også utestedene sees på som en arena hvor symbolsk makt og status utkjemper i forhold til å kunne distingvere seg fra andre innenfor det sosiale rom (Træen 1995:124). Samtidig var mange av

hverdagsdrikkene opptatt av å ikke virke snobbete. Det å drikke champagne eller meget dyr whisky eller cognac kan bli oppfattet som snobbete i Norge. Så lenge de drakk dyr spesialøl, en noe dyrere vin eller cocktails ble ikke dette oppfattet som snobberi. Dette virket å være en viktig faktor for mange av informantene, de var bevisste på godt drikke, men ønsket ikke å fremstå som snobbete. Det gjaldt alle informantene, både de som uttrykte mye økonomisk kapital, og de som muligens hadde mer kulturell kapital og var høyt utdannede.

Det å plassere norske hverdagsdrikkere innenfor et Bourdieusk system er ikke enkelt, da drikkekulturen er veldig annerledes i Norge i forhold til Frankrike, og kanskje spesielt Frankrike på tiden da Bourdieu gjorde forarbeidet til distinksjonen. I Oslo og Norge tyder mye på at det er den dyre spesialølen som er nærliggende champagnen eller whiskyen i Frankrike. Med forbehold om at jeg ikke ser på dyr spesial-øl og champagne som jevnstilte drikker. Champagne har både i Frankrike og i Norge et rykte på seg for å være dyrt og godt, og som regel forbindes drikken med høytider eller andre spesielle festlige anledninger. Den dyre mikrobrygg-ølen fremfor den billigere pilsen er det som utgjør forskjellen blant informantene, det er den som viser til om de er opptatt av smak, kultur og om de har økonomisk kapital eller ikke. Det er samtidig viktig å påpeke at de som muligens først og fremst tilhører en øvre klasse eller adel kan forandre seg. Bourdieu peker på at boksing tidligere var en sport for adelige og ble praktisert av aristokrater, mens den nå praktiseres av arbeidsklassen. Det sosiale rommet finnes ifølge Bourdieu, det er et rom av forskjeller og det er innenfor rommene finnes det klasser i en slags virtuell tilstand (Bourdieu 1995:32/42). Det sosiale rommet kan variere, og vil være annerledes fra Frankrike til Norge. Dermed vil det ikke være feil å påpeke at smaken vil være annerledes i Norge enn i Frankrike

Lamont og Molnárs teori rundt «social boundaries» er kanskje mer fruktbar for å kunne forklare kulturelle forskjeller mellom informantene. Boundaries blir både satt sammen med kognisjon, sosial og kollektiv identitet, kulturell kapital og for eksempel grupperettigheter. Lamont og Molnár introduserer en distinksjon mellom symbolske og sosiale boundaries. Symbolske boundaries eller symbolske grenser deler mennesker inn i grupper og genererer følelser av likhet og gruppetilhørighet. Det er et viktig medium som gjør at mennesker for eksempel kan tilegne seg status. Symbolske grensedragninger er også konseptuelle distinksjoner laget av de sosiale

aktørene for å kunne kategorisere objekter, mennesker, og tid og rom (Lamont og Molnár 2002:167-169).

4.6 Sporadiske hverdagsdrikkere

De sporadiske hverdagsdrikkere var i de fleste tilfellene egentlig helgedrikkere, men var tilfeldigvis på byen da jeg møtte dem og intervjuet dem. De var ute 1-3 hverdager i måneden. Det som kanskje overrasket mest ved noen av de sporadiske hverdagsdrikkere, var at de uttalte at de egentlig likte best å drikke på hverdager. Men de følte ikke de hadde tid til å drikke på hverdagene på grunn av jobb og studier, og dermed ble drikkingen lagt til helgen. 8 av 10 informanter hadde derimot planer om å dra «på fylla» denne dagen. De var ikke så opptatt av å drikke i siviliserte former, de hadde et ønske om å bli fulle etter hvert og behandlet dermed hverdagen som om det var helg. I motsetning til de rutinerte hverdagsdrikkere så de fleste sporadiske hverdagsdrikkere det ikke som veldig positivt at det var lite liv på byen. Clas på 23 år var medeier på et populært utested i Oslo sentrum. I med at han var både daglig leder og medeier jobbet han som regel kontordager, mens han av og til jobbet i baren. Jeg møtte han på en bar på Grünerløkka med noen kompiser en mandagskveld og han sa det ganske enkelt;

«På mandag skjer det jo absolutt ingenting, det er steindødt! Men det er også fint, men når du først har fri, vil man ha den festen, men det skjer jo aldri på mandag. Man har liksom ikke muligheten til å få til en skikkelig fest på mandager».

Per og Erlend som jeg møtte på en sentrumsliggende bar var også sporadiske hverdagsdrikkere. De drev firma sammen og kunne ta seg friheten til å begynne på jobb sent dagen etter. De fikk ikke vært ute i helgen og bestemte seg for å drikke på tirsdag i stedet av den grunn. Per fortalte «for å være ærlig, i dag er det lørdag for meg, ja det er tirsdag, men for meg er det lørdag». Erlend fulgte opp med, «jeg prøver å nøytralisere ukedagene, alle dager har samme verdi for meg».

Kommentarer slik som dette gikk igjen hos de sporadiske hverdagsdrikkere. De behandlet hverdagene som om det var helgen, og ga også uttrykk for dette. Ingen av de sporadiske hverdagsdrikkere var spesielt opptatt av hva de drakk. De fleste drakk pils, noen drakk shots i tillegg, da dette var den enkleste og beste å drikke på

når man skal ut på «en fyllekule». Til tross for at de var lite opptatt av hva de drakk og dermed smak, lite opptatt av å skille hverdag fra helg, hadde flere av informantene interessante meninger rundt norsk drikkekultur. Flere uttrykte at de var flaue over norsk drikkekultur, men allikevel var de en del av denne måten å drikke på. Hvor alkoholen brukes som et middel for å bli full, og ikke som et middel for å nyte med måte. Det som også var interessant var at jeg i 8 av 10 tilfeller ble tilbudt øl av disse informantene etter at intervjuet var over. De sporadiske hverdagsdrikkere var gavmilde og ga også i likhet med de rutinerte hverdagsdrikkere uttrykk for at økonomien var god og at penger ikke var noe de tenkte på. I den forstand at de hadde mye penger og ikke trengte å ofre det en tanke når de var ute på byen.

Clas syntes det var vanskelig å snakke om, han syntes det var litt flaut at han hadde så høyt forbruk, men fortalte at han gjerne brukte 3000-5000 kroner på byen på en kveld når han først gikk ut. Det var kun to av informantene innenfor kategorien sporadiske hverdagsdrikkere som ikke hadde tenkt å «dra på fylla». De drakk på hverdagen for å feire en hendelse. De drakk cirka 2-3 ganger på hverdager i måneden, men uttrykte at de foretrakk det fremfor helgedrikkingen. De hadde tidligere bodd utenlands. De ønsket egentlig mer hverdagsdrikking, de hadde blitt veldig inspirert av måten de drakk på i landet hvor de hadde bodd sammen i 3 år. Allikevel var det noe de gjorde sjeldent i Norge, både fordi de mente det passet dårlig med jobb dagen etter og de ga uttrykk for at det var veldig dyrt å drikke i Norge, spesielt om man gjorde det flere ganger i uka eller flere ganger i måneden.

Det som var til felles for de sporadiske hverdagsdrikkere var at de ikke hadde noen spesielle ritualer rundt det å gå ut på hverdagene, de var ikke opptatt av hverdagsdrikkeritualer. De drakk samtidig mer alkohol og hadde ingen grenser for når de skulle hjem. Astrid som jeg møtte på en sentrumsliggende bar en mandagskveld i 11-tiden på kvelden var en av disse. Hun var en ung alenemor på 22 år og bodde et lite stykke utenfor Oslo i en småby. Hun havnet tilfeldigvis på byen med venner denne kvelden. Hun uttrykte,

«Jeg skal ikke på jobb i morgen, så jeg har ingen grenser i dag! Som regel har jeg en grense, for da skal jeg som regel på jobb, men ikke i morgen, og da kan man tøye det litt lenger. I dag kan det godt bli «fylla» og til med nachspiel».

Astrid uttalte at hun var svært lite opptatt av hva hun drakk, og fortalte at hun egentlig ikke var så glad i alkohol. Hun sa at hun ikke var den personen som drakk for å nyte, men hun drakk heller ikke bare for å bli full. Som regel drakk hun drinker, «det går som regel i sure drinker eller rom cola og gin tonic, klassisk jente». Hovedgrunnen til at hun var ute i dag var å være med venner og det var lettere å ha det hyggelig på hverdager med dem for da kunne man snakke mer sammen. Slik sett skilte Astrid seg noe ut, hun var ikke ene og alene ute på hverdagen for å feste. Hun var til sammenligning med de rutinerte hverdagsdrikkene opptatt av den gode samtalen og ha det hyggelig. Allikevel lå det i kortene at det kom til å bli fylla etter hvert, både i form av fest og nachspiel. Astrid hadde ikke ofte muligheten til å dra ut, i med at hun var alenemor og kanskje ønsket hun derfor en kveld ute med venner hvor samtalen var i fokus. Dette kom ikke fram under selve intervjuet, men i med at jeg ble igjen ganske lenge med denne gjengen, virket det som om hun ikke egentlig ønsket å feste denne kvelden. Derimot var vennegjengen hennes meget feststemte, de var opptatt av å drikke shots og drikke mye på kort tid. Anna var muligens noe malplassert i gjengen hun var ute med, men lignet derimot mye på de sporadiske hverdagsdrikkene Sven og Roger.

Sven og Roger var på Oslo-besøk, men kom opprinnelig fra Sunnmøre. De uttalte at de plutselig kunne havne «utpå» byen på hverdagene, men ytterst sjelden mer enn 1-2 ganger i måneden. Verken Sven eller Roger hadde en grense for mye de kunne drikke i dag og det gjaldt som regel når de først var ute på hverdagene. Begge hadde familie og var opptatt av å tilbringe helgene med familien, de var dermed heller ikke klassiske helgedrikkere. De drakk begge generelt sett lite, og det var en av hovedgrunnene til at når de først dro ut på byen, gjorde de det «ordentlig». Som Sven uttrykte det, «for min del kan man godt holde det til den gode gamle sunnmørske fylla!». Sven og Roger var gode eksempler på at den «sporadiske hverdagsdrikkere» ikke hadde noe spesielt forhold til antall enheter konsumert, de var lite opptatt av hva de drakk og holdt seg som regel til vanlig pils. Da vi snakket om vin og søreuropeisk drikkekultur syntes de ikke noe om den formen for drikke på. Sven mente til og med at det å drikke vin til maten, eller det å drikke litt rødvin hver dag ville føre til flere problemer. Sven så på denne formen for drikking som helseskadelig og refererte flere ganger til forskning, og at forskning viste at dette var skadelig. Han var i hvert fall helt sikker i sin sak om at nordmenn ville ta i pose og

sekk om fikk et mer kontinentalt drikkemønster i Norge. «Jeg er ikke tilhenger av å både drikke på hverdagene og drikke vin til maten, i tillegg til helgefylla. For det er det som kommer til å skje, vi tar både i pose og sekk. Dermed blir det flere helseproblemer». Samtidig nevnte han at han selv var en tilhenger av den kontinentale drikkekulturen, rent personlig.

«Jeg er nok litt kontinental av meg, jeg kan jo ikke dra ut på fylla i helgene på grunn av familien, og da blir det hverdagsdriking. Jeg synes den kulturen er veldig attraktiv. Jeg liker den, men tror bare ikke det er bra, for samfunnet som helhet. Men jeg vil foretrekke den kontinentale, jevne rusen».

For Sven ville det personlig være en drikkeform som fungerte, men på vegne av samfunnet var han imot en form for kontinental drikking. Det er naturlig nok en ambivalens i det Sven sier, og det er vanskelig å få tak i det han egentlig mener. Vi ble sittende å snakke etter at intervjuet var over. Da kom det fram, at det han hadde sagt var akkurat det han mente. Han mente selv at han ikke ville ta i pose og sekk, både hverdagsdrikke og dra på fylla. Men han var sikker på at resten av folket, og samfunnet som helhet ikke ville klare dette og dermed ta «i pose og sekk».

4.7 Rutinerte hverdagsdrikkere kontra sporadiske hverdagsdrikkere

For å kunne svare på det overordnede spørsmålet hvem som er hverdagsdrikkere med utgangspunkt i Bourdieu og Giddens, samt tidligere forskning på feltet kan man se tydelige tendenser i intervjumaterialet. Først og fremst er hverdagsdrikkere unge mennesker, dette ble bekreftet både gjennom intervju av informanter, men også gjennom observasjon over en lengre tidsperiode. De fleste informantene er mellom 23-35 år, mens observasjonsdataene viser til at de fleste er et sted mellom 20-40 år. Ut i fra Bourdieus teorier rundt smak og distinksjon kan man peke på at mange har en god del kulturell kapital, men kanskje enda mer økonomisk kapital. Den kulturelle

kapitalen har de rutinerde hverdagsdrikkene tilegnet seg gjennom utdanning, men også gjennom hva de drikker og spiser. De peker på hvor opptatt de er av hva de drikker, i mange tilfeller var dette altså mikrobryggøl, importøl eller annen spesialøl. Mens rutinerde hverdagsdrikkere var veldig opptatt av hva de drakk, var sporadiske hverdagsdrikkere mindre opptatt av dette, og innehar muligens mindre kulturell kapital. Det som kanskje er viktig innenfor nettopp denne delen er at mange ser på seg selv som «kulturelle». Informantene og spesielt de rutinerde hverdagsdrikkene påpekte flere ganger at de var opptatt av mat og drikke, kunst og kultur. Samtidig som de så ned på helgedrikking og folk som drakk på denne måten. Slik sett plasserer de rutinerde hverdagsdrikkere seg selv innenfor en kategori med kulturell kapital, uten at de nødvendigvis har nevnt dette ordrett. Dette baseres på deres handlinger, hvordan de snakker om andre, hva de drikker og hva de interesserer seg for. En felles faktor for både de rutinerde og sporadiske hverdagsdrikkere er at de begge har mye økonomisk kapital etter hva de selv uttalte, med unntak av studentene som uttalte at deres drikking på hverdagene var en prioriteringssak når det kom til økonomi.

Margaretha Järvinen beskriver i «Drinking succesfully; Alcohol consumption, taste and social status» at de som er lite opptatt av hva de drikker, og som for eksempel tar avstand fra vin markerer at de tilhører en lavere klasse. Hun beskriver også at rødvin og musserende hvitvin blir beskrevet som vulgært drikke hos Bourdieu. Hun peker på forskjeller i alkoholkulturen i Danmark i forhold til Frankrike. Overklassen i Frankrike forbandt den daglige vindrikkingen med en landlig livsstil. Allikevel ble vindrikkingen mindre i alle samfunnslag. I Danmark i likhet med Norge har vindrikkingen økt. Hvor det begynte med at økningen startet i de øvre klasser, for deretter å øke også hos de lavere klassene. Järvinen forklarer at vin, sprit og øl (bortsett fra sterkøl) er mer vanlig i de øvre samfunnslagene og at de øvre samfunnslagene er mer åpne, innehar eklitisme og vilje til å prøve forskjellige typer forbruk. I motsetning til den mer begrensede formen for forbruk og preferanser blant de dominerte, eller blant de i lavere klasser (Järvinen et al. 2013:14-16)

Studien til Järvinen er gjort kvantitativ med godt over 1000 informanter og man ser lignende tendenser i denne studien som i den danske studien. Til tross for at Danmark sees på som et land med en «våt» drikkekultur i motsetning til den «tørre» norske. Hverdagsdrikkere som er opptatt av smak og hva de drikker, i tillegg til å

distingvere seg fra helgedrikkene tilhører muligens en øvre klasse. De ser i hvert fall på seg selv på denne måten, de distingverer seg fra det de kaller en «dårlig drikkekultur» og setter seg slikt sett over andre. De har forholdsvis høy økonomisk kapital, og sannsynligvis også en del kulturell kapital, i tillegg til sosial kapital. De rutinerde hverdagsdrikkene innehar sannsynligvis også mer av de forskjellige kapitalformene enn de sporadiske hverdagsdrikkene, muligens med unntak av økonomisk kapital, hvor det virker å være små forskjeller mellom rutinerde og sporadiske hverdagsdrikkere. Dette er basert på hva informantene selv sier og hvordan de fremstiller seg selv. De uttrykker at de har god økonomi, de uttrykker at de er opptatt av hva de drikker og er ifølge dem selv i mange tilfeller suksessfulle og velfungerende mennesker både i form av jobb, utdanning og kontaktnettverk.

Hverdagsdrikkene og da spesielt de rutinerde hverdagsdrikkene er ungdommelige, urbane, kosmopolitiske og søker etter andre kulturer og har hentet mye av sin inspirasjon fra andre kulturer når det kommer til drikkemåte. Dette gjelder også for noen av de sporadiske hverdagsdrikkene, selv om de er mindre opptatt av drikkemåte. Hverdagsdrikkene er moderne og livsstilen de lever etter er som en følge av modernitet, eller i sammenheng med modernitet fører blant annet til at de er hverdagsdrikkere. De fleste hverdagsdrikkene som er på byen er gutter eller menn, både ut i fra antall informanter, men også ut i fra observasjonsdata. Jentene er derimot enda mer opptatt av hva de drikker og drikker mer variert i form av vin, cocktails og øl, mens guttene som regel holder seg til øl, gjerne i form av mikrobryggøl.

4.8 Sosial og kollektiv identitet

Lamont og Molnár (2002) ser blant annet på inndelingen mellom «oss» og «dem». Sosial identitetsteori antyder at presset på å evaluere sin egen gruppe i forhold til en annen gruppe leder de sosiale gruppene til et forsøk på å skille seg fra andre grupper. Dette minner mye om distinksjon, da prosessen med differensiere seg har som mål å ivareta og oppnå overlegenhet over en ut-gruppe eller en annen gruppe man ikke ønsker tilknytning til på en viss dimensjon. Teorien har blitt mye brukt innenfor lavstatus-grupper og kategorisering av kjønn og rase. Sosiale grenser kan

også brukes innenfor dette materialet da de rutinerte hverdagsdrikkene hever seg ovenfor helgedrikkene. Deres måte å drikke på, deres måte å verdsette smak og god øl på, deres høye forbruk på alkohol, sett sammen med deres noe nedsettende kommentarer om helgedrikkene, fører til at de skaper en form for gruppeidentitet hvor de hever seg selv over helgedrikkene.

De rutinerte hverdagsdrikkene er allikevel ikke en egen subgruppe eller undergruppe som henger sammen, informantene ble intervjuet på forskjellige steder, hadde forskjellige interesser og kjenner sannsynligvis ikke hverandre. Dermed kan man ikke direkte snakke om en gruppeenighet, selv om det kommer frem i intervjuene at de deler mange av de samme tankene. Lamont og Molnár nevner at for at det skal kunne være en objektivt kollektiv identitet må den interne identifikasjonen være anerkjent av utenforstående. Det er på ingen måte sikkert at helgedrikkene anerkjenner hverdagsdrikkene, og dermed vil ikke den kollektive identiteten nødvendigvis finne sted. I sammenheng med ritualteori vil den kunne det, men dette kommer jeg tilbake til i neste kapittel (Lamont og Molnár 2002:169-170).

Lamont og Molnár beskriver at gjennom inkorporasjonen av habitus eller kulturelle disposisjoner, er kulturelle praksiser uunngåelige og bevisstløse klassifikasjonssystemer har effekter som former de sosiale posisjonene ved å definere sosiale klasse grenser (boundaries). Klassifikasjonskamp for å opprettholde overlegenhet av ens verdenssyn er likt Bourdieus konsept av «fields», definert som nettverk av sosiale relasjoner, strukturert rundt kamp rundt forskjellige felt, slik som akademiske og artistiske felt, og litterær prestisje (Lamont og Molnár 2002:173). Moral kan flettes inn her, hvor klassene deler et moralsk syn og dermed deler moralske grenser. Lamont tar ikke bare for seg moral, men også sosioøkonomiske og kulturelle forhold. Mens Bourdieu peker spesielt på sosial og kulturell posisjon i samfunnet, kan teorien til Lamont være fruktbar, fordi den også tar for seg kulturelle og sosioøkonomiske elementer. De rutinerte hverdagsdrikkene deler i de fleste tilfeller en felles moral, og de deler deretter i mange tilfeller sosioøkonomiske forhold og kultur. Det er blant annet disse tre forholdene som skiller de rutinerte hverdagsdrikkene fra de sporadiske hverdagsdrikkere og spesielt helgedrikkene. Det at de rutinerte hverdagsdrikkene deler en felles moral vil bli koblet til ritualteori senere i kapitlet.

4.9 Hverdagsdriking som en konsekvens av modernitet.

Hvem som er hverdagsdrikkene kan også forklare ut ifra modernitet og urbanitet. Moderniteten bryter med det tradisjonelle og tradisjonsbeskyttende rammer, og der lokalsamfunnet brytes ned av moderniteten, erstattes den av større og upersonlige organiseringer (Giddens 1996:46-47). Det tradisjonelle drikkemønsteret i Norge er helgedriking og bingedriking. Når denne tradisjonen brytes ved at man på hverdager fremfor i helgen, kan det sees på som en konsekvens av moderniteten. Informantene står ovenfor flere valgmuligheter i den moderne verden kontra den tradisjonelle verden. Informantene velger å drikke på hverdager fremfor i helgene nettopp fordi de har valgmuligheten til å gjøre dette. Giddens peker på at livsstil er et integrert sett av praksiser som følges av individet og som gir både nyttemessige og utilitaristiske behov (Giddens 1996:99-100). Selv om moderniteten må forstås på et institusjonelt nivå, må endingen i det institusjonelle sees i sammenheng med individuelt liv og selv-identitet. Slik sett er det grunnlag for å kunne si at hverdagsdrikkene er moderne mennesker som etterstreber en livsstil som bryter med det tradisjonelle.

4.9.1 Livsstil

Hverdagsdrikkernes livsstil kan sammenlignes med det Anne Zondag kaller for ungdommelig livsstil og utforskende livsstil. Zondag beskriver den ungdommelige livsstilen blant annet med hyppig og variert inntak av alkohol. Aktivitetene som denne livsstilen innehar er at sosiale aktiviteter gjerne foregår der alkohol er en del av rammen, og det er samtidig med på å forklare deres hyppige konsum. Alkoholen blir beskrevet som en indikasjon på vilje til å være sosial sammen med andre (Zondag 2001:135). Den utforskende livsstilen innehar egenskaper slik som åpent syn på tilværelse, toleranse og orientering mot fremmede kulturer (Zondag 2001:91). Denne formen for livsstil bryter definitivt med det tradisjonelle og er kanskje den største indikatoren på en moderne livsstil hvor man henter inspirasjon globalt. Bente Træen beskriver i studien «lifestyle patterns among urban café guests in Norway» at urbane nordmenn som har tatt til seg vanen om å tilbringe tid på nye kafeer (kafeer må forstås som en fellesbetegnelse på forskjellige utesteder, som for eksempel puber og

barer) er sannsynlige å ha et kosmopolitisk syn og streber etter det eksotiske, i motsetning til det tradisjonelle. Dette kan bety at de urbane nordmennene som tilbringer tid på kafeer som en del av deres livsstil er et symbol på høyere sosial utvikling. Besøkene oppfyller bestemte sosiale funksjoner for dem (Træen 1995:124). Zondag beskriver også øldrikkere som unge og folkelige og gjerne med middels eller høyere utdanning (Zondag 1995:123).

Ut i fra dette kan man se en tendens på at de rutinerte hverdagsdrikkere har en ungdommelig og utforskende livsstil i tillegg til å være kosmopolitiske. De rutinerte hverdagsdrikkere er opptatt av å etterstrebe noe annet enn helgedrikkingen og mange er inspirert av andre kulturer. Hverdagsdrikkere er ut i fra mine intervjuer også unge mennesker, unge mennesker med god utdanning og som har en god økonomi.

5 Ritualer blant hverdagsdrikkene.

I teoridelen blir det presentert ritualteori av Erving Goffman og Randall Collins, samt noe av Emile Durkheim. Hverdagsdrikkene er med på å skape ritualer og deltar i ritualer i deres hverdagsdriking. Det er disse ritualene jeg ønsker å peke på videre i analysen. Først vil jeg presentere ritualer i lys av Erving Goffman. Goffman er spesielt opptatt av ritualer i ansikt til ansiktssamhandling. Goffman mener som nevnt i teorikapitlet at man finner ritualer i så å si alle samhandlinger og for at samfunnet skal kunne kalle seg et samfunn må samfunnet kunne mobilisere sine medlemmer og det skjer gjennom ritualer. Ritual oppnår man blant annet gjennom å knytte et selv til ansiktet, være observant og ved å ha selvtillit. Men også ved å vise ære, stolthet, verdighet og å ha evnen til å vise følelser i samhandling med andre. Videre i dette kapitlet blir Randall Collins' teori rundt ritual brukt som et analyseverktøy, hvor spesielt de rituelle ingrediensene og utfallene blir en viktig del av kapitlet. Dette kapitlet vil ta for seg grunner til hvorfor hverdagsdrikkene nettopp drikker på hverdagene og dette skal sees i sammenheng med ritualer. Et viktig begrep i dette kapitlet blir hverdagsdrikkingsritualet. Hverdagsdrikkingsritualet refererer til hverdagsdrikkere som er ute på byen på hverdager og hvilke ritualer som er knyttet til denne formen for driking. Til slutt vil kapitlet peke på hvordan informantene fremstiller seg selv som hverdagsdrikkere.

5.1 Hverdagsdrikkingsritualet

Ritualbegrepet ønsker jeg i første del av analysen å bruke i forhold til når informantene angivelig skulle hjem fra byen som en del av hverdagsdrikkingsritualet. Mange av informantene fortalte at de hadde faste tider å komme seg hjem på, for de rutinerte hverdagsdrikkere var det som regel før klokken 12 på natten, mens de sporadiske hverdagsdrikkere var mindre opptatt av dette. For de rutinerte hverdagsdrikkere virket dette som et veldig viktig punkt. Dette var ikke bare viktig ovenfor dem selv, men også viktig i samhandling med partneren, vennen eller venninnen de var ute med og ikke minst ovenfor arbeidsgiver dagen derpå. Det er viktig å påpeke at selve handlingen om å gå hjem tidlig ikke er et ritual i Collins forståelse av ritual. Men det å gå hjem tidlig viser seg å være en del av hverdagsdrikkingsritualet. For eksempel deler informantene et gjensidig fokus for

oppmerksomhet om å dra hjem tidlig, dette er Collins tredje ingrediens, men også Collins fjerde ingrediens shared mood eller felles stemning/humør kan spille inn på deres avgjørelse om å dra hjem tidlig.

Irma og Lene var rutinerte hverdagsdrikkere, Irma var ute opptil flere ganger i uken, og likte spesielt godt å gå ut i ukedagene fremfor helgene. Hun forklarte hverdagsdriking og det å dra hjem tidlig som en del av hverdagsdrikingsritualet på denne måten,

«Jeg kan ikke bli smelldrita i dag, men det blir man jo ikke på en mandag eller tirsdag, men det er ikke mye jeg tenker på, å kontrollere inntaket, det bare skjer automatisk. Vi har på en måte ansvar på jobb, vi har folk som vi skal passe på».

Lene fortalte, «jeg er aldri dritings når jeg kommer hjem på hverdagene, sånn at jeg er sanseløs, men det hender det er for mye alkohol i kroppen til at det er slik det burde være, for jeg skal trossalt opp klokken 8 i morgen».

Marion og Marlen hadde heller ingen planer om å være lenge ute,

«Hadde klokka vært 12 nå (på natta), hadde jeg umiddelbart dratt hjem, det handler om å være hjemme til en viss tid til en viss tilstand. Har ingen planer om å bli sørpefull i kveld. Jeg har mange viktige arbeidsoppgaver på jobben i morgen og kan dermed ikke være fyllesyk».

Uttalelser som dette gikk igjen hos de fleste hverdagsdrikkere, og spesielt hos de rutinerte hverdagsdrikkere inkludert noen av de sporadiske hverdagsdrikkere. Som en del av ritualet om å dra på byen på hverdager, eller hverdagsdrikingsritualet var det viktig å dra hjem tidlig. Det at de kom seg hjem tidlig var også med på å gjøre det mindre sannsynlig at de rakk å få i seg et stort inntak av alkohol. Selv om det er mulig med et stort inntak også før 11 på kvelden, var de fleste opptatt av å begrense inntaket av alkohol. Ut i fra ritualteorien til Goffman (2005) klarte de på denne måten å bevare selvrespekt, de opprettholdt ære, verdighet og stolthet i samhandling med partneren de var ute med. Samtidig opprettholdt de de samme egenskapene i forhold til morgendagen på jobb og i forhold til kollegaer og sjefer. De påtar seg samtidig rollen som ansvarsbevisste og er opptatt av å beholde denne fasaden. Både ovenfor meg, men spesielt ovenfor de menneskene de har et faktisk ansvar ovenfor på jobben sin. Allikevel var det høyst interessant at dette som regel gjaldt nettopp de

som var ute og drakk sammen med andre. Ved å opprettholde ritualer om å dra hjem tidlig, opprettholdt de deres presentasjon av seg selv som god, og dermed beholder de ansikt. De gangene jeg intervjuet enslige, altså de som ikke var i en ansiktssamhandling med noen bortsett fra meg i selve intervjuet, var mindre opptatt av å dra hjem til en viss tid. De hadde ingen å tape ansikt til, og ingen å opprettholde ære, verdighet eller stolthet ovenfor.

5.2 Hverdagsdriking og rituell ofring

Tore som jeg møtte en mandagskveld på en sentrumsnær bar var i slutten av 20-årene, utdannet lege, drev i tillegg med en doktorgrad og var studentleder. Han var ikke opptatt av å komme seg hjem til en viss tid, og sa følgende,

«Nei da, jeg må ikke hjem til et visst tidspunkt, jeg kunne sikkert drukket opptil 6 øl eller mer her nå. Det hadde gått helt greit. Jeg skal på jobb i morgentidlig, men trenger strengt tatt ikke å overholde en viss mengde alkohol. Det begrenser seg selvfølgelig noe, men ikke noe spesielt, jeg er jo fortsatt studentleder, jeg klarer et par øl til!».

Tore var lege i ung alder, skrev doktorgradsavhandling og var studentleder i tillegg. Tidsskjemaet hans var trangt, men hans måte å koble av på var å sitte på bar alene og drikke øl og lese avis eller artikler i sammenheng med jobb. Dette var noe han gjorde opptil flere ganger i uken og som regel alene. Ved å gå ut alene har han ingen ansvar for noen andre, kun seg selv og slipper dermed ansikt til ansiktssamhandling bortsett fra når han måtte bestille øl av bartenderen. Tore var tydelig vant til denne formen å drikke på, på hverdagene og som regel opp til 6 enheter øl. Dette betydde også at han muligens var noe redusert dagen etter når han kom på jobb. Dette var ikke noe problem for han og han hadde aldri blitt konfrontert med dette på jobb tidligere. Dette er allikevel situasjoner hvor Tore kunne mistet ansikt både til sjef og kollegaer. Om det hadde kommet frem at han var til dels beruset opptil flere ganger i uken kunne det blitt sanksjoner og Tore ville kunne tapt både ansikt, ære og stolthet og selvrespekt. Tore feide dette under teppet ved å si at han trossalt var studentleder. Muligens var dette en forsvarsmekanisme for å legitimere drikkingen. Et tenkt eksempel kan være om sjefen til Tore eller kollegaene hans hadde oppdaget at han drakk såpass mange mengder og for eksempel ikke fungerte i arbeidslivet dagen

etter ville de kunne sanksjonert mot han og da ville han kunne tapt ansikt. Da måtte han eventuelt måttet gå gjennom en rituell prosess hvor han måtte ha «overgitt» seg, og akseptere at man har gjort noe galt for å opprettholde ansikt. Dette kaller Goffman «rituell ofring» (Goffman 2005:22). Tore var imidlertid lite redd for konsekvensene og uttalte, «Ikke noe stress i det hele tatt, nei, nei, jeg tror nesten sjefen hadde forventet det om han møtte meg her på denne baren nå, drikkende på den sjette halvliteren!». Konsekvensene virker ikke å være tilstede for Tore, og eksemplet gitt over er kun et tenkt eksempel hvor det kunne foregått en rituell ofring.

Fredrik var også enslig på byen, jeg møtte han på en bar rundt Youngstorget en tirsdagskveld. Fredrik var i slutten av 20-årene, masterutdannet og drev med et bokprosjekt. Fredrik likte å gå ut på hverdagene og som forfatter i et bokprosjekt trengte han heller ikke stå opp tidlig dagen etter. Han hadde ingen spesiell grense for når han skulle hjem fra byen. «Kanskje det blir i 10-tiden, kanskje senere, jeg skal møte noen venner senere, så vi får se». Fredrik skulle møte noen venner etterpå, men i med at ikke trengte å stå opp tidlig dagen etter og foreløpig var alene var han heller ikke i ansikt til ansiktssamhandling med noen og kunne på den måten foreløpig ikke tape ansikt. Han var forholdsvis likegyldig til dette med tidspunkt og antall enheter, men uttalte at han «burde komme hjem ikke altfor sent».

Både Fredrik og Tore faller inn under kategorien rutinerte hverdagsdrikkere, til tross for lite ritualer rundt det å komme seg hjem var de meget reflekterte på hvorfor de ikke hadde det. De visste begge at det ikke ville bli noen problemer verken i løpet av kvelden eller dagen etter og dermed er de sikret å opprettholde ansikt, ære, stolthet og har selvrespekten intakt.

Da jeg intervjuet Anna og Stine skjedde det noe interessant senere på kvelden. De uttalte at de senest skulle være hjemme i 1-tiden. Anna skulle på jobb tidlig dagen etter, mens Stine begynte på jobb noe senere. Anna var rutinert hverdagsdrikker, mens Stine var sporadisk hverdagsdrikker. Da jeg forlot intervjuet i 11 tiden på kvelden for å observere og intervju andre mennesker, møtte jeg Anna og Stine igjen på en annen bar halv 3 på natten. De kjente meg umiddelbart igjen og kroppsspråket viste tydelig at de var litt flaue over å se meg igjen, etter at de så meg styrtet de drikken sin og forlot stedet. Ovenfor hverandre mistet de kanskje ikke ansikt, men ovenfor meg mistet de ansikt. De uttalte at de skulle hjem mye tidligere enn det de i

praksis gjorde og deres tydelige kroppsspråk og blikk tydet på at de var blitt «tatt på fersken». Dette var på ingen måte noe jeg prøvde å gjøre, og skjedde ved en ren tilfeldighet. De løy heller ikke til meg, i praksis skjer det ofte noe annet enn det man uttaler, og det var nok dette som skjedde i denne situasjonen. Allikevel om man skal analysere denne situasjonen er det liten tvil om at de mistet ansikt og muligens ære, stolthet og verdighet i form av demeanor (oppførsel) og heller ikke oppnådde ærbødighet (deference). Deres måte å takle dette på, og muligens gjenopprette dette på var å dra hjem, eventuelt videre til et annet sted. Dette var en meget interessant hendelse og skjedde en gang til med en annen informant. I dette tilfellet oppdaget ikke informanten meg, og mistet dermed ikke ansikt ovenfor meg.

5.2.1 I strid med rollen som hverdagsdrikker

Anna og Stines oppførsel kan også sees i sammenheng med det Goffman (1992) kaller at man er i strid med rollen. Anna og Stine påtok seg under intervjuet en rolle som ansvarsbevisste, i forhold til å komme seg hjem forholdsvis tidlig slik at man kunne fungere på jobb dagen etter. Deres grimaser eller ansiktsuttrykk kan tolkes som en innrømmelse fra den opptredendes (Anna og Stine) side om at de midlertidig har satt seg i en situasjon hvor man ikke kan spille sin rolle. Disse uttrykkene er ekstreme former for kommunikasjon i strid med rollen, men samtidig er de blitt så innarbeidet at de på sett og vis brukes som en bønn for tilgivelse ut fra de synspunkt at vi alle er noen elendige skuespillere (Goffman 1992:142). Muligens er dette en overanalysering av situasjonen, det er ikke sikkert at Anna og Stine følte noen problemer med å støte på meg, jeg fikk trossalt ikke snakket med dem på nytt og heller ikke intervjuet dem en gang til. Analysen er gjort på grunnlag av deres håndtering av situasjonen og deres kroppsspråk satt i forbindelse med Goffmans teorier.

5.2.2 Både rutinert og sporadisk

Jon, Tim og Miguel møtte jeg på en bar på Grünerløkka sent en mandagskveld. Klokken var allerede over 12 på natten, men ingen av dem skulle på jobb tidlig dagen etter. Guttene er et sted imellom rutinerte og sporadiske hverdagsdrikkere. De uttalte under intervjuet at de kanskje drakk 2-3 mandager eller tirsdager i måneden, men avslørte etter intervjuet at det godt kunne være flere ganger, opptil 4-5 ganger, det

kom litt an på. De uttalte at de ikke hadde noen grenser for mye de kunne drikke i dag, verken når det kom til antall enheter eller tidspunkt. Tim fortalte allikevel at om det første var noe som styrte det så var det «klokkeslett og følelse». Jon fulgte opp med,

«Jeg føler at ... jobb i ukedagene, når jeg har lyst til å jobbe selv, da går det bare på hvis det er kjempehyggelig, og møter noen nye folk, så kan det plutselig bli «ut» liksom, sånn ordentlig ut, men som regel, ingen grenser for hvor mye drikking i det hele tatt ...».

Miguel hadde ingen fast jobb i ukedagene og tillot seg derfor å drikke på ukedagene, men sa at, «jeg er jo ikke i fast jobb, men jeg drar ikke ut på en mandag hvis jeg jobber tidlig på tirsdag. Jeg vil alltid se bra ut dagen etter, og da passer det dårlig å være fyllesyk». Guttene hadde ingen grense for hvor mye de kunne drikke og hadde heller ingen faste planer om når de skulle hjem fra byen. Guttene var opptatt av å få frem at de kunne være ute på byen lenge, fordi de ikke skulle på jobb tidlig dagen etter. To av guttene jobbet innenfor sykehus og jobbet som regel sent, mens den siste var knyttet til musikkmiljøet i Oslo og styrte dagene etter som han selv hadde lyst. De var bevisste rundt hvorfor nettopp de kunne drikke i dag og nevnte dette opptil flere ganger. De kunne gjøre det fordi de begynte sent på jobb, ellers ville de ikke gjort det. Jeg har tidligere beskrevet at det å dra hjem tidlig kan sees i sammenheng med hverdagsdrikingsritualet, dette er ikke gjeldende for disse informantene, da de ikke har noen ritualet eller tanker rundt dette. Ovenfor hverandre og ovenfor meg var det i denne situasjonen ikke mulig for dem å tape ansikt, siden de ikke var opptatt av å komme seg hjem til et visst tidspunkt som en del av hverdagsdrikingsritualet. Som nevnt er det vanskelig å plassere guttene innenfor rutinerte eller sporadiske hverdagsdrikkere, men måten de drakk på, og lite bevisstgjøring verken til tidspunkt eller antall enheter konsumert gjør at de ligner mest på sporadiske hverdagsdrikkere ut i fra intervju med andre sporadiske hverdagsdrikkere. Flertallet var nettopp lite bevisst på ritualer det å dra hjem til et visst tidspunkt og uttalte at de ikke hadde noen spesielle grenser. Det fører også til at det er de sporadiske hverdagsdrikkerne som lettest opprettholder ansikt, ære, selvrespekt og kanskje til og med ærbødighet. Nettopp fordi de ikke har noen ritualer rundt drikkingen kan de ikke heller ikke tape ansikt.

5.3 Randall Collins og hverdagsdrikkernes ritualer

Randall Collins ser ritualer i de aller fleste interaksjoner og dermed er teorien lett anvendelig for denne oppgaven. For at noe kan være et ritual har Collins en ingrediensliste for hva som skal til for å kunne skape et ritual eller være del av et ritual. Dette er blitt presentert i teorikapitlet, men de fire ingrediensene er altså gruppeenhet, barriere mot utenforstående, gjensidig fokus for oppmerksomhet og at man deler humør eller sinnstilstand. De fire ingrediensene kan igjen medføre fire rituelle utfall, gruppesolidaritet, emosjonell energi, symboler på sosial relasjon og moralnormer. Jeg ønsker først å presentere de rutinerde hverdagsdrikkerne innenfor Collins' teori.

5.3.1 Gruppeenhet

De rutinerde hverdagsdrikkerne ble som regel intervjuet parvis eller i gruppe, med unntak av to tilfeller i form av Fredrik og Tore. Underveis i intervjuene, etter intervjuene og under analysen er det tydelig at de fleste informantene er med på å skape ritualer eller delta i ritualer fordi de tilfredsstiller kravene til Collins' ingredienser og dermed skaper de ritualer. Om man ser bort fra Tore og Fredrik blant de rutinerde hverdagsdrikkerne, deler parene eller gruppen en gruppeenhet. Parene eller gruppen befinner seg fysisk på samme plass og påvirker hverandre gjennom kroppslig nærvær, både bevisst og ubevisst. Et godt eksempel på denne påvirkningen er nettopp delritualet om å komme seg hjem til et visst tidspunkt. Denne avtalen de har imellom seg gjør at de passer på hverandre og sørger for at de holder seg innenfor grensene for antall enheter og tid for å dra hjem. Dette delritualet er de bevisste på og et ritual de ønsker å opprettholde som en del av hverdagsdrikkeringsritualet.

5.3.2 Barriere mot utenforstående

Barriere mot utenforstående er derimot et ritual som kan diskuteres. Det som er sikkert er at parene eller gruppen jeg intervjuet skjønner hvem som er inkludert og hvem som er ekskludert. De ekskluderte er alle de andre på barene eller pubene, og de inkluderte er dem selv. Men er det slik at informantene ekskluderer andre? De rutinerde hverdagsdrikkerne oppga som regel den gode samtalen med venner som en grunn for å gå ut på hverdagene. De ønsket å drikke i rolige og beherskede former

med akkurat den personen de var ute med. Tendensen var at de ikke var interessert i å inkludere andre bargjester i deres samtaler, de var ikke interessert i en større fest og dermed kan man peke på en tendens hvor andre bargjester ikke blir inkludert, men fortsetter å være ekskludert. Dermed opprettholdes ritualet, eller skapes ritualet. Allikevel er det slik i en bar eller i en utelivssituasjon at det nesten uunngåelig å finne tilfeller hvor man kommer i snakk med andre, dette kan skje både når man bestiller drikke i baren, eller når noen tar kontakt med hverandre for å flørte eller fordi man ønsker å snakke med andre, bli kjent med nye mennesker. Slikt sett kan man befinne seg i en situasjon hvor de som i bunn og grunn var ekskluderte blir inkluderte. Dette har også mye å gjøre med hvordan baren og bartenderne presenterer seg selv. Noen barer legger opp til at gjestene skal havne i snakk med hverandre, mens andre barer i Oslo har regler som ikke tillater sosial omgang med andre, enn de du ankom baren sammen med.

Det som dog er meget interessant nettopp innenfor denne settingen er at de fleste inkluderte *meg* som forsker eller intervjuer. I alle tilfellene hvor jeg intervjuet informantene ble jeg tatt meget godt imot. De var interesserte i prosjektet og stilte velvillig opp. Kun ved ett tilfelle ble jeg avvist av to informanter som ønsket å ha en privat samtale uten at jeg forstyrret dem. I flere av tilfellene ble jeg tilbudt øl eller andre drikkevarer av informantene etter at intervjuet var over. I noen tilfeller valgte jeg å takke ja, og dermed var jeg plutselig en del av gjengen, og dermed inkludert. Det betyr ikke nødvendigvis at det ikke er noe ritual lenger, fordi jeg som ekskludert ble inkludert. Det kan også bety at vi fikk en felles forståelse av situasjonen og at jeg dermed er inkludert. Dette spiller på den tredje og fjerde ingrediensen, hvor vi etter at intervjuet var over deler en felles oppmerksomhet over et tema, i dette tilfelle hverdagsdrikking og alkohol i tillegg til å dele humør og sinnstilstand, eller en felles stemning, felles følelsesmessig opplevelse. På denne måten blir likevel ritualet opprettholdt eller skapes det et ritual og dermed tar man del i ritualet. Et rituelt utfall av dette er en slags gruppesolidaritet, i tillegg delte vi emosjonell energi. Symboler på sosial relasjon og moralnormer kan diskuteres om vi delte eller om parene eller gruppene delte. Men så lenge gruppen eller parene deler det både Durkheim og Collins kaller «collective effvescene» eller en kollektiv livslust som nettopp skapes gjennom de rituelle ingrediensene, vil det få rituelle utfall, gjerne i kombinasjon mellom de fire nevnte utfallene (Colins 2004:48-49). Symboler som representer

gruppen eller paret kan være så mangt, uten at jeg nødvendigvis observerte alle symbolene, var skåling et gjentakende symbol blant mange av informantene.

5.3.3 Symboler og emosjonell energi

Blant de rutinerte hverdagsdrikkene var det noen symboler som kan representere gruppen deres, for eksempel ved skåling. Ved noen tilfeller skålte informantene opptil flere ganger seg imellom når de sa noe til meg, slik som en punchline, eller når den ene informanten var veldig enig med den andre informanten. Mads og Even var veldig imot norsk drikkekultur i formen av helgedrikk. Hver gang en av dem var innpå dette skålte de for hverandre. Selve skålingen blir et symbol på gruppesolidariteten og deres enighet. Skåling er selvfølgelig ikke et uvanlig fenomen, men i denne konteksten er det kun de inkluderte som skjønner hva det skåles for, og dermed ekskluderes de som ikke er en del av gruppen. En helt spesiell skål opplevde jeg da jeg intervjuet Agnes, som ga meg en såkalt «kneskål». Det vil si at hun førte ølglasset sitt mot kneet mitt, og skålte med kneet, dermed en «kneskål». Jeg intervjuet Agnes alene og vi fikk gjennom denne noe sære og interne skålen en slags gruppesolidaritet som andre grupper og par ikke ville skjønne. Kneskålen ble et symbol på at vi nå var en gruppe, jeg ble inkludert hos henne, mens andre i baren på denne måten ble ekskludert. Det betyr ikke at alle andre i baren vil være ekskludert hele tiden, om noen hadde observert oss nærmere og spurt hva vi holdt på med, ville denne personen fått en innføring i kneskål. På denne måten ville denne personen blitt inkludert i gruppen. Det er altså ikke et svart/hvitt skille på hvem som er inkludert og ekskludert, en som er ekskludert kan bli inkludert, men det må skje gjennom en samhandling.

Collins ritualteori skiller seg noe fra Durkheim, da Durkheim er mer opptatt av symboler i religiøs forstand, Collins er mer opptatt av at ingrediensene skaper eller gjør at gruppene har en felles kollektiv livslust eller en kollektiv bevissthet. De rutinerte hverdagsdrikkene er klar over hverandres bevissthet når det kommer til for eksempel delritualet om å dra hjem tidlig eller til en viss tid kan dog sies å være en type for formelt ritual, et naturlig ritual skjer som regel når ritualen er spontant. Det er allikevel noe ambivalent, det er ikke sikkert at de har en klar avtale rundt når de skal hjem, men de er tydelige på at de ønsker det. Allikevel minner dette ritualen om en form for en seremoniell prosedyre fremfor en spontan hendelse (Collins 2004:49-50).

Samtidig påpeker Collins at formelle prosedyrer har en sterkere effekt på kringkasting og bekrefter en rigid følelse av gruppe-boundaries fremfor ritualer som begynner spontant som følge av et naturlig fokus for oppmerksomhet og delte følelser eller kollektive følelser. Ritualer kan også feile, og eksempelet med Anna og Stine kan nevnes som et eksempel på et ritual som feilet. Collins beskriver at det er lettere for et formelt enn et naturlig ritual å feile, og om man tolker det å dra hjem til en viss tid som et formelt ritual, feilet de, dermed feilet ritualen, blant annet fordi gruppesolidariteten feilet (Collins 2004:50-51).

Andre symboler som jeg oppdaget var blant annet klesstil. Flesteparten av informantene jeg intervjuet var hverdagslig kledd, uformelt kledd, pent men uformelt. Hverdagsdrikkene pynter seg ikke nevneverdig, slik som man forventer av folk som skal på fest eller lignende festlige tilsetninger. Mange av hverdagsdrikkene kom rett fra jobb til baren, mens noen hadde rukket å være hjemme før de møttes på byen. Fellesnevneren for de rutinerte hverdagsdrikkene er at de ikke er ute etter fest, og derfor kler de seg heller ikke etter fest. Deres gjensidige fokus for oppmerksomhet, delt humør/sinnstilstand og gruppesolidaritet fører dermed til det rituelle utfallet symbolsk relasjon, samtidig som gruppesolidaritet opprettholdes. Uten at det nødvendigvis var avtalt på forhånd hvordan man skulle kle seg blant informantene, virket det som om det var tydelig at klesstilen skulle tilsi en rolig kveld, uten fest. De sporadiske hverdagsdrikkene var i noen tilfeller finere kledd fordi de var ute etter fest og dermed også hadde pyntet seg deretter.

5.3.4 Kollektiv livslyst

Collective effervescence eller kollektiv livslyst som jeg velger å oversette det til springer ut fra Emile Durkheim, som forklarer at å oppnå denne elektriske kollektive livslysten må man gå fra et lite tettpakket område med folk, til et område tettpakket med folk. Dette vil også gjelde i en bar eller pubsetting. Om baren er full av folk, slik som for eksempel på en lørdagskveld, vil stemningen være annerledes enn på en rolig mandagskveld. På steder med mye folk og mange gjenger vil det være en sosial atmosfære, som det vil være mindre av om det er lite mennesker. Det vil også si at dersom man er på en bar hvor det er mye folk, vil man også kunne føle at man er en del av gjengen som er der, selv om man personlig ikke nødvendigvis er det (Collins 2004:82). Som nevnt tidligere var mandagene og tirsdagene forholdsvis rolige.

Normalt sett var barene halvfulle, det var rolig stemning, rolig musikk og stemningen var dermed satt til at det skulle være en rolig kveld og menneskene i lokalet var dermed også rolige. Med unntak av noen kvelder hvor det av forskjellige uvisse grunner nesten var «helgestemning». Dette medfører altså gruppesolidariteten og den første ingrediensen til et ritual kan være forskjellige fra hverdag til helg. I denne studien vil det bety at gruppesolidariteten kun gjelder for gruppen eller paret som er ute, og det kan være med på å forklare at gjengene ekskluderer hverandre, istedenfor inkluderer hverandre, noe som vil være lettere i helgene, fordi man vil føle at man er en del av en større gjeng på grunn av atmosfæren som råder i lokalet.

Ved et tilfelle under intervjusettingen ble det sunget bursdagssang for en annen person i lokalet. Etter hvert fulgte så og si hele baren etter i synging og dernest klapping for bursdagsbarnet, inkludert informantene mine. Slike hendelser beskriver Collins som en momentant følelse av solidaritet, som kan bli ganske sterk. Når kollektivet samlet sett gjør en lik handling, slik som klapping, hoing eller buing. Denne kollektive medrivningen gir sterke bånd eller felles grenser og er med på å skape en kollektiv solidaritet og kan også være med på å skape gruppesolidaritet. Allikevel må det nevnes at slike handlinger er situasjonsspesifikke til tross for at de der og da kan dele felles kollektive symboler (Collins 2004:82-83).

5.4 Hverdagsdrikking i sammenheng med ritualer og drikkekultur

Hverdagsdrikkene oppga mange forskjellige grunner for å drikke på hverdagene, mens det i noen tilfeller ikke ble oppgitt grunner fordi informantene ikke mente det var noen forskjell å drikke på hverdagene eller i helgene. De rutinerte hverdagsdrikkene begrunnet drikkingen med at de ønsket en annen form for drikkekultur velkommen til Oslo og Norge. De foretrakk å drikke lite, men oftere i hverdagene enn å drikke mye i helgene. Man kan diskutere hva det å drikke lite betyr, men for informantene betydde det som regel å ikke bli åpenbart beruset. Parene eller gruppene hadde som regel en enighet om at det å drikke på hverdager var både hyggeligere og bedre enn å drikke i helgene, fordi man slappet mer av, samtalen var det viktige og det som var fokuset. I tillegg hadde man bedre tid til å nyte drikken fordi man ikke var opptatt av bingedrinking eller å drikke raskt for å bli full. Denne gruppeenigheten, kan også sees

på som et ritual. Informantene har ritualer rundt det å gå ut på bestemte dager i uken, eller å ikke gå ut på bestemte dager i uken. De rutinerde hverdagsdrikkene foretrakk hverdagene, men var i noen tilfeller også tilbøyelige til å gå ut i helgene. De sporadiske hverdagsdrikkene kjennetegnes i de aller fleste tilfeller som helgedrikkere, men med en tilbøyelighet for å gå ut på hverdagene i tillegg. Det er også her de rutinerde hverdagsdrikkene skiller seg fra de sporadiske hverdagsdrikkene, mens de rutinerde hverdagsdrikkene som regel oppga grunner for deres drikking, hadde ikke de sporadiske hverdagsdrikkene de samme grunnene eller grunner i det hele tatt. De sporadiske hverdagsdrikkene var som regel helt tilfeldig ute, men foretrakk helgedrikkingen for da «skjedde det mer på byen» som Clas sa. Dermed er det heller ikke lett å se noen ritualer i sammenheng med deres hverdagsdrikking, dermed har de ritualer rundt helgedrikkingen. De faller utenfor hverdagsdrikingsritualet og har mest sannsynlig heller ritualer rundt helgedrikkingen. De sporadiske hverdagsdrikkene oppga grunner som festing, være på party som hovedgrunnene for å gå ut i helgene. Denne typen fest fantes ikke på hverdagene ifølge dem selv, og man kan dermed tolke det dithen at det også var derfor de var nettopp sporadiske hverdagsdrikkere. De var som regel ute etter fest og gøy, det fikk de i helgene, ikke på hverdagene, og dermed er de i bunn og grunn helgedrikkere i tillegg til å være sporadiske hverdagsdrikkere. I denne delen av analysen blir det dermed spesielt viktig å se på de rutinerde hverdagsdrikkene, i med at der er denne gruppen som har grunner for å være ute på hverdagene.

5.5 Hovedgrunner for hverdagsdrikking

Jeg har valgt å fokusere på tre hovedgrunner i datamaterialet for å gå ut på hverdager og for å være en hverdagsdrikker. De fleste informantene sier som jeg har påpekt tidligere at samtalen er det viktigste, og flere av informantene holder dette som hovedgrunn til å gå ut på hverdager. Neste grunn er selve drikkingen. Mange av de rutinerde hverdagsdrikkene var meget opptatt av hva de drakk og hadde få problemer med å bruke mye penger på øl og annet drikke i løpet av kvelden. For mange av informantene var dette så viktig at de gjerne kun dro på utesteder som hadde spesialøl, mikrobrygget øl eller andre sære øltyper og dermed skapte et delritual som en del av hverdagsdrikingsritualet. Jeg fant også tilfeller hvor det stikk motsatte skjedde. Fredrik som jeg har nevnt tidligere i dette kapitlet hadde tidligere

drukket mye mikrobryggøl, og uttalte at han var forholdsvis interessert i øl. Men han drakk derimot helt enkel pils da jeg møtte han, og han fortalte at det var noe han hadde gjort en god stund i det siste, «jeg har en pågående kamp mot «øljåleri», jeg sitter ofte å drikker Ringnes på trass ikke sant, sånn som de folka der, de jåler som bare det, da er jeg litt sånn, gi meg en fatøl». Fredrik var oppriktig opptatt av øl og godt øl, men forklarte at han ikke kunne være med på det «øljåleriet», og nevnte også at det var en hipstertrend som han ikke ønsket å ta del i. Fredrik var sånn sett unntaket blant de rutinerte hverdagsdrikkene, selv om han uttrykte at han likte spesialøl, drakk han det sjeldent på byen. Allikevel hadde både Fredrik og de andre rutinerte hverdagsdrikkene ritualer rundt det de drakk som en del av hverdagsdrikingsritualet. Fredrik hadde et ritual rundt det å drikke pils når han var ute på hverdagen og som regel gjorde han det nettopp på denne baren jeg møtte han på. Men han kom ikke hovedsakelig av den grunn, han nevnte samtalen som den viktigste grunnen og uttalte at,

«På hverdagene slipper du de helgefylla-typene, det aner meg kanskje at det er derfor du er interessert i disse dagene? Det er jo kanskje litt mer interessante typer ute da. Jeg sitter ofte her på type søndager, mandager og tirsdag, sist mandag møtte jeg en skoselger fra Danmark som spanderte øl og fernet på meg og fortalte skrøner. Det skjer ikke på lørdag vett».

Fredrik var en meget interessant informant, spesielt fordi han var imot øljåleri, til tross for at han var veldig glad i akkurat den typen øl, de såkalte øljålerne drakk. Han distingverte seg dermed fra de jeg tidligere har beskrevet som informanter som distanserer seg fra slike som Fredrik. Om Fredrik hadde vært i samme lokale som Irma, ville hun distingvert seg fra han fordi han kun drikker vanlig pilsnerøl. Fredrik derimot ville distingvert seg fra Irma fordi hun er en øljåler. Ikke nok med at han distingverer seg fra øljåleri, han distingverer seg også fra helgedrikkene. Dette er meget interessant, og viser at distingvering ikke nødvendigvis går en vei, men faktisk kan gå begge veier.

Den siste hovedgrunnen til drikking på hverdagene utenom samtalen og selve drikken virket å være ønske om en kulturell endring i det norske drikkemønsteret. Noen sa rett ut at de sterkt mislikte den norske formen å drikke på, og ønsket heller en sør-europeisk form å drikke på. Som jeg tidligere har vært inne på, gjelder dette

spesielt det å ta noen enheter alkohol etter jobb, eller bare noen enheter med venner eller kollegaer i hverdagene, fremfor å dra ut på en skikkelig fyllekule i helgene. Anders og Even som jeg nevnte i forrige kapittel og som nevnte Nederland som foregangsland uttrykte seg kanskje skarpest av de rutinerte hverdagsdrikkerne. Selv om mange av de andre rutinerte hverdagsdrikkerne mente mye av det samme som Anders og Even, er uttalelsen til Even muligens den som samler det mange av de rutinerte hverdagsdrikkerne sa og tenkte;

«Den vikingkulturen er jo den vi er oppvokst med, som handler om fredag og lørdag og så skal vi på tokt liksom og gjøre syndige ting og drikke til vi stuper. Det er noe verken jeg eller Anders setter pris på, å komprimere det på den måten. Vi vil heller ikke la det eksplodere i helgene».

Even snakket om norsk drikkekultur som om helgedrikkingen var en slags form for vikingtokt hvor man gikk ut for å plyndre, sloss og bli full. Der er ikke til å ta feil av at han og kameraten mislikte dette veldig, og det eksemplifiseres ved bruken av ordet vikingkultur. Marion sa det også ganske så enkelt,

«Jeg er flau over norsk drikkekultur. Den rådende norske drikkekulturen er grasrotdrikkekultur, for det handler om å drikke seg dritings, i helgene føler jeg at det er et fåtall som kan styre seg og drikke med måte, man drikker til man stuper inn i taxien på vei hjem, og det er merkelig for voksne folk å drive sånn, det er sånn fjortisdrikking»

Disse utsagnene og lignende utsagn delte mange av informantene med Even og Marion. Disse utsagnene er meget viktige for å forstå de rutinerte hverdagsdrikkerne. De misliker først og fremst den norske drikkekulturen, dernest har de oppdagat andre måter å drikke på gjennom reiser til sørlige trakter eller opplevd andre verdensdeler og andre drikkekulturer. På den måten har de innført sin egen drikkekultur, som går på å drikke noen enheter etter jobb, med venner eller kollegaer på vanlige hverdager, fremfor den tradisjonelle helgedrikkingen. Uttalelsene tyder ikke minst på at de distingverer seg fra det de mener er en dårlig drikkekultur. De distingverer seg fra helgedrikkerne og den rådende formen for drikking ved å kalle det vikingkultur eller fjortisdrikking. Fjortisdrikking må her tolkes som en umoden form for drikking. Slik sett hever de seg selv over andre, de distingverer seg. Det er tydelige grensedragninger mellom den vulgære og den kultiverte måten å drikke på. Den vulgære måten er

måten blant annet Marion og Anders distingverer seg fra, altså helgedrikkingen, mens deres egen måte å drikke på må sees på som kultivert.

5.6 Smak og distingvering

Med utgangspunkt i Bourdieu kan man se på helgedrikkingen, eller aktørene som bedriver helgedrikking kun innehar den nødvendige smak. Nødvendig smak er en smak som tydelig skiller seg fra den borgerlige smaken, en smak som Kant kaller vulgær. Den nødvendige smak må sees på som den folkelige smaken, en smak som innebærer at formen underordnes funksjonen (Bourdieu 1995:50). Det vil si at funksjonen for helgedrikkerne er selve festen, selve helgedrikkingen. Formen man utfører helgedrikking på, altså bingedrinking er som regel ved hjelp av pils eller billig vin. Samtidig er det ikke slik at hverdagsdrikkerne aldri drikker i helgene. Både Anders og Marion og flere andre rutinerte hverdagsdrikkere fortalte at de av og til drakk i helgene. Når de først drakk i helgene ble det som regel drukket mer, og de utelukket ikke at de av og til havnet på fylla. Dette er naturligvis ikke noe ekstraordinært, poenget er at de rutinerte hverdagsdrikkerne ønsker å minimere slike situasjoner. I tillegg kan man diskutere om de rutinerte hverdagsdrikkerne innehar en borgerlig smak. Det som uansett er tydelig er at mange av informantene innehar en del kulturell kapital gjennom høy utdanning, de uttrykker at de er opptatt av smak, og ved hjelp av distingvering viser de også avsmak mot den nødvendige smak eller den vulgære smak. Jeg har tidligere vært inne på at klassene ikke er like sterke i Norge som i Frankrike, og det er ikke slik at alle helgedrikkerne nødvendigvis er folkelige og dermed også tilhører arbeiderklassen. I Norge vil mange klasser være representert på byen i helgene. Uttalelsene til Anders og Marion handler spesielt om en distingvering fra måten helgedrikkerne drikker på, og dermed distingverer de seg fra personene som drikker slik i akkurat denne situasjonen. I det dagligdagse vil de ikke nødvendigvis distingvere seg fra helgedrikkerne.

Disse tre komponentene innenfor grunner må samtidig sees i sammenheng. Det var ikke slik at informantene nevnte en grunn, de nevnte i de fleste tilfeller flere grunner og det var disse tre grunnene som gikk igjen. Det sosiale aspektet hvor man fører en samtale, har det hyggelig med venner, det andre aspektet, god drikke og samtidig unngå helgefylla, og det tredje aspektet ved å drikke på en kontinental måte. Disse

tre er hovedgrunnene for de rutinerte hverdagsdrikkene og gjaldt for et par av de informantene innenfor kategorien sporadiske hverdagsdrikkere. De sporadiske hverdagsdrikkene hadde andre grunner. En vanlig grunn var at de ikke fikk vært ute i helgen og dermed måtte «ta det igjen» på hverdagene. De hadde trossalt gått glipp av en fyllekule. Andre grunner var for eksempel gressenkemann, kjæresten var ute av byen og dermed kunne man drikke. Noen av informantene møtte jeg i forbindelse med at de hadde vært på konsert, hvor det ble hovedgrunnen til at de var ute akkurat da jeg møtte dem, mens andre feiret andre diverse festligheter eller tillot seg å drikke fordi de begynte sent på jobb dagen etter.’

5.7 Barene og bartenderne som en del av ritualet

De tre hovedgrunnene til hverdagsdrikking blant de rutinerte hverdagsdrikkene som er presentert er også med på å gjøre noen utesteder i Oslo mer attraktive enn andre. Barene som har spesialisert seg innenfor et felt, som for eksempel øl, vin eller cocktails vil tiltrekke seg de rutinerte hverdagsdrikkene, nettopp fordi de tilbyr noe andre barer ikke gjør. De tilbyr godt drikke og ekspertise innenfor et fagfelt, noe mange av de rutinerte hverdagsdrikkene etterstreber. Samtidig er disse barene dyktige til å skape en stemning, som gjør at det er enkelt og for eksempel føre en samtale. Dette skjer ved hjelp av dempet musikk, dempet belysning, et treffende norsk ord i denne sammenhengen, vil være at de klarer å skape en «koselig stemning». Dette kan sees i sammenheng med det Goffman nevner i «The presentation of self in everyday life» angående presentasjonen og fronten, i dette tilfelle en bartender. Settingen involverer både møbler, dekor, fysisk layout, bakgrunns-elementer som gjør scenen og kulissene mulig. For at bartenderen skal kunne spille sin rolle som en som er dyktig innenfor cocktails, vin eller øl trenger disse elementene å være tilstede (Goffman 1959:13). Siden barene ikke flytter på seg fysisk, er det naturligvis helt nødvendig at personene som ønsker å være her, oppsøker dette stedet, denne baren. Det er først når de kommer inn i baren de kan begynne med hverdagsdrikkingen. Når de forlater baren er hverdagsdrikkingshandlingen over, med mindre de går til et nytt sted. Minst to av grunnene til at de rutinerte hverdagsdrikkene går ut blir dermed tilfredsstilt av barene i seg selv. Baren tilfredsstiller både behovet for den gode samtale og den gode drikken.

Den siste grunnen, en form for kontinental drikking, kan baren muligens ikke direkte bidra med, men baren kan være et ledd innenfor ønsket om en avslappet stemning, hvor man drikker i kontrollerte former, og hvor man nyter drikken fremfor en drikkeform representert ved bingedrinking. Barenes seriøsitet når det kommer til hva de serverer, fordrer også at det drikkes i roligere og beherskede former. De barene jeg besøkte som tilbydde nettopp disse aspektene var også de barene hvor jeg fant flesteparten av de rutinerte hverdagsdrikkene. De rutinerte hverdagsdrikkene har ikke den ene baren hvor jeg møtte dem på som stamsted, men de trakter etter en type bar eller utested som kan levere det de ønsker. Dermed deltar eller skaper de rutinerte hverdagsdrikkene ritualer rundt hvor de går ut. Collins' ingrediensliste er også med på underbygge nettopp dette, hvor de rutinerte hverdagsdrikkene valg av utested eller bar innehar ingredienser som barriere mot utenforstående, i dette tilfelle vil det bety utenforstående i de som er utenfor selve baren. De oppsøker barer hvor de kommer til å finne likesinnede, både i form av andre gjester og i form av bartendere som kan gi dem det de ønsker.

Dette er med på å skape den kollektive stemningen i baren, som en avslappet og hyggelig stemning. Til tross for at informantene sjeldent snakker med andre på barene, og slik sett ekskluderer andre fra deres samtale, kan man ikke se bort fra den kollektive likesinnede stemningen, eller en felles emosjonell energi som Collins beskriver som et rituelt utfall. De rutinerte hverdagsdrikkene deler også et gjensidig fokus for oppmerksomhet, nettopp fordi de går på nøye utvalgte barer i byen. Her vil de få den oppmerksomheten de er ute etter, eller gi den oppmerksomheten de ønsker til andre. De vil dele oppmerksomheten for øl, vin eller cocktails både med partneren eller gruppen de er ute med, men også bartenderne som driver stedet og andre likesinnede på baren deler denne oppmerksomheten. Dette må sees i sammenheng med det Collins kaller shared mood eller delt humør. De sporadiske hverdagsdrikkene har ikke de samme tankene rundt hvor de går ut, og dermed lite ritualer rundt dette aspektet når det kommer til hverdagene. De sporadiske hverdagsdrikkene var i mange tilfeller ute etter feststemning og prøvde dermed å finne barer hvor en slik stemning fantes. Dette feilet de fleste på, da hverdagene i Oslo som regel er rolige. Barene de befant seg på var allikevel barer hvor det ofte skapes en slik fest-stemning i helgene, og muligens hadde de et håp om at det skulle

være slik på hverdagene og. I de aller fleste tilfeller viste dette seg ikke å stemme, med få unntak.

5.8 Hvordan hverdagsdrikkene fremstiller seg selv

Innenfor dette avsnittet er det til dels stor forskjell på de rutinerte hverdagsdrikkene kontra de sporadiske hverdagsdrikkene. De rutinerte hverdagsdrikkene er meget opptatt av å stille seg i et godt lys og bli oppfattet som oppegående, kulturbevisste og ressurssterke. Dette kommer frem i måten de snakker på og hvordan de presenterer seg ovenfor meg. De fleste informantene innenfor kategorien rutinerte hverdagsdrikkere var opptatt av å prate mye om temaet hverdagsdriking og aspekter rundt dette. Det var disse informantene som pratet mest, uten at jeg nødvendigvis hadde spurt dem om dette. De rutinerte hverdagsdrikkene spiller rollen som seriøse, oppegående mennesker og kan sees i sammenheng med det Erving Goffman (1992) kaller for opptreden for et fasadeområde fremfor for et publikum. Goffman nevner at en persons opptreden i et fasadeområde kan betraktes som et forsøk på å gi inntrykk av hans virksomhet innen området opprettholder og innbefatter visse normer. Hvor den ene normen spiller på høflighetsanliggender, mens den andre delen blir beskrevet som sømmelighet (Goffman 1992:92-94). Dette betyr ikke at informantene ikke snakker sant, eller at de skjuler sannheten bak en fasade, allikevel kan det tenkes at de spiller en rolle ovenfor meg og forteller meg det de tror jeg ønsker å høre. Dette kan også settes i sammenheng med ritualer, hvor de rutinerte hverdagsdrikkene i ansikt til ansiktssamhandlingen med meg har et ritual rundt å presentere seg selv på en god måte. De er observante på sin egen rolle, og ønsker å bli hørt av meg. Etter at intervjuene var ferdige, ble vi ofte sittende å snakke om oppgaven og hvordan dette skulle komme fram i den store verden. Mange mente at jeg burde skrive avisinnlegg og de ville mer enn gjerne at deres meninger skulle komme ut, og de ville gjerne stille i intervjuer på nytt uten å bli anonymisert. Slik sett spiller de også rollen som ansvarsbevisste og forkjempere for en bedre drikkekultur.

De sporadiske hverdagsdrikkene var lite opptatt av presentere seg på en spesiell måte, de presenterte seg som regel som festglade unge mennesker, som mer eller mindre hadde havnet utpå byen på hverdagen for å feste. Det finnes også unntak innenfor denne kategorien hverdagsdrikkere. Noen var opptatt av at en endring i

drikkekulturen var nødvendig, og disse informantene var opptatt av å presentere seg selv på best mulig måte og var slikt sett liknet de på rutinerte hverdagsdrikkere. Det var spesielt to av informantene innenfor sporadiske hverdagsdrikkere som hadde så å si identiske tanker rundt hverdagsdriking som de rutinerte hverdagsdrikkere og presenterte seg på en ganske identisk måte som de rutinerte hverdagsdrikkere. Forskjellen på disse informantene fra de andre rutinerte hverdagsdrikkere var spesielt økonomien. De hadde økonomisk sett ikke mulighet til å være rutinerte hverdagsdrikkere, fordi det var for dyrt å være hverdagsdrikker på byen ifølge dem selv.

Hverdagsdrikkinsritualet består i seg selv av at hverdagsdrikkere har et ritual rundt det å gå ut på hverdagene. De fleste av informantene har faste hverdager de går ut på, og det er som regel i forbindelse med drikking etter jobben, eller fordi de parene eller gruppene jeg møtte på byen har en fast avtale om å møtes på disse dagene. Som en del av hverdagsdrikkinsritualet har informantene i de fleste tilfeller ritualer rundt når de skal hjem fra byen, hvor mye de kan drikke, hva de har på seg og hva de drikker. Symboler som skåling, klesstil og hva de drikker, selve alkoholen er en viktig del av hverdagsdrikkinsritualet. Symbolene som hverdagsdrikkere bruker er derimot ikke sterke nok til at de skiller seg nevneverdig fra helgedrikkere. Det er måten de drikker på, hva de drikker og hvordan de snakker om helgedrikkere, måten de distingverer seg på, som skiller dem fra helgedrikkere.

6 Hverdagsdrikkene i storbyen

Dette delkapitlet ønsker å fokusere på hverdagsdrikkene i storbyen Oslo. Det viste seg raskt under intervjuene med informantene at hverdagsdrikking er noe man gjør i byen, og ikke gjør på bygda. I med at mesteparten av informantene opprinnelig kom fra bygda eller utenfor Oslo ble dette snakket mye om under intervjuene. Helseaspektet i forhold til alkohol og hverdagsdrikking ble også tatt opp av noen av informantene og vil bli presentert i dette kapitlet i tillegg vil dette kobles opp mot totalkonsumteori og regjeringens virkemidler for å forebygge alkoholskader.

6.1 Hverdagsdrikking som storbyfenomen

Både de rutinerte og de sporadiske hverdagsdrikkene hadde en ting til felles som gikk igjen i hvert eneste intervju jeg gjorde. Dette har med drikking i storbyen å gjøre. De fleste informantene jeg intervjuet er innflyttere til byen Oslo. Noen var fra meget nærliggende steder rundt Oslo, mens andre var fra distriktene rundt Oslo, andre var fra helt andre steder i landet. Det informantene hadde til felles og som vi snakket om i intervjuene var at hverdagsdrikking på byen ikke hadde vært mulig på stedet de egentlig var fra. Informantene begynte å snakke om nettopp dette, som regel før jeg rakk å stille spørsmål rundt dette. I de senere intervjuene ble dette også spurt om de gangene informantene ikke begynte å snakke om det av seg selv. Anna som opprinnelig var fra en by i Østfold sa det slik,

«Hvis man er fra en norsk småby, slik som i den byen jeg er fra i Østfold, om man drar ut der på en mandag eller tirsdag kan man bli sett på som alkoholiker eller en som er på sosial stønad ikke sant. Så det blir jo sett på veldig annerledes, det er så mange studenter her i Oslo, det er så mye liv, så her spiller det ingen rolle. Har man lyst på en øl på en mandag der hvor jeg er fra, hadde man brydd seg mer, der kan man bare ikke gjøre det, for det er ikke akseptert».

Venninnen Stine fulgte opp med å si, «det er en pub der hvor jeg er fra, men det er de lokale alkoholikerne som sitter der, og man har ikke lyst til å bli forbundet med dem, men her i Oslo er det så mange mennesker»

Preben og Arne hadde lignende historie, de var begge fra et sted nærliggende Oslo. Preben fortalte,

«Jeg er jo fra en liten plass, men bodd lenge i Oslo, der hvor jeg fra, drikker du på utested på en mandag eller tirsdag der blir du satt i bås. Da er du alkoholiker og har ikke jobb. Hvis du vil drikke øl på en hverdag der, så gjør du det i smug i så fall, hjemme, ikke sant».

Arne fortalte at han kun bodde et par minutter fra utestedet vi møttes på og at det var mange puber og utesteder rundt leiligheten hans. Han fortalte at det var fort gjort å støte på noen kjentfolk der uansett hvilken dag i uken, og da satte han seg gjerne ned og tok en øl med dem,

«Men hvis du gjør det hvor jeg egentlig er fra, ja, da er du alkoholiker, men her på Grünerløkka er det greit og alle gjør det. Jeg tenker at det er en god kultur at du kan ta noen pils, så kan du gå hjem tidlig, og dra på jobb klokken 8 dagen etter, uten å være fyllesyk».

Line og Jarl var fra Molde og fortalte at byen deres var en kulturby, men at det ikke var «innafor» å drikke på byen fra søndag til fredag. Det var som regel lørdag som var den store utelivsdagen. Jarl fortalte, «Om man er ute på byen på en mandag eller en tirsdag så er man jo alkoholiker». Line fulgte opp med, «ja det er litt sånn i Molde, at den største målgruppa man finner ute på de dagene, er de som drikker litt for mye ...».

Jarl ønsket samtidig å utdype dette noe, «normen står sterkere i småbyene, hvis du er fra en liten bygd da blir det snakk om de som var ute på mandag og tirsdag, normen står sterkere der enn i byen hvor ingen kjenner hverandre».

Håvard og Lena hadde samme historie. Håvard var fra en liten plass uten noen utesteder i det hele tatt, han måtte dra et godt stykke for å komme til nærmeste utested. Håvard fortalte at de stedene ble assosiert med drankere og at det ikke var steder man ønsket å oppholde seg på, spesielt ikke i ukedagene.

Dette var historier som gikk igjen og igjen, men som kun ble fortalt av innflytterne. De jeg intervjuet som var fra Oslo snakket aldri om plasser eller utesteder som var forbeholdt drankere, eller navere eller steder hvor man ble satt i bås. De er naturlig

nok vant til måten å drikke på i Oslo, og har muligens ikke tenkt så mye på kulturforskjeller og forskjellige måter å drikke på i byen kontra bygda. Historiene til informantene tyder på at hverdagsdrikking er et storbyfenomen. Til tross for at studien kun er fokusert på Oslo og alle intervjuene er gjort i Oslo, er det liten tvil om at informantene mener at hverdagsdrikking er et storbyfenomen. Og at det kun er i storbyen at hverdagsdrikking er allmenn akseptert.

I det urbane Oslo virker det som om det er en naturlig del av hverdagen for mange å drikke på hverdagene. De rutinerde hverdagsdrikkere virker å ha et avslappet forhold til alkohol, hvor de tillater seg alkohol flere ganger i uken uten at de drikker store mengder. Et av spørsmålene jeg stilte hverdagsdrikkere var om det var noe skambelagt over å drikke på hverdagene. Før jeg begynte prosjektet og før jeg begynte med innhenting av intervju så jeg for meg at det ville være mye mer tabubelagt og skam rundt det å drikke på hverdager enn det viste seg å være. Derimot gjelder dette kun når informantene er i byen. Deres kommentarer rundt eget hjemsted tyder på at de ikke kan drikke på hverdagene når de er hjemstedet. Da vil de bli satt i samme bås som alkoholikere, drankere, mislykkede sjeler og arbeidsløse. Kun ved ett tilfelle da jeg intervjuet et par uttrykte de at de følte en viss skam ved å drikke på hverdagen. Ragnhild uttrykte, «jeg synes ikke det er helt greit, det har jo også vært litt fokus på det i media, når jeg er her synes jeg ikke det er helt greit, samtidig synes jeg det er greit andre steder i verden. Jeg har bodd i New Zealand i mange år og der var det helt greit».

Hennes partner som var fra New Zealand uttrykte noe av det samme, han likte ikke å skjule det, men følte litt at han måtte skjule det. I motsetning til i New Zealand, hvor det var mye mer vanlig å drikke på hverdagene. Dette paret var sporadiske hverdagsdrikkere. Men de oppførte seg som rutinerde hverdagsdrikkere på den måten at de var bevisste på å dra hjem tidlig denne kvelden, drikke lite, fordi de måtte begge på jobb tidlig dagen etter. Disse to informantene var de eneste av informantene som uttrykte en viss skepsis til hverdagsdrikking, og følte til en viss grad noe skam, men det kan også ha kommet frem nettopp fordi jeg spurte om de følte det var skambelagt. De resterende informantene, både rutinerde og sporadiske hverdagsdrikkere nektet for at de følte det var skambelagt og følte i mange tilfeller at hverdagsdrikking var et steg i riktig retning når det kom til å forandre på drikkekulturen.

Dermed virker det som om hverdagsdrikkingen, om ikke et Oslo-fenomen, så er det et storbyfenomen. Hverdagsdrikkernes ønske om en kulturell endring i drikkemønsteret kan sees i sammenheng med det Ottar Hellevik sier om kulturelle generasjonsforskjeller. Når eldre generasjoner erstattes av yngre, vil det totale verdiklimaet i samfunnet endres langsomt (Hellevik 1996:78). Dette må naturlig nok også sees i sammenheng med modernitet som jeg har vært inne på i analysens første del rundt hvem som er hverdagsdrikkere. Storbydrikking kan også sees i sammenheng med Georg Simmels (1990) teser i essayet «storbyen og åndslivet». Simmel påpeker at storbyen har et intellektualisert preg sammenlignet med småbyens, som er basert på lynnet og følelsene. Det er pengene og økonomien som preger storbylivet og dens åndelighet, og hvor menneskene i storbyen ikke klarer å erkjenne hendelser og ting. Storbyen fremkaller også lett trangen til å leve mest mulig individuelt og personlig (Simmel 1990:88-92/99). Dette minner mye om det Jarl fortalte, i småbyene eller bygda blir drikkingen lagt merke til, men det gjør den ikke i storbyen på samme måte. Dermed lar hverdagsdrikkingen seg gjennomføre mye lettere enn i småbyene, fordi det ikke blir lagt merke til og dermed blir man heller ikke satt i bås eller kategorisert som en alkoholiker eller lignende.

6.2 Nøytralisering

I prosjektskissen til masteroppgaven ble en stor del avsatt til nøytraliseringsteknikker eller unnskyldningsteknikker for å drikke på hverdager. I tesen så jeg for meg at flere ville føle skam over å drikke på hverdager, og dermed uttrykke unnskyldningsteknikker eller nøytraliseringsteknikker for å legitimere drikkingen. Samtidig for å bevare identitet og gjøre seg fri fra skam. Nøytraliseringsteorien presentert i «techniques of neutralization» av David Sykes og Graham Matza forholdt seg i bunn og grunn til kriminalitet, og var blant annet med på å forklare kriminalitet, men ikke minst forklare bruken av teknikker til å fortsette en kriminell karriere. Teknikker som aktørene bruker for å kunne forsvare og legitimere handlinger som står i strid med samfunnets normer og regler (Sykes og Matza 1957:664-667). Hverdagsdrikkere gjør ikke noe kriminelt i å drikke på hverdagene, og dermed ser jeg dette i sammenheng Scott og Lyman og deres arbeid med «accounts». De viser til forskjeller mellom justeringer og unnskyldninger. Mens justeringer spiller på innrømmelser av at man har gjort noe galt, innrømmelse av for eksempel skyld,

spiller unnskyldninger på at man innrømmer at handlingen er gal eller uanstendig. Unnskyldningen bidrar til å redde selvet i tillegg til at aktøren fraskriver seg ansvar (Scott og Lyman 1968:47). Disse teoriene viser seg noe overraskende å være et såkalt «ikke-funn» da så å si ingen av hverdagsdrikkerne unnskylder sin drikking eller innrømmer at de gjør noe galt. Hverdagsdrikkerne ville derimot måtte brukt unnskyldningsteknikker om de hadde drukket på hverdagene på deres opprinnelige hjemsted. De fleste uttrykker at de ikke ønsker å bli satt i bås med alkoholikere og dermed ikke kan drikke på hverdagene på hjemstedet deres. Om de derimot hadde drukket og ikke ønsket å bli satt i bås med «alkoholikerne» ville de vært nødt til å forberede unnskyldningsteknikker. På den måten ville de kunne reddet selvet og fraskrevet seg ansvar. Det betyr ikke at de ikke ville blitt satt i bås, og er sannsynligvis hovedgrunnen til at informantene ganske enkelt dropper hverdagsdrikking på hjemstedet og heller gjør dette i Oslo.

6.3 Oslo vest kontra Oslo øst og Oslo sentrum

Både under observasjon og under innhenting av intervju ble det tydelig at drikkemønsteret var forskjellig fra vestkanten til østkanten i Oslo. Jeg var flere kvelder ute på vestkanten, nærmere bestemt Frogner, Solli plass, Majorstua og Homansbyen. Fellesnevneren for alle kveldene var at det var svært få folk ute og drakk på puber og utesteder. De gangene jeg fant potensielle informanter ute var de enten godt over min aldersavgrensning, ellers ble de observert på restaurant. Det medførte også at ingen intervjuer ble gjort på vestkanten, da det rett og slett ikke lot seg gjøre fordi jeg ikke fant informanter. Kun en kveld fant jeg mange folk på en pub i forbindelse med quiz. Det passet dårlig å gjøre intervju under quiz, så jeg avventet til quizen var ferdig. Da quizen var over, dro samtlige i lokalet bortsett fra noen langt utenfor min aldersgrense. Dermed var muligheten for intervju nok en gang borte på vestkanten. Dette er allikevel en interessant betraktning, Willy Pedersen har tidligere beskrevet at alkoholkonsumet blant unge er høyest på vestkanten i Oslo (Pedersen 2007:78. Det betyr også at drikkingen foregår på andre måter enn på Østkanten. Ut i fra feltobservasjon betyr det at drikkingen som regel foregår i hjemme, eventuelt på restaurant. Drikkingen på østkanten skjer naturligvis også hjemme, men folk er mye mer tilbøyelige til å gå ut på byen. Man kan ikke utelukke at folk fra vestkanten var på byen på østkanten eller sentrum og at de slik sett er representert, men selve utelivet

på vestkanten var meget rolig på hverdagene. Ingeborg Lund og Janne Scheffels studie av Oslos uteliv, «Oslo by night: young middle class adults' use of public drinking places» tyder på noe av det samme. Studien tar for seg unge mennesker som befinner seg ute på byen og dermed utelukker studien naturlig nok informanter som drikker hjemme. Allikevel finner de ut at hjemmedrikking også blant deres informanter skjer i mindre grad og mange av informanter har faste utesteder de møtes på enten 1 gang i uken eller flere ganger i uken. Blant annet uttaler en informant at «mennesker møtes ikke hjemme hos hverandre lenger. De møtes på kaféene» (Lund og Scheffels 2009:78). Det er muligens dette som er noe av essensen i forskjellen fra østkanten til vestkanten. Det virker som om de som er ute på østkanten gjør dette ofte og er lite hjemme hos hverandre. De som bor på vestkanten møtes muligens ute på byen, men i så fall skjer disse møtene utenfor vestkanten eller hjemme hos hverandre. Horverak og Byes analyse viser også til at antall drikkesituasjoner ute på byen har minsket fra 1994 til 2004. Det er vanskelig ut i fra mitt materiale å peke på om det er annerledes i 2014, men ut ifra feltobservasjonene i Oslo er det liten tvil om at drikkesituasjoner på ukedagene på vestkanten er lave, mens de er mye høyere på østkanten (Horverak og Bye 2007:151).

6.4 Helse og Alkoholproblemer

Noen av hverdagsdrikkere var veldig opptatt av helse og så dette i sammenheng med alkohol og alkoholproblemer. Fire av informantene hadde veldig klare og tydelige tanker rundt dette, to av dem var rutinerte hverdagsdrikkere mens de andre var sporadiske hverdagsdrikkere. Alle ønsket en mer kontinental form for drikking mer velkommen til Norge men var samtidig redde for konsekvensene. De påpekte at problemet ville være at vi sannsynligvis ikke kom til å klare å legge bort den norske drikkemåten, helgefylla. De så dermed for seg at det i fremtiden ville være drikking både i form av helgedrikking og hverdagsdrikking, at dette kunne få alvorlige helseproblemer, samtidig som det ville være en økning av alkoholikere i befolkningen.

Dette er et poeng og må sees i sammenheng med Ole-Jørgen Skog (2002) sine teorier rundt totalkonsum og den kollektive drikkekulturen. Når alkoholkonsumet øker

i en gruppe, vil en annen gruppe følge etter og etter hvert vil befolkningen kunne øke sitt konsum. Småkonsumenten er en person som har 25 % av befolkningen under seg, og 75 % over seg ut ifra et konsumpsjonssynspunkt. Når en gruppe i befolkningen øker sitt alkoholkonsum øker vil også denne gruppen (småkonsumentene) drikke mer, men de vil fortsatt drikke mindre enn 75% av resten av befolkningen (Skog 2000:386). Eksempelvis kan man tenke seg at det blir vanligere å drikke musserende når noe skal feires på arbeidsplassen eller studiestedet. Om man for eksempel skal feire at man har gjennomført en god avtale på arbeidsplassen eller om man avlegger eksamen vil det ikke være unaturlig at det er alkohol involvert. Om småkonsumentene ved denne anledningen drikker vil de på denne måten kunne øke sitt alkoholkonsum. Om dette blir en vanlig ting blant denne gruppen mennesker, at man feirer noe flere ganger i måneden eller om man har flere vinlotterier på arbeidsplassen i måneden, vil det kunne øke forbruket til en gruppe, dermed vil en annen gruppe følge etter og på den måten kan totalkonsumet i befolkningen øke (regjeringen.no 1995). Det gitte eksempelet må sees i sammenheng med at drikking av alkohol er en sosial aktivitet. Det er noe vi lærer oss og gjelder når vi er sammen med andre mennesker (Skog 2000:388-389).

Dette er noe som også kan være en konsekvens av hverdagsdrikking. Om en stor gruppe unge mennesker i Oslo gjør hverdagsdrikking til en vanlig ting, vil andre grupper kunne følge etter og dermed vil man kunne se en økning i alkoholkonsumet. Derimot er ikke dette på noen måte sikkert, om hverdagsdrikkene kommer til å være, slik som for eksempel de rutinerde hverdagsdrikkene ønsker det, vil mange flere velge bort helgefylla. Dermed blir det mindre drikking i helgene, men mer spredd utover uken. Dermed er det ikke sikkert at det blir noen økning i totalkonsumet, den kollektive drikkekulturen kan dermed endre seg. Ut i fra samtalene jeg hadde med informantene virker det som at mange ønsker en endring, og om de er med på å starte en endring i drikkemønsteret, vil flere kunne følge etter, og dermed vil man potensielt sett kunne oppleve en kollektiv kulturell endring i drikkemønsteret.

Skog påpeker at drikkevanene ofte formes av de sosiale omgivelsene og på den måten vil det føre til sterke kollektive mønster. Skog oppfatter at det allmenne konsumpsjonsnivået eller totalkonsumpsjonsnivået i en kultur må forstås som et sosialt faktum i Durkheims betydelse. Dette kan også sees i sammenheng med Collins' ritualteori. Hverdagsdrikkene og spesielt de rutinerde hverdagsdrikkene

delers en kollektiv bevissthet. Samfunnets sosiale normer og kulturelle koder preger individet og bidrar til å forme hans eller hennes vaner. Når kulturen forandres kommer det enkelte individet vanligvis til å svare med å endre seg i samme retning (Skog 2000:389).

Om tilfellet er at totalkonsumet blir høyere i befolkningen, vil også faren for flere alkoholrelaterte skader være tilstede. Både i form av skader i direkte tilknytning til alkoholen, men også skader indirekte knyttet til alkohol, slik som slåssing, fyllekjøring og lignende (Storvoll & Rossow et al 2010:21). Samtidig er dette noe regjeringen er meget opptatt av å redusere, for eksempel gjennom hyppige skjenkekontroller, mer kontroll av barer og utesteder. Dette er med på å hindre overskjenking og kan bidra til å minske kulturen rundt bingedrinking. Målet bak dette er nettopp å redusere skadeomfang i forbindelse med alkohol og dette skjer ved å begrense alkoholholdige drikkevarer, fastsatt ved loven. Virkemidler for å oppnå dette er blant annet å regulere tilgjengeligheten på alkohol, prissetting og aldersreguleringer. Alkoholpolitikkenes overmål er å forebygge alkoholskader (Døving 2001:194), (regjeringen.no 1996-97).

Hvordan folk oppfører seg under alkoholrus er individuelt, men i forbindelse med et stort alkoholinntak vil noen for eksempel oppføre seg aggressivt, hyperaktivt, dumdristig, mens andre blir roligere og innesluttet. De som blir aggressive har naturlig nok større sjanse for å havne i bråk og kan dermed bli skadet i forbindelse med alkoholbruk eller misbruk. Informantene som uttrykker skepsis mot kontinental drikkekultur i sammenheng med norsk helgefyll har gode grunner til være skeptiske. Samtidig er staten og næringslivsetaten tungt inne for å hindre nettopp flere skader i sammenheng med alkohol og det vil hjelpe med å hindre skader som skjer i forbindelse med alkohol, blant annet ved hjelp av mindre overskjenking i utelivsmiljøet. Dette kommer blant annet frem i fri-flyt prosjektet av Baklien og Buvik (Baklien og Buvik 2012).

Statistikken tyder på at alkoholkonsumet ikke øker i Norge, det holder seg stabilt og har vært nedgående siden 2008 (ssb.no:2013). Samtidig som Norge er blant landene med lavest alkoholkonsum i hele Europa sammen med Island og Tyrkia. Norge og Island er de eneste landene i Europa hvor alkoholforbruket er på mindre enn 10 liter alkohol per år, per innbygger over 15 år (Anderson og Baumberg 2006:77/82). Slik

sett er muligens bekymringen for mer helseskader ubegrunnet, samtidig som informantenes bekymring ikke kan avfeies, det vil være deres mening og om man drikker såpass mye at man har et såkalt høykonsum vil det være en risiko for helseskader. Høykonsum defineres ved 20 liter ren alkohol i året, og det kan man oppnå om man for eksempel drikker en halvliter vin hver dag i et år (Skog 2000:377). Snittet for Norge ligger langt unna 20 liter årlig, men noen vil falle inn under et så høyt konsum. Noen av mine informanter vil også falle inn under denne kategorien, blant annet Tore som tillot seg selv å drikke opptil 6 øl flere ganger i uken. Det må tas i betraktning at om to land har identisk alkoholkonsum i gjennomsnitt betyr det ikke at de har samme type eller like mye skader i forhold til alkohol. Om man for eksempel sammenligner Norge med Island, som har noenlunde likt konsum som Norge vil drikkekulturen kunne være forskjellig. Drikkekulturen er også med på å avgjøre hvor mye skader som oppstår som konsekvens av alkoholbruk. Helseaspekt i forhold til alkohol, drikkemønsteret og oppførsel når man drikker kan variere så mye at det påvirker forekomsten av indirekte og akutte skader (Skog 2000:391). I land som for eksempel Sverige, Finland og i Storbritannia vil man for eksempel finne at det er flere skader i forbindelse med alkohol når det kommer til ulykker eller slagsmål, eller indirekte skader. Man regner med at dette er en på grunn av drikkekulturen, hvor fyll er den rådende formen (Storvoll & Rossow et al 2010:31). Skog påpeker også at i land med en fuktig drikkekultur vil skadene være høyere enn i et land med en tørr drikkekultur slik som Sverige, men også Norge. Jo høyere alkoholkonsum, jo større er sjansen for skader i forbindelse med alkohol (Skog 2000:400). Middelhavslandene har en større sjanse for at et individs disposisjon skal kunne gå over til et risikabelt konsumsnivå og i de fuktige kulturene, slik som i middelhavslandene er det større sjanse for at et større antall individer vil ha et alkoholproblem (Skog 2000:400). Dette gjelder i stor grad de som allerede er i en faresone og gjelder i stor grad ikke informantene mine. Kun et fåtall av informantene i min studie vil muligens være nær en form for alvorlig alkoholproblem, men for største delen av informantene gjelder ikke dette, ut ifra hva de selv uttaler om hvor mye de drikker.

Essensen i dette delkapitlet går til storbydriking og helseaspektet ved driking. De fleste hverdagsdrikerne mener at hverdagsdriking kun kan foregå i storbyen, i storbyen vil man ikke bli stemplet som en person med alkoholproblemer, noe man vil bli på bygda eller utenfor Oslo. Hverdagsdrikerne forteller at hverdagsdriking på

bygda er skambelagt men at denne form for skam ikke eksisterer i storbyen. Dette er et interessant funn, eller som nevnt et ikke-funn at det er så lite skam rundt hverdagsdrikkingen i Oslo. Helseaspektet som noen av hverdagsdrikkene er opptatt av er viktig for hverdagsdrikkene. Kapitlet viser til regjeringen og alkoholpolitikken som ved lov kjemper for å redusere alkoholbruken og samtidig har som overordnet mål å forebygge alkoholskader. Både i direkte og indirekte form. Selv ved en økning i hverdagsdrikking er det ikke sikkert at totalkonsumet vil øke, men at det kollektive drikkemønsteret kan være i endring, hvor helgefyll kan erstattes av hverdagsdrikking. Så lenge totalkonsumet holdes lavt, vil man også begrense skadene (Storvoll & Rosses et al 2010:31). Funnene må sees i sammenheng med foreliggende teori og baseres ut ifra hva informantene har sagt til meg i denne kvalitative studien.

6.5 Endring i drikkemønsteret

Det er vanskelig å peke på om det er eller om det forgår en endring i drikkemønsteret i Norge. I Oslo er det liten tvil om at hverdagsdrikking skjer i forholdsvis stor skala, noe både feltobservasjon og informantenes uttalelser tyder på. Hverdagsdrikkene og spesielt de rutinerte hverdagsdrikkene drikker som regel ikke i helgene, i hvert fall ikke på byen. Det er muligens denne gruppen som kan være med på å skape en endring i drikkemønsteret. Om denne gruppen mennesker får andre grupper mennesker til å bli hverdagsdrikkere fremfor å være helgedrikkere vil en endring i drikkemønsteret være mulig. Samtidig har jeg tidligere i denne delen av analysen påpekt at hverdagsdrikking virker til å være et storbyfenomen, og endring i drikkemønsteret vil i så fall kun skje i Oslo og muligens andre større byer i Norge.

Siden denne oppgaven ikke foregår over flere år og dermed ikke kan sammenligne drikking på et tidspunkt i forhold til et annet tidspunkt vil det være vanskelig å påvise en endring, men man kan se tendenser til endring. Om gruppen med rutinerte hverdagsdrikkere skulle bli større, og om de sporadiske hverdagsdrikkene skulle endre seg og bli til rutinerte hverdagsdrikkere vil det kunne medføre en endring i drikkemønsteret. Det virker som om drikkekulturen i Norge fortsatt er dominert av helgedrikking og helgefyll, dermed bingedrinking. Bingedrinking er fortsatt den rådende formen, og en endring i drikkemønsteret vil ikke skje over natten. Det vil kun skje ved hjelp av nye generasjoner som drikker på andre måter enn tidligere

generasjoner. Det tradisjonelle må brytes og en moderne form for drikking må skje før man kan snakke om endring i drikkemønsteret. Om man ser på studien til Beccaria og Sande (2003) virker det som at den moderne formen for drikking blant annet involverer mye mer øl og bingedrinking. Det tradisjonelle har vært vindriking. Det moderne bryter dermed med det tradisjonelle. Det virker ut ifra det informantene sier at det kan skje også i Norge, det virker som at det er ønskelig at det kan skje, men formen vil være en annen. Formen vil muligens være hverdagsdrikking, hvor man drikker noe annet enn en vanlig pils. Det moderne er mikrobryggølet, vinen og drinkene. Men det vil først skje om flere helgedrikkere forandrer vanene sine til hverdagsdrikking og blir rutinerde hverdagsdrikkere. Sporadisk hverdagsdrikking kan også være med på å skape en endring, da sporadiske hverdagsdrikkere muligens har en større sjanse for å bli rutinerde hverdagsdrikkere i med at de ser hva som foregår på byen på hverdagene og kan dermed muligens lettere vil bli påvirket til å foretrekke hverdagsdrikking fremfor helgedriking. Jeg har nevnt at drikkemønsteret vil kunne endre seg ved at nyere generasjoner bryter med det tradisjonelle, dette er allerede tilfelle ved at informantene jeg snakket med drikker på hverdagene, noe som bryter med det tradisjonelle drikkemønsteret. Nye generasjoner vil blant annet gjennom reiser ta til seg nye kulturer og tradisjoner, dette ga også mange av informantene uttrykk for. At de var inspirert av andre kulturer og andre tradisjoner. Jo mer bereiste nye generasjoner blir og er, jo mer sannsynlig ser jeg en endring komme, basert på hva informantene sa under intervjuene. Baumberg og Anderson peker på at drikkemønsteret i Europa ligner mer på hverandre. Hvor også landene rundt Middelhavet driver med bingedrinking og drar på fyllekuler slik vi ser i Norge i tillegg til å drikke kontinentalt. Øl er en også en faktor rundt dette, hvor Middelhavslandene tidligere hadde tradisjon rundt å drikke vin, men hvor øl er mer og mer inne i bildet. Norge er motsetningen, hvor øl og sprit har vært det tradisjonelle, mens vinforbruket først har økt mye de siste 20 årene. Om drikkemønsteret i Norge med tiden vil ligne mer på det Europeiske og det kontinentale, vil det naturlig nok bestå av en endring i det norske drikkemønsteret. Et mønster som muligens fortsatt vil bestå av helgedriking, men hvor helgedrikingen i mange tilfeller vil bli byttet ut med hverdagsdrikking hvor få enheter inntas, og hvor man setter mer pris på hva man drikker. Samtidig vil det være en fare for at totalkonsumet i befolkningen øker, og dermed vil det også være en risiko for flere helseskader og problemer i forbindelse med alkoholbruk (Baumberg og Anderson 2006:76-95)

7 Avslutning

Hverdagsdriking i Oslo har i denne oppgaven tydet på å være et storbyfenomen basert på informantenes uttalelser. Nesten alle informantene i studien kommer utenbys fra og samtlige gjør et poeng ut av at hverdagsdrikingen i Oslo kun kan foregå i Oslo. De vil bli stemplet som alkoholikere, drankere eller arbeidsløse på sitt hjemsted om de drikker på hverdagene der og det har vist seg å være et viktig funn i denne oppgaven. Det at informantene føler at driking på hverdagene i Oslo er tillatt, bidrar også til at informantene ikke forbinder hverdagsdrikingen med noe skambelagt eller noe å være flau over. En av grunnene til at dette lar seg gjøre, er at så mange andre gjør det, samtidig som man kjenner mindre folk i byen som vil påpeke at de gjør noe galt, i motsetning til de små tettstedene informantene opprinnelig kommer fra. Et viktig funn i oppgaven er forskjellen mellom rutinerte hverdagsdrikkere og sporadiske hverdagsdrikkere. De rutinerte hverdagsdrikkere er som regel unge mennesker med høyere utdanning. De rutinerte hverdagsdrikkere har god økonomi, de er opptatt av god smak og i de aller fleste tilfeller gjelder det å sette pris på dyr mikrobryggerøl. De viser ved å drikke dyr øl at de har god økonomi, samtidig som de uttaler at økonomi ikke er noe de tenker på. De informantene som fortalte at økonomi hadde en betydning, fortalte at det i så fall var en prioriteringssak å bruke penger på byen på god og dyr øl på hverdagene fremfor andre materielle goder. De rutinerte hverdagsdrikkere er også mer opptatt av hvilke utesteder de går på, og som en del av hverdagsdrikingsritualet spiller hvilket utested, hvilken stemning utestedet utleverer og hva de har å tilby å drikke en stor rolle.

For de sporadiske hverdagsdrikkere er de overnevnte elementene mindre viktige. De sporadiske hverdagsdrikkere er i de fleste tilfeller det jeg har definert som helgedrikkere, og at de går kun sporadisk ut på hverdager. Som regel møtte jeg de sporadiske hverdagsdrikkere på utesteder som er kjent for å være «partysteder» i helgene. Det var denne stemningen de sporadiske hverdagsdrikkere som regel var ute etter, de var ute etter fest og var i de fleste tilfeller klar for «fylla». De sporadiske hverdagsdrikkere var mindre opptatt av smak og hva de drakk, men hadde i likhet med de rutinerte hverdagsdrikkere ofte god økonomi. Dette viste de både ved å spandere på meg, og ikke minst ved å uttale at økonomi ikke var noe problem.

En annen viktig faktor er at de rutinerte hverdagsdrikkene distingverer seg fra helgedrikkene. De rutinerte hverdagsdrikkene gjør et poeng ut av deres måte å drikke på er den riktige måten å drikke på og de harselerer ofte med måten helgedrikking foregår på. De snakker ofte nedlatende om den norske drikkekulturen bestående av helgefylla og bingedrinking. De fleste rutinerte hverdagsdrikkene hevet seg slikt over helgedrikkekulturen. Det er viktig å presisere at de ikke nødvendigvis hever seg over personene som tar del i helgedrikningskulturen. De gjør derimot et poeng ut av de er forskjellige fra dem, at de er annerledes, og dermed distingverer de seg fra helgedrikkene. Dette foregår på mange forskjellige måter, men den viktigste forskjellen er det faktum at de velger å unngå helgedrikking, og dermed også helgedrikkene. Hverdagsdrikkingen er de de trakter etter, på hverdagen klarer de å føre gode samtaler, nyte alkoholen og dra på bra utesteder som tilbyr det de ønsker.

Den sosiologiske teorien brukt i denne oppgaven har vært med på å belyse at hverdagsdrikkene er opptatt av smak som en del av grunnlaget for å gå ut på hverdagene. Informantene nevner spesielt smaken, samtalen og et ønske om den kontinentale drikkemåten som hovedgrunner for å gå ut på hverdagene. Ut i fra smak har det vist seg at de rutinerte hverdagsdrikkene distingverer seg fra helgedrikkene, selv om også andre grunner spiller inn. De rutinerte hverdagsdrikkene er opptatt av drikke godt, med et spesielt fokus på mikrobryggøl, mens flere av jentene ga uttrykk for å være vininteresserte. Ritualbegrepet har vært viktig for å kunne belyse at selve hverdagsdrikkingen er et ritual, spesielt gjeldende for de rutinerte hverdagsdrikkere. Innenfor hverdagsdrikkinsritualet er det flere delritualer som gjelder, blant annet har informantene ritualer rundt hvilke utesteder de går på, hva de drikker og hvor lenge de skal være på byen og hvor mye de kan drikke. De fire punktene i Collins' ingrediensliste som er med på å skape et ritual eller som får folk til å delta i et ritual: Gruppeenhet, barriere mot utenforstående, gjensidig fokus for oppmerksomhet og at man deler humør eller sinnstilstand har vist seg å være gjeldende innenfor hverdagsdrikkinsritualet. Det samme gjelder for de fire rituelle utfallene, gruppesolidaritet, emosjonell energi, symboler på sosial relasjon og moralnormer.

Denne oppgaven kan bidra til alkoholforskning på et senere nivå. Spesielt ville det vært interessant å finne ut om det er en faktisk endring i drikkekulturen eller drikkemønsteret i Norge og spesielt i Oslo eller andre storbyer. Denne oppgaven kan

ikke svare på det, men den ser tendenser på grunnlag av hva informantene har sagt og ut i fra feltobservasjon. Det er derimot ikke nok til å faktisk kunne befesten en endring. Dette bidraget vil kunne være med på å finne ut dette, om en lignende studie gjøres i fremtiden. For å få mer sikre tall vil det være naturlig å gjøre studien kvantitativ, hvor denne studien kan være en bidragsyter for å se mer i dybden og bak tallene. Denne oppgaven tar kun for seg Oslo, dermed vil oppgaven også være interessant om det gjøres lignende studier i andre storbyer eller om det hadde blitt gjort en landsdekkende studie.

8 Litteraturliste

Anderson, Peter & Baumberg, Ben. (2006). Alcohol in Europe, a public health perspective.

Institute of Alcohol studies, UK.

Bourdieu, Pierre. (1995). Distinksjonen, en sosiologisk kritikk av dømmekraften. Oslo. Pax forlag AS.

Bourdieu, Pierre. (2006). Kapitalens former. *Agora*, 24(1-2), 5-26.

Beccaria, Franca & Sande Allan. (2003) Drinking games and rite of life projects. London
Sage Publications.

Baklien, Bergljot & Buvik, Kristin (2012). Fri flyt, bartenderes møte med berusede gjester. Oslo.

Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS)

Collins, Randall. (2004). Interaction ritual chains. New Jersey, USA.
Princeton University Press.

Døving, R. (2001). Lettølets avmakt – en drikk for alkoholiserde, feminine festbremsere. I: *Sin Meyer og Erling Dokk-Holm (red.): Varene tar makten. Oslo. Gyldendal akademisk.*

Giddens, Anthony. (1996). Modernitet og selvidentitet. *København, Danmark. Hans Rietzels Forlag A/S.*

Goffman, Erving. (1992). Vårt rollespill til daglig (2. Utg). Oslo.
Pax Forlag

Goffman, Erving. (2005). Interaction ritual, essays in face-to-face behavior. New Jersey USA.
Transaction Publishers.

Hellevik, Ottar. (1996). Nordmenn og det gode liv. Sandefjord.

Horverak, Øyvind & Bye, Elin K. (2007). Det norske drikkemønsteret, en studie basert på intervjudata fra 1973-2004. Oslo.

Statns instiutt for rusmiddelforskning (SIRUS).

Järvinen, Margaretha & Ellergaard Christoph H. & Larsen, Anton G. (2013). Drinking successfully: Alcoholconsumption, taste and social status. Universitetet I København, Danmark.

Sage publications.

Järvinen, Margaretha. (2003). Drinking rituals and drinking problems in a wet culture. Addiction Research and Theory, Vol. 11, Nr. 4, 2003.

Universitet I København, Danmark.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend. (2009). Det kvalitative forskningsintervju (2.utg). Oslo.

Gyldendal norsk forlag AS.

Lamong, Michèle & Molnár, Virág. (2002). The studies of boundaries in the social sciences. New Jersey.

Department of sociology, Princeton University, Princeton, New Jersey.

Lund, Ingeborg & Scheffels, Janne. I Olsson, Börje, Törrönen, Jukka. (2008).

Painting the town red. Helsinki, Finland.

Nordic centre for alcohol and drug research (NAD).

Pedersen, Willy. (2007) Bittersøtt: ungdom, sosialisering, rusmidler. (2.utg). Oslo
Universitetsforlaget.

Ryen, Anne. (2006). Det kvalitative forskningsintervjuet (2.utg). Oslo.

Fagbokforlaget.

Saglie, Jo. (1994). Norske drikkekulturer: Geografi, social bakgrunn, livsstil og tilgjengelighet. Oslo.

Statens institutt for alkohol- og narkotikaforskning.

Scott, Marvin B. & Lyman, Stanford M. (1968). Accounts.

American Sociological Review, Vol. 33, No 1. (Feb., 1968).

Silverman, David. (2010). Doing qualitative research (3.utg). London.
Sage Publications Ltd.

Simmel, G. (1990). Storbyene og åndslivet. *I: Handling og samfunn: Sosiologisk teori i utvalg*. D. Østerberg (red.). Oslo: Pax.

Skog, O. J. (2000). Alkoholproblem. I: Goldberg, T.(red.).
Studentlitteratur AB

Storvoll, Elisebeth E & Rossow, Ingeborg & Rise, Jostein. (2010). Alkoholpolitikken og opinionen. Oslo
Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS).

Storvoll, E. E., Rossow, I., Moan, I. S., Scheffels, J., Norström, T., & Lauritzen, G. (2010). Skader og problemer forbundet med bruk av alkohol, narkotika og tobakk. Oslo
Statens institutt for rusmiddelforskning (SIRUS).

Sykes, G. M., & Matza, D. (1957). Techniques of neutralization: A theory of delinquency. *American sociological review*.

Træen, Bente. (1995). Life style patterns among urban café guests in Norway. Oslo.
National institute for alcohol and drug research.
Harwood Academic Publishers GmbH.

Widerberg, Karin. (2001). Historien om et kvalitativt forskningsprosjekt. Oslo.
Universitetsforlaget.

Zondag, Anne Cecilie Helene. (2001) Norske drikkevaner. Lysaker.
Statens institutt for forbruksforskning.

Elektroniske kilder:

Bugge, L. (2002). Pierre Bourdieus teori om makt. *Agora. Journal for metafysisk spekulasjon*, 20(3-4), 2002.
(Idunn.no) http://www.idunn.no/file/ci/59684318/agora_2002_03-04_pierre_bourdieuus_teori_om_makt.pdf

Regjeringen (1996-97) Norsk alkoholpolitikk til felles beste

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/asd/dok/regpubl/otprp/19961997/otprp-nr-7-1996-97-/2.html?id=298980>

Regjeringen (1995). Alkoholpolitikken I endring?

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/asd/dok/nouer/1995/nou-1995-24/5/4/1.html?id=427619>

Alkoholomsetning, 4 kvartal 2013. (2014).

<http://www.ssb.no/varehandel-og-tjenesteyting/statistikker/alkohol/kvartal/2014-04-07?fane=tabell&sort=nummer&tabell=171009>

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.

Antall ord i oppgaven er 37 638